

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

AGJENCIA E SIGURIMIT TË CILËSISË SË ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

AGJENCIA E SIGURIMIT TË CILËSISË
SË ARSIMIT PARAUNIVERSITAR

UDHËZUES PËR ZHVILLIMIN E LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE NË ARSIMIN E MESËM TË ULËT

Material në ndihmë të mësuesit

2023

Koordinoi hartimin e udhëzuesit

Erida Koleci, ASCAP

Koordinoi redaktimin shkencor

Dr. Gerti Janaqi

Dr. Dorina Rapti

Koordinoi redaktimin gjuhësor

Erida Koleci

Koordinoi faqosjen

Eriksen Mersinllari

Prodhim i ASCAP, 2023

www.ascap.edu.al

Copyright ©, ASCAP

TABELA E PËRMBAJTJES

1. HYRJE.....	5
2. QËLLIMET DHE STRUKTURA E UDHËZUESIT	6
3. RËNDËSIA E LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE NË ARSIMIN E MESEM TË ULËT..	7
3.1. Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” dhe lënda e gjuhës shqipe	7
3.2. Kompetencat e lëndës së gjuhës shqipe	7
3.3. Tematikat e lëndës së gjuhës shqipe	8
4. KOHA MËSIMORE.....	9
5. QËLLIMET E LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE NË AMU	10
6. RISITË E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE	11
7. ZHVILLIMI I KOMPETENCAVE KYÇ NËPËRMJET LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE	13
8. MODELE TË INTEGRIMIT NDËRLËNDOR MES GJUHËS SHQIPE DHE LËNDËVE TË TJERA.....	18
9. TEMAT NDËRKURRIKULARE DHE TRAJTIMI I TYRE NË LËNDËN E GJUHËS SHQIPE	21
10. METODOLOGJIA PËR ZHVILLIMIN E LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE.....	28
10.1.Strategjitë e të lexuarit	28
10.2.Fazat e të shkruarit	32
10.3.Metodat dhe teknikat mësimore që mund të përdoren në lëndën e gjuhës shqipe.....	35
11. STILET E TË NXËNIT	58
12. PLANIFIKIMI KURRIKULAR DHE MODELE TË PLANIFIKIMIT TË LËNDËS	61
12.1.Planifikimi i mësimdhënies në lëndën e gjuhës shqipe.....	61
12.2.Llojet e planifikimeve	62
12.3.Planifikimi vjetor i lëndës	63

12.4. Planifikimi sipas periudhave	67
12.5. Planifikimi ditor	71
12.6. Modele planifikimi ditor	73
13. VLERËSIMI I NXËNËSVE NË LËNDËN E GJUHËS SHQIPE	80
13.1. Teknika dhe instrumente të vlerësimit të nxënësve në lëndën e gjuhës shqipe	82
13.2. Përdorimi i niveleve të arritjeve dhe vlerësimi i bazuar në kritere	86
13.3. Llojet e vlerësimeve	88
Vlerësimi i vazhduar (për të nxënë)	88
Vlerësimi me test/detyrë përmbledhëse	88
Projekti kurrikular	109
13.4. Vlerësimi lëndor i nxënësit	120
Vlerësimi periodik	120
Vlerësimi përfundimtar	120
13.5. Ndryshime pozitive që sjell vlerësimi i bazuar në kompetenca	121
14. BIBLIOGRAFIA	123

1. HYRJE

Në sistemin tonë arsimor parauniversitar zbatohet kurrikula që zhvillon kompetencat. Kjo qasje reflekton rekomandimet e Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të Evropës, traditën më të mirë të krijuar ndër vite nga arsimi shqiptar, si dhe është në koherencë me qasjen e vlerësimeve ndërkombëtare si PISA, PIRLS etj. Kurrikula që zhvillon kompetencat është thelbësore për një arsim efektiv dhe për përgatitjen e nxënësve për sfidat e së ardhmes. Kjo kurrikul:

- *I përgatit nxënësit për jetën*, pasi përqendrohet në zhvillimin e njohurive dhe të aftësive të cilat janë të domosdoshme në jetën e tyre të përditshme dhe në zhvillimin e karrierës.
- *Siguron përshtatshmëri ndaj ndryshimeve*, pasi përdor një qasje më fleksibël dhe mund të përshtatet më lehtë ndaj ndryshimeve në shoqëri dhe në tregun e punës.
- *Nxit zhvillimin e aftësive të mendimit kritik dhe të zgjidhjes problemore*, pasi i aftëson nxënësit të mendojnë në mënyrë kritike rreth teksteve të ndryshme, si dhe të identifikojnë dhe të zgjidhin probleme të jetës reale. Këto aftësi janë bazë në shekullin XXI.
- *I përgatit nxënësit për tregun e punës*, pasi i pajis ata me kompetencat e nevojshme për të qenë të gatshëm për t'u përfshirë në tregun e punës dhe për të qenë konkurrues.
- *E vendos nxënësin në qendër* dhe i jep atij liri më të madhe zgjedhjesh në mënyrën se si dëshiron të mësojë dhe të zhvillojë kompetencat e veta.

Për këtë arsye, shumë sisteme arsimore po hartojnë dhe zbatojnë kurrikula të orientuara nga zhvillimi i kompetencave.

Kurrikula shkollore më e përshtatshme dhe më e vlerësuar do të dështonte në rast se pas procesit të hartimit, nuk do të komunikohet te zbatuesit e saj. Pra, arsyeja pse një kurrikul mund të dështojë, është se zbatimi nuk vlerësohet si aspekt me rëndësi vendimtare për zhvillimin e kurrikulës. Është pothuajse aksiomë që sa herë që hartohet një program (kurrikul) i ri, kanalet e komunikimit duhet të mbahen të hapura, me qëllim që programi i ri të mos duket si i befasishtëm dhe i pazbatueshëm. Mbështetja e mësuesve dhe e drejtuesve të shkollave që nënkupton ofrimin e trajnimeve, hartimin e materialeve mbështetëse, mbështetjen në zhvillimin e mënyrave më efektive të mësimdhënies dhe monitorimin e vazhdueshëm të progresit për të përmirësuar kurrikulën sipas nevojave të nxënësve dhe të mësuesve, janë faktorë kyç në suksesin e zbatimit të kurrikulës. Të gjithë së bashku mundësojnë që kurrikula e shkruar të jetë efektive dhe të përmirësojë cilësinë e arsimit. Në funksion të mbështetjes së mësuesve për zbatimin e kurrikulës që zhvillon kompetencat, është

edhe hartimi i udhëzuesit për zhvillimin e lëndës së gjuhës shqipe në arsimin e mesëm të ulët (AMU).

2. QËLLIMET DHE STRUKTURA E UDHËZUESIT

Udhëzuesi për zhvillimin e lëndës së gjuhës shqipe në arsimin e mesëm të ulët është një material ndihmës për mësuesit e gjuhës shqipe në lidhje me zbatimin e programeve mësimore në arsimin e mesëm të ulët. Ai ka për qëllim:

- të ndihmojë mësuesit në lidhje me kuptimin dhe me zhvillimin e kompetencave kyç dhe të kompetencave lëndore të gjuhës shqipe;
- të ofrojë sugjerime mbi strategjitë dhe metodat ndërvepruese të mësimdhënies/nxënies që mbështesin dhe zhvillojnë të nxënit aktiv, duke i lënë vend lirisë profesionale të mësuesve dhe krijimtarisë së tyre;
- të mbështesë mësuesit për planifikimin e veprimtarive mësimore në përmbushje të rezultateve të të nxënit, të specifikuara në programet e gjuhës shqipe për shkallë dhe klasë;
- të orientojë mësuesit për rrugët në të cilat mësimi i gjuhës mund të lidhet me përvojat e të mësuarit në lëndë të tjera dhe me ato të jetës së përditshme të nxënësve;
- të ofrojë sugjerime mbi llojet dhe teknikat e vlerësimit të nxënësve.

Çështjet kryesore që trajtohen në udhëzuesin për zhvillimin e lëndës së gjuhës shqipe në arsimin e mesëm të ulët, janë:

- Rëndësia e lëndës së gjuhës shqipe në arsimin e mesëm të ulët.
- Kompetencat kyç dhe kompetencat lëndore që zhvillon gjuha shqipe.
- Risitë e programit mësimor të gjuhës shqipe.
- Metodot dhe teknikat mësimore që mund të përdoren për të zhvilluar kompetencat kyç dhe kompetencat lëndore.
- Procesi i planifikimit të mësimdhënies dhe llojet e planeve që duhet të hartojë mësuesi i gjuhës shqipe në arsimin e mesëm të ulët.
- Modele planesh vjetore, modele planesh të periudhave dhe modele orësh mësimi.
- Llojet dhe teknikat e vlerësimit të nxënësit.

Udhëzuesi përqendrohet më shumë te shembujt, modelet dhe ilustrimet, në mënyrë që t'i shërbejë sa më mirë veprimtarisë së përditshme të mësuesit.

3. RËNDËSIA E LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE NË ARSIMIN E MESËM TË ULËT

3.1. Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” dhe lënda e gjuhës shqipe

Lënda e gjuhës shqipe bën pjesë në fushën “Gjuhët dhe komunikimi”. Kjo fushë i aftëson nxënësit që të përdorin saktë gjuhën për të komunikuar, për të plotësuar interesat e tyre personale, si dhe për të përmbushur kërkesat e shoqërisë dhe të tregut të punës.

Mësimi i gjuhës shqipe zhvillon te nxënësit të menduarit kritik dhe i bën të vetëdijshëm për identitetin e tyre personal dhe kombëtar. Nëpërmjet leximit të teksteve nga letërsia shqipe dhe ajo botërore, nxënësit zhvillojnë botën e tyre emocionale, pasurojnë përfytyrimet dhe imagjinatën e tyre për botën, çmojnë dhe vlerësojnë gjuhën e kulturën kombëtare dhe ato botërore.

Lënda e gjuhës shqipe nxit dëshirën dhe kuriozitetin e nxënësve për t’u bërë lexues aktivë e të pavarur dhe shkruar të saktë, origjinalë dhe krijues. Po kështu, ajo zhvillon te nxënësit njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat e duhura që ata të flasin dhe të dëgjojnë në mënyrë kritike në varësi të situatës dhe të qëllimit që kanë.

Arritjet gjuhësore të nxënësve janë përcaktuese jo vetëm për lëndët e fushës “Gjuhët dhe komunikimi”, por dhe për çdo lëndë që zhvillohet në shkollë. Nëse nxënësit nuk janë të aftë të dëgjojnë, të flasin, të lexojnë dhe të shkruajnë mirë, ata nuk mund të jenë të suksesshëm në shkollë dhe në jetë. Duke pasur një rëndësi të tillë, fusha “Gjuhët dhe komunikimi” dhe lëndët që e përbëjnë atë, janë një nga detyrat parësore të arsimit bazë.

3.2. Kompetencat e lëndës së gjuhës shqipe

Korniza kurrikulare e arsimit parauniversitar përcakton si qëllim kryesor zotërimin e kompetencave kyç nga nxënësit. Ndërtimi dhe zhvillimi i këtyre kompetencave kyç janë të domosdoshëm për një individ, me qëllim që të përmbushë me sukses kërkesat personale, shoqërore dhe profesionale. Çdo fushë të nxëni dhe lëndë mësimore synon që ta pajisë nxënësin me këto kompetenca. Këtë “mision”, lënda e gjuhës shqipe e realizon nëpërmjet ndërtimit dhe zhvillimit të kompetencave të saj. Bazuar në synimet dhe specifikat e lëndës së gjuhës shqipe, pesë kompetencat e saj janë:

- Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme
- Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar
- Të lexuarit e teksteve letrare dhe jo letrare

- Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale
- Përdorimi i drejtë i gjuhës

Kompetencat zhvillohen përmes disa **tematikave**. Tematikat dhe renditja e tyre nuk nënkuptojnë që realizimi i tyre përgjatë vitit shkollor të zhvillohet e ndarë në këtë renditje. Kombinimi dhe ndarja e njohurive dhe e shkathtësive në orë mësimi, kapituj apo grupe temash e njësi mësimore, si dhe renditja e tyre është e drejtë e përdoruesve të programit (më kryesorët janë mësuesit dhe autorët e teksteve shkollore). Më poshtë janë dhënë tematikat për çdo kompetencë të lëndës së gjuhës shqipe.

3.3. Tematikat e lëndës së gjuhës shqipe

Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

- Rregullat e të dëgjuarit
- Të dëgjuarit për të kuptuar dhe për të vlerësuar tekstin

Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

- Rregullat dhe organizimi i të folurit
- Diskutimi dhe bashkëveprimi në grup

Të lexuarit e teksteve të ndryshme letrare dhe jo letrare

- Të lexuarit për të kuptuar
- Të lexuarit e teksteve letrare
- Të lexuarit e teksteve jo letrare

Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

- Planifikimi, organizimi, rishikimi dhe redaktimi i të shkruarit
- Të shkruarit për qëllime personale
- Të shkruarit për qëllime funksionale

Përdorimi i drejtë i gjuhës

- Sintaksë
- Morfologji
- Leksikologji dhe semantikë
- Drejtshkrim
- Fonetikë dhe fonologji

4. KOHA MËSIMORE

Gjuha shqipe është lëndë e detyrueshme në arsimin bazë. Ajo zhvillohet përgjatë nëntë viteve të këtij arsimit dhe zë afërsisht 25% të kurrikulës. Në përfundim të klasës së nëntë, lënda e gjuhës shqipe është pjesë e provimeve kombëtare të arsimit bazë. Në tabelën e mëposhtme është dhënë koha mësimore gjatë shkallës së tretë dhe shkallës së katërt (klasat VI-IX).

Klasa/ shkalla	Klasa VI	Klasa VII	Shkalla III	Klasa VIII	Klasa IX	Shkalla IV
Orë/javë	5	5	10	5	5	10
Orë gjithsej	175	175	350	175	175	350

Nxënësit, në lëndën e gjuhës shqipe, pothuajse çdo orë flasin, dëgjojnë, lexojnë, shkruajnë dhe fitojnë njohuri dhe shkathtësi rreth sistemit gjuhësor. Megjithatë, theksi vihet në njërin nga këto kompetenca. Ky fakt përcakton edhe orët për këtë kompetencë. P.sh., në klasën e gjashtë janë përcaktuar rreth 25 orë për kompetencën “Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale”. Kjo do të thotë që nxënësit do të shkruajnë, pothuajse në çdo orë mësimi, por theksi në këto 25 orë do të vihet më shumë te kjo kompetencë.

Kompetencat/ klasat	Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme	Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar	Të lexuarit e teksteve letrare dhe jo letrare	Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale	Përdorimi i drejtë i gjuhës	Provimet kombëtare të arsimit bazë	Totali
Klasa e gjashtë	10	10	70	25	60		175
Klasa e shtatë	10	10	70	25	60		175
SHKALLA E TRETË	20	20	140	50	120		350
Klasa e tetë	8	7	70	25	65		175
Klasa e nëntë ¹	8	7	65	20	60	15	175

¹ Në këtë klasë, 15 orë mësimore janë lënë (sugjerim) për përgatitjen e nxënësve për provimet kombëtare të arsimit bazë.

SHKALLA E KATËRT	16	14	135	45	125	15	350
------------------	----	----	-----	----	-----	----	-----

Koha mësimore duhet të përdoret me kujdes dhe efikasitet për të siguruar që mësimi të jetë i suksesshëm. Është e rëndësishme që mësuesi të jetë i organizuar dhe i orientuar drejt përmbushjes së rezultateve të të nxënës dhe kërkesave të programit lëndor.

5. QËLLIMET E LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE NË ARSIMIN E MESËM TË ULËT

Synimi kryesor i mëimit të gjuhës shqipe në shkollë është që t'i përgatisë nxënësit për të qenë kompetentë në përdorimin e saj, si dhe t'i zhvillojë ata si individë të aftë për të komunikuar me sukses, për të kuptuar dhe për të shprehur veten në kontekstin e komunitetit gjuhësor të tyre. Ky synim përfshin një gamë qëllimesh, të cilat janë të rëndësishme për zhvillimin e aftësive të komunikimit, mendimit kritik dhe kulturës gjuhësore.

Qëllimet e lëndës së gjuhës shqipe janë që nxënësit:

- të komunikojnë qartë dhe saktë (me gojë dhe me shkrim) në varësi të qëllimit dhe të situatës;
- të shprehin opinionet e tyre, në mënyrë korrekte nga ana gjuhësore, gjatë diskutimeve dhe gjatë punëve në grup;
- të dëgjojnë, lexojnë dhe kuptojnë lloje të ndryshme tekstesh, të nxjerrin përfundime dhe t' i vlerësojnë këto tekste (me gojë ose me shkrim);
- të gjejnë informacion në media dhe internet, e gjykojnë në mënyrë kritike këtë informacion dhe e përdorin atë në mënyrën e duhur;
- të njohin llojet e ndryshme të teksteve dhe përdorimet e tyre, si dhe të hartojnë e të prezantojnë tekste të ndryshme;
- të lexojnë tekste letrare të gjinive të ndryshme dhe të zhvillojnë botën emocionale përmes tyre;
- të kuptojnë, interpretojnë dhe analizojnë tekste letrare si një burim për të njohur histori të ndryshme, marrëdhëniet njerëzore, ndjenjat, vlerat etj.;
- të përdorin gjuhën standarde në shkollë dhe jashtë saj, si dhe zbatojnë rregullat gramatikore themelore;
- të vlerësojnë letërsinë si pjesë e rëndësishme e kulturës kombëtare dhe botërore;
- të vlerësojnë rëndësinë e gjuhës shqipe si pjesë e identitetit tonë dhe vlerë e kulturës sonë kombëtare.

6. RISITË E PROGRAMIT TË GJUHËS SHQIPE

Së pari, duhet thënë që programi i gjuhës shqipe është hartuar në frymën dhe në filozofinë e kurrikulës që synon ndërtimin dhe zhvillimin e kompetencave kyç dhe të kompetencave lëndore tek nxënësit. Përmbajtja lëndore konceptohet si mjet për realizimin e kompetencave kyç dhe atyre të lëndës nëpërmjet të situatave të ndryshme të të nxënit. Kjo nënkupton që nxënësit aktivizojnë njohuritë e mëparshme, ndërtojnë njohuri dhe aftësi të reja duke ndërvepruar me tekstet (letrare dhe jo letrare), i integrojnë dhe i lidhin idetë e teksteve me jetën e tyre dhe me botën që i rrethon, i përdorin njohuritë dhe aftësitë në situata të reja etj.

Hartimi i programeve të gjuhës shqipe nga klasa përgatitore deri në klasën XII, ka siguruar koherencën vertikale të njohurive, aftësive, qëndrimeve dhe vlerave të nxënësve. Kjo do të thotë që është shmangur mbingarkesa ose përsëritjet e tepërta të njohurive në klasa të ndryshme.

Në program përcaktohen hapat që duhet të ndjekë mësuesi gjatë procesit të mësimdhënies dhe nxënies për të lidhur kompetencat e lëndës me kompetencat kyç për secilën shkallë. Gjithashtu, jepen në mënyrë specifike rezultatet e të nxënit të kompetencave kyç që realizohen nëpërmjet lëndës brenda një shkalle mësimore. Me specifikat dhe hapësirat që ka, lënda lejon edhe krijimin e situatave mësimore të cilat mundësojnë trajtimin e temave ndërkurrikulare, si: Identiteti kombëtar dhe njohja e kulturave; Të drejtat e njeriut; Zhvillimi i qëndrueshëm; Mjedisi; Bashkëjetesa paqësore.

Programi i gjuhës shqipe është organizuar në bazë shkalle mësimore. Njohuritë janë dhënë për vit mësimor, ndërsa aftësitë/shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet janë dhënë për shkallë mësimore. Kjo mënyrë organizimi i jep më shumë fleksibilitet mësuesit që të ndërtojë punën për zhvillimin e aftësive/ shkathtësive jo brenda një viti, por brenda një shkalle.

Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme është përcaktuar si kompetencë më vete (njohuri, aftësi/ shkathtësi, vlera dhe qëndrime). Të dëgjuarit është i rëndësishëm për komunikimin, mësimin, zhvillimin emocional dhe shoqëror, menaxhimin e konflikteve, suksesin në karrierë dhe rritjen personale. Kjo kompetencë duhet zhvilluar në të gjitha fazat e jetës.

Në kompetencën “Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar” sugjerohen tema për të cilat mund të organizohen diskutime ose prezantime me nxënësit. Në këtë kompetencë vihet theksi te diskutimi dhe bashkëveprimi në grup dhe te njohuritë e aftësitë/shkathtësitë e nevojshme për të

bërë një prezantim. Duke ditur sa të rëndësishme janë për jetën e përditshme këto aftësi/ shkathtësi, kjo risi e programit është shumë e vlefshme.

Në kompetencën “Të lexuarit e teksteve të ndryshme letrare dhe jo letrare” theksi vihet te strategjitë e të lexuarit të cilat synojnë që nxënësi të bëhet një lexues i pavarur dhe kritik. Gjithashtu, në program është sugjeruar edhe përqindja e teksteve letrare (70 %) dhe e teksteve jo letrare (30%), me qëllim që nxënësit t’i jepet mundësia që të punojë me lloje të ndryshme tekstesh dhe ta ketë më të lehtë kalimin në shkollën e mesme, ku merren njohuri shumë më të thelluara për tekstet. Gjithashtu, në program është sugjeruar edhe zhvillimi i bisedave letrare ose i leximeve jashtë klase. Qëllimi i tyre është që nxënësit të zgjedhin libra dhe të punojnë në mënyrë të pavarur me studimin e një teksti. Për leximin e librave të bisedave letrare ose të leximeve jashtë klase, sugjerohet të përdoret fondi i librave të bibliotekës së shkollës.

Është e rëndësishme që gjatë këtyre orëve, nxënësve t’u krijohet mundësia të zgjedhin edhe vepra që janë të pëlqyera e të preferuara për ta.

Veprat e rekomanduara për lexime jashtë klase duhet të jenë:

- nga letërsia shqipe dhe nga letërsia botërore;
- nga autorë të periudhave të ndryshme;
- nga gjini dhe lloje të ndryshme letrare.

Përzgjedhja e leximeve jashtë klase nga autorë të ndryshëm, periudha të ndryshme, nga gjini dhe lloje të ndryshme letrare krijon mundësi për pasurimin e përvojës letrare së nxënësve.

Te kompetenca “Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale” theksi vihet te procesi i të shkruarit duke përcaktuar aftësitë/shkathtësitë që duhet të demonstrojë nxënësi gjatë çdo faze të të shkruarit. Arsyeja pse programi i jep rëndësi edhe procesit të të shkruarit, jo vetëm produktit, është që t’u japë mundësinë nxënësve që të aftësohen të shkruajnë në mënyrë të pavarur, duke ndjekur të gjitha fazat e këtij procesi.

Në programin e gjuhës shqipe i është lënë hapësirë, përvetësimit të njohurive, aftësive dhe rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe atyre të pikësimit. Mirëpo duhet kuptuar qartë fakti që gjuha nuk është vetëm gramatikë dhe se gramatika është vetëm një pjesë e gjuhës. Natyrisht që një përdorues i mirë i shqipes është ai që e zotëron standardin dhe rregullat e gramatikës, por nëse kurrikula do të përqendrohej vetëm te gramatika, formimi gjuhësor i nxënësve do të ishte i përciptë. Rregullat e thata gramatikore, pa i konkretizuar në gjuhën e folur ose të shkruar, do ta bënë gjuhën shqipe për nxënësit, të huaj, megjithëse ajo është amtare ose zyrtare për ata. Për këtë

arsye, në programin lëndor është sugjeruar që njohuritë gramatikore, rregullat e drejtshkrimit dhe të pikësimit të integrohen me studimin e teksteve letrare dhe jo letrare. Gjithashtu, te kompetenca “Përdorimi i drejtë i gjuhës” ka lehtësim njohurish që mund të konsiderohen të vështira për moshën dhe për zhvillimin e nxënësve.

Mësuesi që punon me kurrikulën që zhvillon kompetencat, ka më shumë liri dhe fleksibilitet. Kështu ndarja e orëve nuk është e detajuar dhe është sugjeruese. Mësuesi është i lirë të vendosë vetë për sasinë e orëve:

- për projekt;
- për përsëritje;
- për biseda letrare ose për lexime letrare;
- për diktime;
- për vlerësimin e testeve;
- etj.

Kjo bën që mësuesi të përshtatë mësimdhënien në varësi të specifikave të klasës dhe të nivelit të nxënësve.

7. ZHVILLIMI I KOMPETENCAVE KYÇ NËPËRMJET LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE

Zhvillimet e vazhdueshme në ditët e sotme e bëjnë të qartë domosdoshmërinë për të nxënëit gjatë gjithë jetës. Qytetarëve të shoqërisë së dijes u nevojitet që të zhvillojnë njohuritë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet vetjake, shoqërore dhe ato që lidhen me botën e punës dhe me tregun e lirë. Procesi i arsimit duhet t’i mundësojë çdo nxënësi zotërimin e kompetencave kyç, të nevojshme për jetën dhe për punën. Kompetencat kyç janë ato që i duhen një individi për zhvillimin e tij personal, për punësimin, për përfshirjen në jetën sociale si qytetar aktiv, si dhe për përshtatjen në botën digjitale.

Në përputhje me qëllimet e arsimit parauniversitar, këto kompetenca janë:

- Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit (*Nxënësi komunikon në mënyrë efektive.*)
- Kompetenca e të menduarit (*Nxënësi mendon në mënyrë krijuese.*)
- Kompetenca e të mësuarit për të nxënë (*Nxënësi mëson për të nxënë.*)
- Kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin (*Nxënësi kontribuon në mënyrë produktive.*)
- Kompetenca personale (*Nxënësi bën jetë të shëndetshme.*)
- Kompetenca qytetare (*Nxënësi përkushtohet ndaj të mirës së përbashkët.*)

- Kompetenca digjitale (*Nxënësi përdor teknologjinë për të nxitur inovacionin.*)

Zhvillimi i kompetencave kyç nga nxënësit gjatë procesit të mësimdhënies/nxënies nuk është një proces i veçantë, por mësuesi mban parasysh lidhjen e kompetencave kyç me kompetencat gjuhësore. Për të realizuar në praktikë këtë lidhje, mësuesi duhet të përzgjedhë situatat e të nxënit, veprimtaritë, metodat dhe mjetet e përshtatshme për procesin e të nxënit. Kur nxënësi realizon kompetencat gjuhësore, ai njëkohësisht është duke zhvilluar edhe kompetencat kyç.

Shembujt e mëposhtëm të zhvillimit të kompetencave kyç nëpërmjet zhvillimit të kompetencave gjuhësore dhe përmbajtjes së lëndës nuk janë shteruese. Ato pasurohen nga vetë mësuesit.

KOMPETENCAT	SHEMBUJ
Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit	Lënda e gjuhës shqipe ofron bazën themelore për zhvillimin e kompetencës së komunikimit dhe të të shprehurit. Kjo kompetencë është kyç në të gjitha sferat e jetës dhe gjuha është mjeti kryesor me anë të të cilit ndodh komunikimi. Më poshtë janë dhënë disa shembuj që tregojnë se si lënda e gjuhës shqipe ndikon në zhvillimin e kësaj kompetence. - <i>Zhvillimi i aftësive leksikore dhe gramatikore:</i> Në lëndën e gjuhës shqipe, nxënësit mësojnë rregullat gramatikore dhe mundësitë leksikore për të shprehur mendimet e tyre. Kjo i ndihmon ata që të kuptojnë se si ta përdorin gjuhën në mënyrë efektive dhe të kuptojnë më mirë mesazhet e të tjerëve. - <i>Përmirësimi i aftësive të të lexuarit dhe të të shkruarit:</i> Nëpërmjet leximit dhe shkrimit të teksteve në lëndën e gjuhës, nxënësit zhvillojnë aftësi për të kuptuar dhe për të shprehur idetë në mënyrë të qartë dhe efektive. Kjo i ndihmon ata që të jenë më të aftë për të komunikuar me shkrim. - <i>Përmirësimi i aftësive të të folurit dhe të të dëgjuarit:</i> Përmes aktiviteteve të ndryshme si bisedat, prezantimet dhe dëgjimi i teksteve të ndryshme, nxënësit mësojnë të dëgjojnë me kujdes dhe në mënyrë kritike, të kuptojnë dhe të komunikojnë me të tjerët. - <i>Ndërgjegjësimi për kulturën dhe për diversitetin gjuhësor:</i> Nëpërmjet mësimi të gjuhës, nxënësit mund të njihen më mirë me kulturën dhe

	historinë e vendeve dhe të komuniteteve të tjera. Kjo i ndihmon ata që të jenë më të ndërgjegjshëm për ndryshimet kulturore dhe gjuhësore, si dhe të komunikojnë me individë që u përkasin kulturave të ndryshme. - <i>Zhvillimi i vetëdijes së komunikimit:</i> Lënda e gjuhës shqipe përfshin edhe aftësitë e të kuptuarit të thellë të mesazheve të drejtpërdrejta dhe të nënkuptuara. Kjo i aftëson nxënësit që të komunikojnë me kujdes dhe të mendojnë në mënyrë kritike për mënyrën se si komunikojnë.
Kompetenca e të menduarit	Lënda e gjuhës shqipe ndikon në zhvillimin e kompetencës së të menduarit. Ajo inkurajon analizën kritike, aftësinë për të formësuar argumente, shprehjen e ideve dhe të emocioneve dhe kuptimin e kontekstit kulturor. P.sh.: - Nxënësit shprehin mendimet e tyre rreth pyetjes “<i>Pse një udhëheqës duhet të jetë tolerant dhe të dijë të falë?</i>”, pasi ata kanë lexuar një tekst që trajton figurën e një udhëheqësi. Ata argumentojnë mendimet e tyre. - Nxënësit identifikojnë dallimet dhe ngjashmëritë mes një poezie të Naim Frashërit dhe një poezie të Gjergj Fishtës për gjuhën shqipe. - Nxënësit krahasojnë dy reportazhe të ndryshme për mënyrën se si e trajtojnë ato një problem social. - Nxënësit analizojnë dy artikuj që trajtojnë të njëjtën tematikë ose të njëjtën ide kryesore dhe përcaktojnë ku gazetarët bashkohen dhe ku ndryshojnë nga njëri-tjetri - Nxënësit japin argumentet e tyre rreth përdorimit ose jo të fjalëve të huaja gjatë komunikimit, si p.sh.: <i>Pse nuk duhet përdorur fjala “startoj”? Me cilën fjalë të gjuhës shqipe mund ta zëvendësojmë?</i>
Kompetenca e të mësuarit për të nxënë	Lënda e gjuhës shqipe ndikon në zhvillimin e kompetencës së të mësuarit për të nxënë, pasi: - ndihmon në zhvillimin e aftësive të studimit dhe të mësimit; - inkurajon reflektimin mbi mësimin;

	- promovon aftësitë për të analizuar dhe për të sintetizuar informacionin; - zhvillon aftësinë për të lexuar në mënyrë kritike; - përmirëson aftësitë e shkrimit; - nxit zhvillimin e vetëmotivimit për të eksploruar dhe për t'u thelluar në njohuri të reja. P.sh.: - Gjatë fazës së përgatitjes për çdo punë me shkrim, nxënësit kujtojnë njohuritë që kanë rreth temës që do të shkruajnë; përdorin burime të ndryshme për të mbledhur informacion; studiojnë modele të mira shkrimi që kanë trajtuar të njëjtën temë ose subjekt; përdorin bibliotekën e shkollës ose internetin për të mbledhur informacion për punën me shkrim; përzgjedhin dhe klasifikojnë informacionet e mbledhura etj., (strategjitë e të nxënit). - Nxënësit përdorin disa strategji (para, gjatë dhe pas leximit) për të kuptuar tekstin, si p.sh.: aktivizojnë njohuritë e mëparshme nëpërmjet një diskutimi në grup; parashikojnë se çfarë do të ndodhë më pas duke dhënë arsyetime dhe argumente për parashikimin e tyre; analizojnë elementet që shoqërojnë tekstet (piktura, ilustrime, lista, tabela, harta etj.) për të kuptuar më mirë tekstin etj.
Kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin	P.sh.: - Nxënësit shkruajnë poster (<i>deri në 150 fjalë</i>) për ruajtjen e mjedisit nga ndotja ose për qëndrueshmërinë mjedisore. Ata japin komentet, sugjerimet dhe vlerësimet e tyre për punët e njëri- tjetrit.
Kompetenca personale	P.sh.: - Nxënësit shprehin me shkrim ose me gojë përvojën e tyre, pasi kanë ndihmuar një bashkëmoshatar ose një anëtar të komunitetit që ka pasur probleme shëndetësore, sociale, ekonomike etj.
Kompetenca qytetare	P.sh.: - Për legjendën e murimit, nxënësit gjykojnë për vendimin e padrejtë të vëllezërve për ta sakrifikuar Rozafën. Më pas ata diskutojnë për

	pozicionin e gruas në shoqërinë e së kaluarës dhe në ditët e sotme. - Për t'u aftësuar të shkruajnë një tekst udhëzues, nxënësit shkruajnë rregulloren e klasës. Përveç njohurive rreth strukturës dhe karakteristikave kryesore të një rregulloreje, nxënësit marrin përsipër të formulojnë të drejtat dhe detyrimet e tyre në klasë.
Kompetenca digjitale	Lënda e gjuhës shqipe ka potencial të madh për të ndihmuar në zhvillimin e kompetencës digjitale të nxënësve, duke përfshirë teknologjinë në mësimin e gjuhës dhe duke promovuar aftësinë për të komunikuar, për të krijuar përmbajtje duke përdorur teknologjinë me siguri dhe me njohuri. Më poshtë janë dhënë disa mënyra se si lënda e gjuhës mund të ndikojnë në zhvillimin e kompetencës digjitale: - Përdorimi i softuerëve dhe aplikacioneve: Mësimi i gjuhës përfshin përdorimin e softuerëve dhe të aplikacioneve të gjuhës për të përmirësuar leximin, shkrimin dhe aftësitë e tjera të komunikimit. - Përdorimi i burimeve të internetit: Mësimi i gjuhës shqipe mund të inkurajojë nxënësit të përdorin burime të internetit për të kërkuar informacion, për të lexuar artikuj dhe libra online. Kjo i ndihmon ata të zhvillojnë aftësitë e kërkimit dhe të vlerësimit të burimeve në internet. - Mësimi online dhe e-lëndët: Në ditët e sotme, shumë lëndë ofrohen në formatin e mësimin online. Kjo përvojë mund t'i ndihmojë nxënësit që të zhvillojnë aftësinë për të mësuar nëpërmjet teknologjisë dhe për të menaxhuar mësimin e tyre në mjedisin digjital. - Krijimi i multimedias: Mësimi i gjuhës shqipe mund të inkurajojë nxënësit që të krijojnë materiale të multimedias, përfshirë video, audio dhe grafika. - Siguria në internet: Përdorimi i teknologjisë dhe i internetit ka të bëjë edhe me sigurinë digjitale. Gjatë orëve të ndryshme të lëndës së gjuhës shqipe, nxënësit mund të lexojnë tekste jo letrare që trajtojnë rreziqet dhe masat e sigurisë në internet, ku mund të kuptojnë se si të mbrojnë të dhënat e tyre personale.

8. MODELE TË INTEGRIMIT NDËRLËNDOR MES GJUHËS SHQIPE DHE LËNDËVE TË TJERA

Mësimi i gjuhës shqipe në shkollë mbështet edhe ndërtimin dhe zhvillimin e kompetencave të fushave të tjera të kurrikulës. Në lëndën e gjuhës shqipe, nxënësit fitojnë njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime për të komunikuar me gojë dhe me shkrim; lexojnë dhe kuptojnë tekste të llojeve të ndryshme; pasurojnë fjalorin dhe botëkuptimin e tyre duke lexuar tekste letrare dhe jo letrare; mësojnë të shkruajnë tekste të ndryshme (opinione, raporte, udhëzime etj.); mësojnë ta përdorin drejt nga ana gramatikore dhe drejtshkrimore gjuhën etj. Të gjitha këto njohuri, shkathtësi, vlera dhe qëndrime sigurojnë suksesin e nxënësve edhe në fushat dhe lëndët e tjera. Nga ana tjetër, edhe lënda e gjuhës shqipe lidhet dhe integrohet me lëndët e tjera. Integrimi ndërlëndor shmang marrjen e njohurive të fragmentuara dhe të shkëputura nga jeta e përditshme, i ndihmon nxënësit të zhvillojnë një kuptim më të thellë të lëndëve mësimore dhe të aftësive të përdorshme në jetën e tyre të përditshme. Më poshtë janë dhënë disa shembuj të integrimit të gjuhës shqipe me lëndët e tjera. Mësuesi, pothuajse gjatë çdo ore mësimi, duhet të krijojë mundësi integrimi ndërlëndor.

Gjuha shqipe dhe gjuhët e huaja

- Fjalët e huaja në leksikun e gjuhës shqipe si p.sh.: *A mund të thoni disa fjalë të huaja, të cilat janë të panevojshme dhe e dëmtojnë gjuhën shqipe? (i avancuar- i përparuar, aprovoj-miratoj, dimension- përmasë etj.) Cilat fjalë të huaja kanë mbetur në gjuhën tonë?(Fjalët që kanë hyrë për të shënuar sende ose dukuri të reja, si p.sh.: kompjuter, internet, energji, identitet, standard etj.).*
- Krahasimi mes dy varianteve të një teksti, në shqip dhe në gjuhë të huaj.
- Krahasime mes disa rregullave gramatikore ose drejtshkrimore të gjuhës shqipe dhe të një gjuhe të huaj.

Gjuha shqipe dhe matematika

- Shkrimi i raporteve ose i eseve mbi një temë specifike matematikore.
- Kuptimi, interpretimi, analiza dhe vlerësimi i një teksti që tregon përdorimin e matematikës në jetën e përditshme.
- Projekte ndërlëndore në të cilat përfshihet gjuha shqipe dhe matematika, si p.sh., përgatitja e pyetësorëve dhe analiza e të dhënave.

- Shkrimi njësh i numërorëve themelorë që nga njëmbëdhjetë deri në nëntëmbëdhjetë, i numërorëve që tregojnë dhjetëshe, qindëshe, si edhe i numërorëve rreshtorë, pavarësisht nga numri i pjesëve përbërëse të tyre.
- Shkrimi ndaras i numërorëve themelorë të formuar me pjesëmarrjen e fjalëve *mijë, milion, miliard etj.*, dhe i pjesëve përbërëse të një numërori themelor, të lidhura me lidhëzën *e*.
- Shkrimi i numërorëve rreshtorë, kur vetë numri ose një pjesë e tij shënohet me shifra arabe (klasa e 2- të). Shkrimi i numërorëve rreshtorë me shifër romake (klasa I).
- Shkrimi i shenjës % pas një numri me shifra.

Gjuha shqipe dhe historia

Integrimi i lëndës së gjuhës shqipe me lëndën e historisë është një mënyrë e frytshme për të kuptuar dhe për të vlerësuar historinë e një vendi ose të një periudhe historike. Më poshtë janë dhënë disa shembuj të këtij integrimi:

- Leximi, kuptimi, analiza dhe vlerësimi i teksteve historike (p.sh., tekste jo letrare) për të mësuar më shumë për historinë, kulturën dhe ngjarjet e rëndësishme të një vendi ose të një rajoni.
- Analiza e gjuhës (stili, regjistri, leksiku) në tekstet historike. Gjithashtu, njohuritë gjuhësore i ndihmojnë nxënësit të zbulojnë informacione të vlefshme për kohën dhe kulturën ku janë shkruar këto tekste.
- Kuptimi i kontekstit historik: Njohja e thellë e historisë së një periudhe ose së një vendi u krijon mundësi nxënësve të kuptojnë më mirë mesazhin dhe qëllimin e tekstit. Në këtë mënyrë, mund të zbulohen edhe interpretimet e ndryshme të ngjarjeve historike.
- Ndikimi i kushteve historike e shoqërore në letërsinë e Rilindjes Kombëtare (p.sh., në poemën “Bagëti e bujqësi” të Naim Frashërit).
- Vlerësimi i kontributit të Skënderbeut nëpërmjet diskutimit të një fragmenti nga romani “Kështjella” i Ismail Kadaresë.
- Lidhja mes zhvillimeve gjuhësore dhe ngjarjeve historike: Duke analizuar ndryshimet në gjuhë gjatë periudhave të ndryshme, nxënësit kuptojnë se si ngjarjet historike kanë ndikuar në gjuhë, si p.sh., përfshirja e fjalëve turke në leksikun e shqipes gjatë periudhës së pushtimit osman.
- Përdorimi i njohurive gjuhësore për të kuptuar situatat sociale dhe kulturore: Studimi i fjalëve, shprehjeve dhe terminologjisë specifike të një periudhe të caktuar historike, i ndihmon nxënësit të kuptojnë më mirë jetën dhe kulturën e asaj kohe.

Gjuha shqipe dhe qytetaria

Integrimi i lëndës së gjuhës shqipe me qytetarinë është një aspekt i rëndësishëm për zhvillimin e individëve në shoqërinë moderne, pasi gjuha dhe kultura e një komuniteti ndikojnë në krijimin e identitetit dhe në përfshirjen sociale. Më poshtë janë dhënë disa shembuj të këtij integrimi:

- Angazhimi në një nismë për të ndihmuar fëmijët jetimë, pas diskutimit të një teksti letrar që trajton një temë të tillë.
- Kthimi i një letre joformale në një letër formale (p.sh., përdorimi i njëjësit dhe i shumësit, leksiku i ndryshëm etj.).

Gjuha shqipe dhe arti pamor

Një mënyrë e zakonshme e integritit të lëndës së gjuhës shqipe me lëndën e artit pamor është shkrimi i poezive, eseve ose teksteve të tjera letrare dhe jo letrare që i referohen ose komentojnë vepra të ndryshme të artit pamor. Kështu nxënësit mund të analizojnë në mënyrë kritike ose mund të shprehin ndjenjat dhe emocionet “e ndezura” nga pamja e një pikturë, skulpturë, fotografie ose objekti tjetër pamor.

Ky lloj integrimi mund të ndihmojë në thellimin e kuptimit të një veprë arti dhe mund të krijojë një dialog të pasur mes gjuhës dhe artit pamor. Gjithashtu, integrimi mund të ofrojnë këndvështrime dhe interpretime të ndryshme të të njëjtës vepër, duke përcjellë emocione dhe ide të ndryshme për audiencën. Disa mënyra të tjera integrimi janë:

- Përdorimi i mjeteve pamore (foto, piktura, ilustrime) në shkrimin e një reklame.
- Shprehja e përjetimeve nga leximi i një teksti në formën e një vizatimi.
- Funkcioni i fotove ose i ilustrimeve në një tekst. (*Çfarë mendoni kur shihni këtë foto? A e kishin përfytyruar edhe ju kështu personazhin? Për çfarë ju ndihmon figura në tekst?*)

Gjuha shqipe dhe muzika

- Shoqërimi me muzikë i një loje me role.
- Shkrimi dhe prezantimi i një reportazhi, duke përdorur edhe muzikën, përveç tekstit dhe mjeteve pamore.

9. TEMAT NDËRKURRIKULARE DHE TRAJTIMI I TYRE NË LËNDËN E GJUHËS SHQIPE

Temat ndërkurrikulare janë tema/çështje madhore me të cilat përballet shoqëria. Ato i shërbejnë zhvillimit të kompetencave dhe synojnë të ndihmojnë nxënësin të lidhë shkollimin e tij me jetën e përditshme. Lënda e gjuhës shqipe mundëson zhvillimin e temave ndërkurrikulare, me fokus të veçantë temat/çështjet e mëposhtme:

- Identiteti kombëtar dhe njohja e kulturave
- Zhvillimi i qëndrueshëm
- Mjedisi
- Bashkëjetesa paqësore

Identiteti kombëtar dhe njohja e kulturave

Lënda e gjuhës shqipe ka një rol të rëndësishëm në zhvillimin e identitetit kombëtar dhe në njohjen e kulturave. Gjuha është një nga elementet më të rëndësishme të trashëgimisë kulturore të një kombi dhe është e lidhur ngushtë me identitetin kombëtar.

Më poshtë janë dhënë disa shembuj se si lënda e gjuhës shqipe mund të trajtojë aspekte që lidhen me këtë temë.

- *Ruajtja dhe promovimi i gjuhës:* Nëse gjuha e një kombi nuk mësohet, nuk ruhet dhe nuk pasurohet, atëherë ajo mund të humbë me kalimin e kohës. Për shkak të ndryshimeve të shoqërisë dhe globalizmit, gjuhët e vogla janë në rrezik. Duke mësuar dhe zhvilluar gjuhën shqipe, nxënësit ndihmojnë në ndërtimin dhe në ruajtjen e identitetit të tyre kombëtar.
- *Njohja e kulturës dhe e historisë:* Gjuha është një mjet i rëndësishëm për të mësuar më shumë për historinë, traditat dhe kulturën e kombit tonë. Përmes mësimin të gjuhës shqipe, nxënësit kanë mundësinë të lexojnë tekste historike, poezi etj., që i bëjnë jehonë ngjarjeve dhe figurave të ndryshme kulturore dhe historike.
- *Komunikimi me komunitetin:* Gjuha është një mjet komunikimi dhe bashkëveprimi në shoqëri. Duke mësuar gjuhën shqipe, nxënësit aftësohen të komunikojnë më mirë me komunitetin e tyre dhe të ndajnë me njëri-tjetrin njohuri dhe përvoja.
- *Forcimi i ndjenjës së identitetit:* Gjuha e një kombi lidhet ngushtë me ndjenjën e identitetit të individëve. Për nxënësit, të mësuarit dhe ruajtja e gjuhës së tyre është një mënyrë për vijuar lidhjen me trashëgiminë e tyre kulturore dhe identitetin kombëtar.

- *Kontributi në diversitetin kulturor global:* Duke promovuar dhe ruajtur gjuhën e tyre, nxënësit kontribuojnë në pasurimin e diversitetit kulturor global. Ky është e rëndësishëm për të ruajtur një gamë të gjerë të kulturave dhe për të promovuar dialogun kulturor.

Në përfundim, lënda e gjuhës shqipe është e rëndësishme në zhvillimin e identitetit kombëtar dhe në njohjen e kulturave. Duke mësuar, ruajtur dhe promovuar gjuhën, nxënësit kontribuojnë në pasurimin e trashëgimisë kulturore dhe në ruajtjen e identitetit të tyre kombëtar.

Zhvillimi i qëndrueshëm

Lënda e gjuhës shqipe ka mundësi për trajtimin e temës së zhvillimit të qëndrueshëm. Më poshtë janë dhënë disa shembuj se si lënda e gjuhës shqipe mund të trajtojë aspekte që lidhen me këtë temë.

- *Mbrojtja e diversitetit gjuhësor:* Një pjesë e konsiderueshme e diversitetit kulturor dhe natyror është e lidhur me diversitetin gjuhësor. Mbrojtja e gjuhës shqipe është thelbësore për ruajtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore.
- *Edukimi dhe sensibilizimi:* Përdorimi i gjuhës për të edukuar dhe për të sensibilizuar njerëzit në lidhje me çështjet e qëndrueshme është jetik. Përmes gjuhës mund të ndajmë informacionin, idetë dhe vlerat e nevojshme për të promovuar sjellje dhe vendime të qëndrueshme.
- *Rrjetet sociale dhe bashkëpunimi ndërkombëtar:* Gjuha është mjeti kryesor për të ndërtuar lidhje të fuqishme ndërmjet njerëzve dhe komuniteteve. Rrjetet sociale dhe bashkëpunimi ndërkombëtar janë thelbësore për të zgjidhur sfidat globale të qëndrueshmërisë dhe gjuha luan rol kyç në këtë proces.
- *Mjedisi dhe zhvillimi ekonomik:* Gjuha është e rëndësishme për të kuptuar dhe për të shpjeguar sfidat mjedisore dhe zhvillimin ekonomik. Përmes gjuhës mund të ndajmë me të tjerët dijet shkencore, teknologjinë dhe praktikat më të mira për të menaxhuar burimet natyrore dhe për të zhvilluar ekonominë në mënyrë të qëndrueshme.

Bashkëjetesa paqësore

Lënda e gjuhës shqipe krijon mundësi për të trajtuar temën e bashkëjetesës paqësore në mënyra të ndryshme.

Më poshtë janë dhënë disa mënyra se si lënda e gjuhës shqipe mund të përdoret për të trajtuar këtë temë.

- *Shkrimi i një teksti letrar*: Nxënësit mund të shkruajnë tregime, poezi ose tekste të tjera që trajtojnë temën e bashkëjetesës paqësore. Mund të përdoren personazhe dhe ngjarje për të shfaqur konflikte dhe zgjidhje të mundshme paqësore për to.
- *Arti pamor*: Mësuesit mund të përdorin gjatë orës së mësimi, artin pamor si pikturat, skulpturat dhe instalacionet për të shprehur mesazhe që lidhen me paqen dhe me bashkëjetesën.
- *Ese*: Nxënësit shkruajnë ese në të cilën përshkruajnë sfidat e bashkëjetesës paqësore në botën moderne.
- *Përdorimi i multimedias*: Nxënësit krijojnë video apo prezantime multimediale për të ndihmuar në të kuptuarit e thellë të çështjeve të bashkëjetesës paqësore. Ata përdorin imazhe, video dhe mesazhe zanore për të komunikuar mesazhet e tyre.
- *Diskutime dhe debate*: Mësuesit mund të organizojnë diskutime apo prezantime për të trajtuar temën e bashkëjetesës paqësore.

Gjuha është një mjet shumë i fuqishëm për të ndikuar në mënyrën se si një shoqëri e shikon dhe e trajton temën e bashkëjetesës paqësore. Përdorimi i gjuhës në mënyrë të kujdesshme dhe të ndërgjegjshme mund të ndihmojë në ndërgjegjësimin dhe në promovimin e paqes dhe të bashkëjetesës në shoqëri.

Të drejtat e njeriut

Trajtimi i temës së të drejtave të njeriut në lëndën e gjuhës shqipe mund të realizohet në mënyra të ndryshme, duke përfshirë analizën e teksteve, diskutimet në klasë, shqyrtimin e studimit të rasteve etj. Është e rëndësishme të sigurohet që trajtimi i kësaj teme të përshtatet me moshën dhe zhvillimin e nxënësve dhe të inkurajohet reflektimi dhe diskutimi i lirë i çështjeve të ndryshme të të drejtave të njeriut. Disa nga mënyrat e trajtimit të kësaj teme janë:

- *Leximi dhe analiza e teksteve*: Leximi dhe analiza e teksteve të shkruara nga autorë të ndryshëm ose nga organizata që merren me të drejtat e njeriut është një mënyrë e mirë për të njohur dhe diskutuar çështje të ndryshme të të drejtave të njeriut. Mund të përfshihen deklaratat e njohura të të drejtave të njeriut si Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut.
- *Studimi i rasteve*: Mund të studiohen raste konkrete të shkeljeve të të drejtave të njeriut dhe të analizohet si janë trajtuar ato nga media, opinionin publik dhe institucionet përgjegjëse. Kjo qasje mund t'i ndihmojë nxënësit të kuptojnë më mirë ndikimin e shkeljeve të të drejtave të njeriut dhe rolin e tyre në shoqëri.

- *Debate dhe diskutime:* Organizimi i debateve dhe i diskutimeve në klasë mbi tema të ndryshme të të drejtave të njeriut u jep mundësinë nxënësve të zhvillojnë aftësitë e tyre argumentuese dhe të kuptojnë ndryshimet e qëndrimeve ndaj këtyre çështjeve.
- *Detyra ose projekte krijuese:* Nxënësit mund të angazhohen në detyra ose projekte krijuese si krijimi i videove, eseve ose materialeve të tjera për të ndihmuar në ndërgjegjësimin e opinionit publik mbi të drejtat e njeriut.
- *Shembuj tekstesh nga lënda e gjuhës shqipe:* Mund të përdoren tekstet e autorëve që kanë shkruar mbi temat e të drejtave të njeriut dhe nxënësit mund të bëjnë analiza, komente dhe interpretime mbi to.

Mjedisi

Në lëndën e gjuhës shqipe mund të diskutohen sfidat dhe problemet mjedisore në botën moderne, ndikimi i veprimtarive të njeriut në mjedis, efektet e ndryshimeve të klimës, mbrojtja e diversitetit të bimëve dhe të kafshëve, menaxhimi i mbetjeve dhe shumë tema të tjera që lidhen me qëndrueshmërinë mjedisore.

Lënda e gjuhës krijon mundësi të shkruhen ese, projekte, diskutime dhe debate mbi çështjet mjedisore. Gjithashtu, kjo lëndë mund të ndikojë për të komunikuar dhe për të ndikuar në ndërgjegjësimin publik rreth çështjeve mjedisore dhe për të promovuar sjellje të qëndrueshme ndaj mjedisit.

Më poshtë është dhënë një model ore mësimore që trajton temën e mjedisit dhe ndikon në ndërgjegjësimin e nxënësve për të ruajtur dhe për t'u kujdesur për mjedisin.

Fusha: Gjuhët dhe komunikimi	Lënda: Gjuhë shqipe	Shkalla: III	Klasa: VI
Tema mësimore: Njeriu që mbillte pemë (<i>ora I</i>)		Situata e të nxënit: Mjedisi ynë	
Rezultatet e të nxënit të temës mësimore: Nxënësi: - parashikon për brendinë e tekstit përmes titullit, fjalëve kyç dhe ilustrimeve; - demonstroi të kuptuarit të tekstit duke thënë brendinë ose duke iu përgjigjur pyetjes rreth saj; - analizon idetë kryesore të tekstit; - lidh idetë e tekstit me jetën e tij të përditshme; - analizon mesazhin që përcjell fragmenti.		Fjalë kyç: Njeri, pemë, mbjell, kullot, fshat, luftë.	
Burimet: Teksti “Gjuha shqipe 6”, përvoja të nxënësve, materiali https://www.youtube.com/watch?v=QhwLATtvJao&ab_channel=OraNews		Lidhja me fushat e tjera të të nxënit ose me temat ndërkurrikulare: Shkencat e natyrës Mjedisi	
Metoda dhe veprimtari të nxënësve Diskutim i lirë, DRTA, pyetje-përgjigje			
Organizimi i orës së mësimi Lidhja e temës me njohuritë e mëparshme (diskutim i lirë, parashikim) Nxënësit shohin një video, e cila ka në qendër dëmet që shkakton shkatërrimi i pyjeve nga zjarri edhe nga prerjet pa kriter. Nisur edhe nga njohuritë në lëndën e biologjisë, nxënësit nxiten të shprehin idetë e tyre rreth pasojave që shkaktojnë pyjet e zhveshura, si dhe rreth rëndësisë që kanë pyjet për njeriun dhe gjallesat në tokë. Gjithashtu, ata diskutojnë nëse kjo problematikë është prezent edhe në qytetin/fshatin e tyre. Prezantohet titulli i tekstit dhe një ilustrim i tekstit dhe u kërkohet nxënësve të parashikojnë rreth brendisë së tekstit. Ndërtimi i njohurive të reja Njohja me tekstin (DRTA) Fillohet me leximin e pjesës dhe bëhet ndalesa e parë në fund të frazës <i>ku më parë s’kishte gjë prej gjëje.</i>			

Mësuesit drejton pyetjet:

- Për çfarë bëhet fjalë deri këtu?
- Pse bariu mbjell kaq shumë lende?
- Çfarë lloj bimësh do të lindin prej tyre?

Fragmentet në vazhdim mund të lexohen nga nxënësit. Ndalesa e dytë.... *do të ishin si një pikë në oqean.*

Mësuesi drejton pyetjet:

- Çfarë tregon teksti deri këtu?
- Si mendoni se do të vazhdojë ky tekst?
- A do të jetojë edhe tridhjetë vite të tjera bariu për të vazhduar mbjelljen e pemëve?

Ndalesa e tretë: ... *kishte zënë një sipërfaqe shumë të madhe.*

- Çfarë ka ndodhur?
- A do ketë jetuar dhe shumë vite Elizar Bufje? Pse?

Lexohet teksti deri në fund dhe nxënësit e përmbyllin duke e lidhur atë me parashikimet e tyre.

Nëse ka fjalë të paqarta bëhet shpjegimi i tyre sipas kontekstit ose përmes sinonimeve.

Kuptimi dhe analiza e ideve të tekstit

Mësuesi drejton pyetjet e mëposhtme:

- *Pemët e mbjella janë rastësisht lisa apo kanë një domethënie?* Orientohen nxënësit ta lidhin këtë fakt me idenë e jetëgjatësisë, simbolikës së qëndrueshmërisë e të vazhdimësisë së jetës.
- U kërkohet nxënësve të përcaktojnë saktë vendin dhe kohën e ngjarjeve. *A përbën problem fakti që vend i zhvillimit të ngjarjeve nuk vjen i qartë? Me çfarë lidhet kjo?* Nxënësit orientohen për të dalë në faktin që mesazhi që përcjell plakuri është universal për çdo kohë e për çdo vend.
- *Çfarë domethënie ka fakti që autori (personazhi) kërkon të rikthehet në atë fshat? A e vendos luftën autori si një shprehje të jetës përballë punës së bariut për të ringjallur pyjet? Si e kuptoni këtë fakt?* Nxënësit orientohen t'i shohin si dy gjëra të kundërta, luftën që merr jetë e shkatërron gjithçka me idenë dhe punën e plakut për ta ringjallur atë përmes mbjelljes së pemëve.

Prezantimi dhe demonstrimi i rezultateve të arritura (pyetje-përgjigje, diskutim)

- Cili është mesazhi që morët nga ky tekst? A është i rëndësishëm ky mesazh? Pse?
- Si mund t'i mbrojmë pyjet dhe mjedisin përreth nga shkatërrimi?

- Po në qytetin/fshatin tonë çfarë mund të bëjmë për ta ruajtur mjedisin? Me kë duhet bashkëpunuar? A mendoni se do të kenë efekt zgjidhjet që propozuat? Pse?

Vlerësimi: Mësuesi vlerëson nxënësin duke u bazuar në rezultatet e të nxënit të orës mësimore, si dhe në nivelet e arritjeve lëndore.

Nxënësi:

Niveli 2:

- tregon me gjuhë të thjeshtë brendinë e tekstit dhe në përgjithësi iu përgjigjet pyetjeve rreth brendisë;
- identifikon idenë kryesore të tekstit;
- formulon me ndihmën e mësuesit mesazhin që përcjell fragmenti.

Niveli 3:

- parashikon me ndihmën e mësuesit për brendinë e tekstit nisur nga titulli, fjalët kyç dhe ilustrimet;
- demonstroi të kuptuarit të tekstit duke thënë brendinë ose duke iu përgjigjur pyetjes rreth saj;
- analizon me ndihmën e mësuesit idetë kryesore të tekstit;
- lidh në përgjithësi idetë e tekstit me jetën e tij të përditshme;
- formulon mesazhin që përcjell fragmenti.

Niveli 4:

- parashikon rreth brendisë së tekstit nisur nga titulli, fjalët kyç dhe ilustrimet;
- demonstroi të kuptuarit të tekstit duke thënë brendinë ose duke iu përgjigjur pyetjes rreth saj;
- analizon idetë kryesore të tekstit;
- lidh idetë e tekstit me jetën e tij të përditshme;
- analizon mesazhin që përcjell fragmenti.

Detyrë shtëpie:

Nxënësit mund të bëjnë një vizatim që lidhet me tekstin ose mund të realizojnë një poster me ide dhe mesazhe që burojnë nga teksti.

10. METODOLOGJIA PËR ZHVILLIMIN E LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE

Strategjitë, metodat dhe teknikat e mësimdhënies përfaqësojnë procedura standarde didaktike, të cilat përdoren nga ana e mësuesve në bashkëpunim me nxënësit për prezantimin dhe zhvillimin e aktiviteteve mësimore, me qëllim përmbushjen e rezultateve të të nxënit. Mësimdhënia bashkëkohore dikton përdorimin e metodave dhe të teknikave, të cilat synojnë jo thjesht dhënien e njohurive, por edhe aftësimin e nxënësve për të përballuar sfidat e jetës e për të marrë pjesë suksesshëm në jetën personale dhe profesionale.

Mësuesit nga natyra janë krijues në procesin mësimor. Dashuria dhe pasioni për punën i bën ata të jenë vazhdimisht në kërkim të zhvillimit të tyre profesional. Mirëpo shpesh ndodh që megjithëse disa metoda dhe teknika, teksa i dëgjojnë në trajnime dhe seminare janë interesante, kur i zbatojnë në klasë hasin jo rrallë herë vështirësi. Për këtë arsye duhet që mësuesit të ndërgjegjësohen që: *Më e rëndësishme është ajo që mësohet dhe jo metoda që përdoret*. Pra, metodat dhe teknikat duhet të përshtaten me natyrën dhe rezultatet e të nxënit

Më poshtë janë përshkruar disa strategji, metoda dhe teknika që ndikojnë në zhvillimin e kompetencave në lëndën e gjuhës shqipe.

10.1. Strategjitë e të lexuarit

Strategjitë e të lexuarit janë metoda ose mënyra që nxënësit duhet të përdorin për të kuptuar se çfarë lexojnë. Ata duhen mësuar të përdorin një larmi strategjish, por më të rëndësishmet janë: parashikimi, lidhja, përfytyrimi, identifikimi i ideve kryesore, përmbledhja, monitorimi dhe vlerësimi. Këto strategji mund të përdoren jo vetëm gjatë të lexuarit, por edhe gjatë të dëgjuarit. Në tabelën e mëposhtme është dhënë një përmbledhje e tetë strategjive.

Strategji	Çfarë bën lexuesi?	Si e ndihmon kjo strategji lexuesin?
Parashikimi	Nxënësit duhet parashikojnë rreth asaj që do të ndodhë në tekstin që lexojnë. Kur nxiten për të parashikuar, ata janë më kurioz për atë që do të lexojnë. Parashikimet duhet të bazohen në njohuritë e nxënësve për temën, subjektin ose në informacionet që kanë lexuar më parë.	Lexuesi përcakton një qëllim dhe bëhet më i angazhuar gjatë leximit.

	Nxënësit mund të parashikojnë para leximit, por mund të parashikojnë edhe duke e lexuar tekstin pjesë-pjesë. Para leximit të çdo pjese, nxënësit parashikojnë rreth pjesës që vjen. Është e rëndësishme që mësuesi t'u kërkojë nxënësve argumentet rreth parashikimeve të tyre.	
Lidhja	Nxënësit e personalizojnë leximin duke e lidhur jetën e tyre. Ata kujtojnë ngjarje të ngjashme, krahasojnë personazhin me veten ose me njerëzit që njohin, ose lidhin tekstin me tekste të tjera që kanë lexuar më parë. Nxënësit mund të krahasojnë tekstin me vepra të tjera të të njëjtit autor ose dy versione të të njëjtit subjekt (p.sh. dy përralla). Ata mund të bëjnë tri lloj lidhjesh: - tekstin me vetveten, - tekstin me botën, - tekstin me tekste të tjera.	Lexuesi e personalizon të lexuarin nëpërmjet lidhjes së tekstit që lexon me njohuritë e tij të mëparshme.
Përfytyrimi	Nxënësit përfytyrojnë rreth tekstit që lexojnë. Ata shpesh përfytyrojnë veten e tyre në imazhet që krijojnë rreth tekstit, përshtaten me personazhin e tekstit, udhëtojnë në kohën dhe në mjediset që përshkruhen, përjetojnë situatat konfliktuale së bashku me personazhet në tekst. Mësuesit mund t'u kërkojnë nxënësve që të mbyllin sytë dhe të imagjinojnë atë që kanë lexuar ose të vizatojnë skena ose personazhe që i përfytyrojnë. Aq futen në botën e librit nxënësit, sa nuk e pëlqejnë variantin film të një	Lexuesi përdor imazhet që të kujtojë dhe të kuptojë më mirë tekstin.

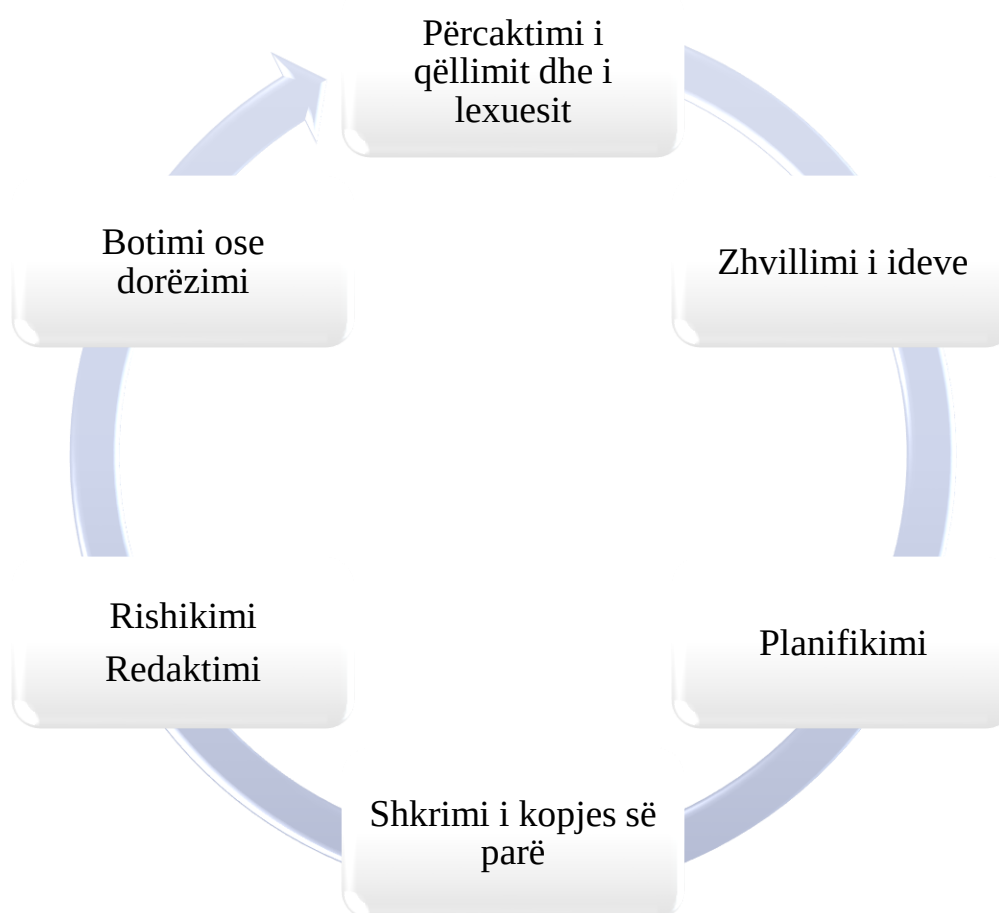
	libri, pasi kur e kanë lexuar kanë krijuar “filmin” e tyre në mendje, i cili pa dyshim për ta është varianti më ideal. Përfytyrimet u zhvillojnë nxënësve imagjinatën dhe e kthejnë përvojën e tyre të leximit në kënaqësi.	
Monitorimi	Nxënësit pyesin rreth asaj që lexojnë dhe angazhohen më shumë me tekstin (bëhen më të vëmendshëm) që të gjejnë aty përgjigjet e tyre. Nxënësit, gjithashtu, pyesin që të sqarojnë moskuptimet. Tradicionalisht, mësuesit kanë drejtuar pyetje dhe nxënësit janë përgjigjur, por kur nxënësit bëjnë pyetje, e kuptojnë më mirë një tekst, se sa kur ata i pyet mësuesi. Shpesh nxënësit nuk dinë të drejtojnë pyetje, prandaj mësuesit duhet të ndërhyjnë në këtë aspekt. Ata duhet t’i mësojnë dhe t’i nxitin nxënësit të pyesin. Kur nxënësit zbulojnë ndonjë problem në të kuptuarit, atëherë pyesin mësuesin ose shokët e klasës, lexojnë më shumë rreth temës së tekstit, e rilexojnë tekstin etj.	Lexuesi monitoron të kuptuarit e tekstit. Lexuesi bën pyetje që të sqarohet dhe të kuptojë tekstin.
Identifikimi i ideve kryesore	Nxënësit analizojnë tekstin që të nxjerrin idetë kryesore, sepse është e pamundur të kujtojnë gjithçka. Nxënësit duhen mësuar që të diferencojnë idetë e rëndësishme nga të parëndësishmet. Shpesh, mësuesit i drejtojnë nxënësit drejt ideve kryesore që në fillim të leximit, kur ata	Lexuesi përqendrohet në idetë kryesore dhe nuk “humb” në detajet e parëndësishme.

	përcaktojnë para nxënësve qëllimet e të lexuarit. Nxënësit mund të përdorin organizuesit grafikë për të theksuar idetë kryesore.	
Përmbledhja	Nxënësit duhet të sintetizojnë idetë e rëndësishme që të bëjnë përmbledhje. Ata nisin nga përcaktimi i ideve kryesore, fshijnë detajet, lënë informacionin e rëndësishëm dhe pastaj bëjnë përmbledhjen. Njohja e strukturës së tekstit i ndihmon nxënësit që të dallojnë idetë e rëndësishme dhe të shohin se si janë lidhur. Nxënësit p.sh., ndajnë në një tregim fillimin, zhvillimin dhe fundin, përcaktojnë problemin dhe lexojnë për zhvillimin dhe zgjidhjen në fund të tregimit. Në një tekst jo letrar, ata shohin për krahasim-kontrastin, shkak-pasojën dhe struktura të tjera të tekstit dhe pastaj e përdorin strukturën për të dalluar idetë kryesore.	Lexuesi e ruan më mirë në kujtesë atë që lexon, kur bën përmbledhje.
Vlerësimi	Nxënësit duhet të reflektojnë mbi eksperiencën e tyre të leximit dhe të vlerësojnë tekstin. Ata mund ta bëjnë këtë duke u ndaluar në disa aspekte: - A e kanë pëlqyer tekstin? Pse? - Cilat janë faktet dhe opinionet e të tjerëve rreth informacionit të tekstit? - Cilat janë opinionet e tyre rreth tekstit? - Cilat janë njohuritë që fituan nëpërmjet leximit?	Lexuesi merr përgjegjësi.

	- A mund ta përdorin në jetën e përditshme dhe në lëndë të tjera mësimore atë që mësuuan? Përmes vlerësimit, nxënësit bëhen më të përgjegjshëm në procesin e të nxënit.	
--	---	--

10.2. Fazat e të shkruarit

Një nga kërkesat e programit të gjuhës shqipe për të shkruarit është që ka rëndësi jo vetëm produkti, por edhe procesi i të shkruarit. Nxënësit shpesh ndihen të mbingarkuar në punët me shkrim, pasi ata mendojnë vetëm produktin final. Do të ishte ndihmë për nxënësit që të orientohen të mos përqendrohen në produktin final, por të ndjekin disa hapa të vegjël (faza). Këto faza u krijojnë mundësi nxënësve që të mos e ndjejnë veten të mbingarkuar, të bëjnë punë cilësore dhe të mësohen të shkruajnë tekste gjithnjë e më komplekse në mënyrë të pavarur.

Qëllimi dhe lexuesi

Para se të fillojë të shkruajnë, nxënësit duhet të mendojnë për qëllimin dhe lexuesin e punës me shkrim (*Për çfarë do të shkruani? Kush është lexuesi i shkrimit tuaj?*). Në varësi të tyre ndryshon edhe stili i të shkruarit. Ndryshe i shkruhet një mikë dhe ndryshe një të rrituri, ndryshe shkruhet një raport dhe ndryshe shkruhet një poezi.

Zhvillimi i idesë/ve kryesore

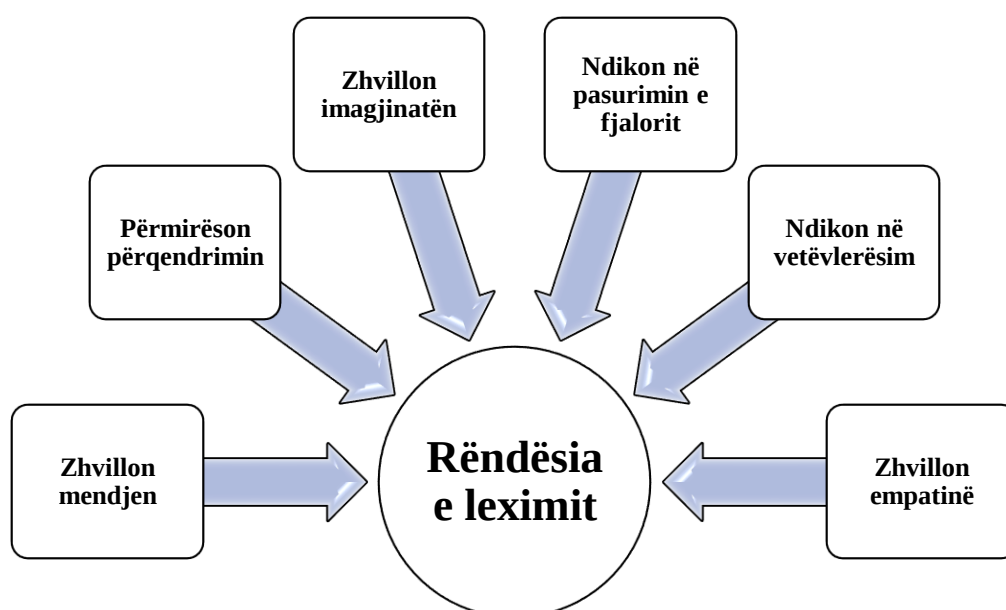
Mësuesi i orienton nxënësit që fillimisht të vendosin për idenë/të kryesore që do të përcjellin në punën me shkrim. Zhvillimi i ideve kryesore fillon me një stuh mendimi për çështjet që mund të trajtohen në punën me shkrim.

P.sh.: *Argumentoni pse i duam lojërat.*

Nxënësit thonë:

- argëtohem;
- miqësohem me njëri-tjetrin;
- mësohem të zbatojmë rregullat;
- kryejmë aktivitet fizik;
- etj.

Një tjetër teknikë që mund të përdoret është kllasteri, i cili lejon të shtohen dhe të shprehen lirshëm mendimet rreth temës. P.sh.: Nëse tema do të ishte “Rëndësia e leximit në jetën tonë”, nxënësit mund të shkruanin një kllaster të tillë.

Planifikimi

Kur puna me shkrim është e gjatë, është mirë që nxënësit të bëjnë një plan pune. Një plan i thjeshtë do të përfshinte:

- Shënime të ideve të punës me shkrim.
- Një listë burimesh informacioni, të cilat duhet të jenë të besueshme dhe të ofrojnë vetëm fakte dhe të dhëna.
- Një listë të fakteve që do të shkruhen.

Shkrimi i draftit të parë

Kjo është faza, kur nxënësit fillojnë të shprehin idetë e tyre. Drafti i parë nuk është i lehtë të realizohet, prandaj mësuesi mund t'i udhëzojë nxënësit, si p.sh.:

- Mos u shqetësoni që gjithçka të jetë e përkryer. Mund të bëhen edhe ndryshime më vonë.
- Shkruani në një anë të fletës për të lënë vend për ndryshimet.
- Mund të shtoni edhe ide të reja pas shkrimit të kopjes ose të draftit të parë.

Rishikimi, redaktimi dhe korrigjimi

Rishikimi i një pune me shkrim mund të bëhet nga vetë nxënësi ose nga një nxënës tjetër. Disa nga udhëzimet që mësuesi mund t'u japë nxënësve janë:

- Lexoni me zë.
- Bëni pyetje vetes (*A është i kuptueshëm shkrimi? A është në përputhje me qëllimin dhe lexuesit? A janë renditur idetë si duhet? A ka lidhje logjike mes ideve në tekst? A ka përsëritje? A është përdorur drejt gjuha dhe nuk janë bërë gabime drejtshkrimore? etj.*).
- Lexoni përsëri.
- Rregulloni gabimet drejtshkrimore dhe shenjat e pikësimit.
- Shkruani variantin e përfunduar.

Redaktimi dhe korrigjimi janë për t'u siguruar që struktura, gjuha e zgjedhur, gramatika dhe drejtshkrimi janë të sakta. Për rregullimin e gabimeve drejtshkrimore, nxënësve mund t'u vijnë në ndihmë edhe aplikacione dhe programe të ndryshme kompjuterike.

Botimi ose dorëzimi

Pasi nxënësit kanë bërë korrigjimet e fundit, është koha e dorëzimit. Kjo kopje duhet të jetë gati për t'u lexuar. Nxënësit udhëzohen të shtojnë edhe elemente të tjera (sidomos kur puna shkruhet në kompjuter), si p.sh.: tabelë përmbajtjeje, tituj dhe lista, grafikë etj.

10.3. Metodatat dhe teknikat mësimore që mund të përdoren në lëndën e gjuhës shqipe

Teknikat dhe metodat mësimore luajnë një rol të rëndësishëm në procesin mësimor. Disa nga arsyt e kësaj rëndësie janë:

- *Ndikojnë në kuptimin më të mirë të lëndës:* Metodatat dhe teknikat mësimore mund të ndihmojnë në prezantimin e informacionit në mënyrë të strukturuar dhe të lehtë për të kuptuar. Përdorimi i organizuesve grafikë, demonstrimeve praktike dhe shembujve konkretë ndihmon nxënësit të kuptojnë më mirë lëndën.
- *Përmirësojnë angazhimin e nxënësve:* Nëse procesi mësimor zhvillohet në një mënyrë interesante dhe ndërvepruese, nxënësit janë më të prirur të angazhohen dhe të mësojnë më shpejt. Metodatat dhe teknikat mësimore që përdorin diskutime, grupet e punës dhe aktivitetet krijuese ndihmojnë në rritjen e angazhimit të nxënësve.
- *Përmirësojnë ruajtjen e informacionit:* Përdorimi i teknikave të ndryshme mësimore ndihmon nxënësit të ruajnë informacionin më mirë dhe për një periudhë më të gjatë.
- *Përmirësojnë aftësitë e zgjidhjes së problemeve:* Disa metoda dhe teknika mësimore inkurajojnë nxënësit të zhvillojnë aftësi kritike të analizës dhe të zgjidhjes së problemeve. Këto aftësi janë të rëndësishme në shumë fusha të jetës dhe të punës.
- *Përgatitin nxënësit për të nxënë gjatë gjithë jetës:* Teknikat dhe metodatat mësimore janë të rëndësishme për të ndihmuar nxënësit të zhvillojnë aftësitë e tyre të të nxënit. Ata mësojnë si të nxënë më mirë dhe të jenë të përgatitur për të mësuar më tej në të ardhmen.
- *Përmirësojnë ndjeshëm njohuritë e reja dhe kompetencat:* Në mënyrë të përgjithshme, teknikat dhe metodatat mësimore ndihmojnë nxënësit të zhvillojnë njohuri dhe kompetenca të ndryshme në lëndë të ndryshme mësimore.
- *Inkurajojnë bashkëpunimin dhe komunikimin:* Disa metoda dhe teknika mësimore, si puna në grup dhe diskutimet në klasë, ndihmojnë nxënësit të zhvillojnë aftësitë e komunikimit dhe bashkëpunimit, të cilat janë shumë të rëndësishme në jetën e tyre të përditshme dhe në tregun e punës.

Për këto arsye, mësuesit janë të detyruar të përdorin teknika dhe metoda mësimore të ndryshme për të përmirësuar procesin mësimor, për të siguruar që nxënësit të arrijnë rezultate më të mira dhe për të krijuar një mjedis miqësor dhe gjithëpërfshirës në klasë. Më poshtë janë dhënë disa metoda dhe teknika që mund të përdoren në lëndën e gjuhës shqipe.

Stuhia e mendimit

Stuhia e mendimit është një teknikë, e cila kërkon që nxënësit të tregojnë gjithçka që dinë rreth një teme ose ideje të veçantë. Nxënësit nuk mendohen gjatë nëse idetë që u vijnë në mendje janë të drejta ose të gabuara. Mësuesi i hedh të gjitha idetë në tabelë. Duke dëgjuar mendimet e të tjerëve, nxënësve mund t'u kujtohen gjëra të tjera ose mund t'u shtohet informacion i ri në kujtesën e tyre. Kjo teknikë përdoret, kur nxënësit kanë njohuri paraprake rreth një teme të caktuar. Gjithashtu, stuhia e mendimit është një vepri mtari interesante për fillimin e orës së mësimi.

Shembuj:

- Çfarë janë legjendat?
- Çfarë dini për Naim Frashërin?
- Çfarë janë përemrat?
- Çfarë kuptoni me fjalën “leksik”?
- Çfarë dini për dokumentet e para të shkrimit të shqipes?
- Çfarë të dhënash dhe faktesh dini për shkrimtarin Ismail Kadare?

Leximi i drejtuar (DRTA)

Kjo teknikë i nxit nxënësit të lexojnë dhe të parashikojnë rreth një teksti (*tregim, fragment, përrallë, fabul*). Mësimi nis me një diskutim rreth tekstit, si p.sh.: *Për çfarë mund të flasë përralla “Rinë Katerinëza”? Pse mendoni kështu?* Në këtë fazë mësuesi pranon çdo parashikim të nxënësve. Më pas teksti lexohet pjesë-pjesë (*nga mësuesi ose nga nxënësit*) dhe pas çdo pjese, pasi rikujtohet çfarë ka ndodhur, nxënësit parashikojnë si do të vijojnë ngjarje, duke e mbështetur parashikimin e tyre në argumente.

Kjo teknikë i nxit nxënësit të lexojnë dhe mban gjallë kureshtjen e tyre, por nuk duhet harruar se ndalesat e shpeshta dhe të gjata mund ta cenojnë të kuptuarit e përmbajtjes dhe të zbehin interesin e nxënësve.

Shembull: Tregimi “Mandolina”

Ndalesa e parë:

Mësuesi pyet nxënësit:

- Ku i kishin futur të hollat djemtë?
- Pse ata ishin të detyruar që të punonin që në moshë të re?
- Për cilën kohë flet tregimi?

- A bënë mirë prindërit që nuk ua morën paratë fëmijëve?
- Si e kuptoni shprehjen “*Mirësjellja na u shpërblye*”?
- Si mendoni se do t’i prishin paratë fëmijët?
- Çfarë parashikoni se do të ndodhë më tej?
- Ku e mbështesni këtë mendim?

Ndalesa e dytë:

Mësuesi pyet nxënësit:

- Çfarë bënë fëmijët me paratë?
- A ndodhi siç e kishit parashikuar ju?
- Cilat ishin dyqanet e tyre të preferuara? Pse?
- Cilat janë sipas mendimit tuaj, gjërat dhe sendet më interesante që blenë fëmijët?
- Po të ishit ju në vend të tyre çfarë do të blinit?
- Çfarë ju bën përshtypje në çastin kur fëmijët panë mandolinën?
- Çfarë do të ndodhë më tej? Pse mendoni kështu? Ku e mbështesni? Etj.

Dëgjimi i drejtuar (DLTA)

Dëgjimi i drejtuar i ndihmon nxënësit të përmirësojnë aftësitë e tyre të parashikimit, të kuptimit, të analizimit dhe të përdorimit të informacionit. Kjo teknikë zbatohet njësoj si leximi i drejtuar me të vetmin ndryshim që teksti i ri nuk lexohet, por dëgjohet.

Parashikimi me terma paraprakë

Kjo metodë përdoret për të nxitur kuriozitetin e nxënësit për të lexuar, për të zhvilluar imagjinatën dhe për të kuptuar më mirë tekstin. Ajo e vendos nxënësin në rolin e një zbuluesi me një gjëgjëzë, të cilën dëshiron ta zgjidhë. Mësuesi prezanton para nxënësve 4-5 terma të rëndësishëm (fjalë kyç) rreth një teksti. Nxënësit, duke u bazuar në fjalët/ termat e dhënë, parashikojnë rreth brendisë ose subjektit të tekstit.

P.sh., për fragmentin “Muji dhe zanat”, mësuesi shkruan në tabelë termat: *kreshnik, zana, qumësht gjiri, fuqi*, ndërsa nxënësit bazuar në to, parashikojnë rreth brendisë së fragmentit.

Alfabeti i njëpasnjëshëm i tryezës së rrumbullakët

Kjo teknikë përdoret që nxënësit të kujtojnë terma, fakte, njohuri ose ngjarje për një temë ose një grup temash mësimore. P.sh., në fazën e fundit të një ore mësimi, nxënësit e klasës së shtatë që

janë njohur dhe kanë punuar me disa poezi për atdheun, plotësojnë në grupe tabelën me fjalë që kanë lidhje me atdheun.

A Atdhe Atë Atdhetar	B Bukuri Begati Besim Besnikëri	C	Ç	D Dashuri Det Dëshirë	Dh Dhe Dhuratë Dhimbje
E Erë	Ë Ëmbëlsi Ëndërr	F Flamur Fitore Festë Frymëzim Frymë Fusha	G Gëzim Gur	Gj Gjuhë	H Hënë
I	J	K	L	Li	M
N	Nj	O	P	Q	Rr
Rr	S	Sh	T	Th	U
V	X	Xh	Y	Z	Zh

Teknika e mësipërme mund të përdoret edhe gjatë orëve të përsëritjes, pasi i ndihmon nxënësit të rikujtojnë njohuritë që kanë marrë gjatë disa orëve mësimore.

Loja me role

Nëpërmjet kësaj teknike nxënësit interpretojnë ose lexojnë me role një tekst ose një fragment. Nxënësit ndajnë rolet mes tyre (*vetë ose me ndihmën e mësuesit*), dhe më tej lexojnë ose interpretojnë bukur pjesën e përzgjedhur.

Për këtë teknikë janë të preferueshme tekstet dramatike, megjithatë nxënësit mund të kthejnë edhe një tekst rrëfyes në tekst dramatik, si dhe mund të improvizojnë një situatë të caktuar. Loja me role mund të zbatohet jo vetëm gjatë orëve të të lexuarit, por edhe gjatë orëve të gramatikës, si p.sh.: *nxënësit improvizojnë me role në një situatë, ku prezantohen duke folur në gjuhë standarde dhe në dialekt.*

Përparësitë e kësaj teknike janë:

- Krijon mundësi për punë në grup dhe ndërveprim mes nxënësve.
- Zhvillon tek nxënësit ndjenjën e empatisë.
- Ndikon në zhvillimin emocional të nxënësve.
- Zhvillon te nxënësit aftësitë për të interpretuar dhe për të folur në publik.

Analiza e tipareve semantike

Kjo metodë i drejton nxënësit në analizën e termave ose të koncepteve duke përcaktuar karakteristikat kryesore të këtyre koncepteve dhe duke i krahasuar këto karakteristika me koncepte të tjera të njohura.

Përdorimi i kësaj metode u krijon mundësinë nxënësve që:

- të ndërtojnë në mënyrë të qëndrueshme njohuritë e reja;
- të analizojnë koncepte të ndryshme;
- të dallojnë ngjashmëritë dhe dallimet mes koncepteve;
- të bëjnë një përmbledhje në përfundim të një kapitulli ose të një grupi orësh mësimore;
- të bashkëveprojnë me të tjerët gjatë punës në grup;
- etj.

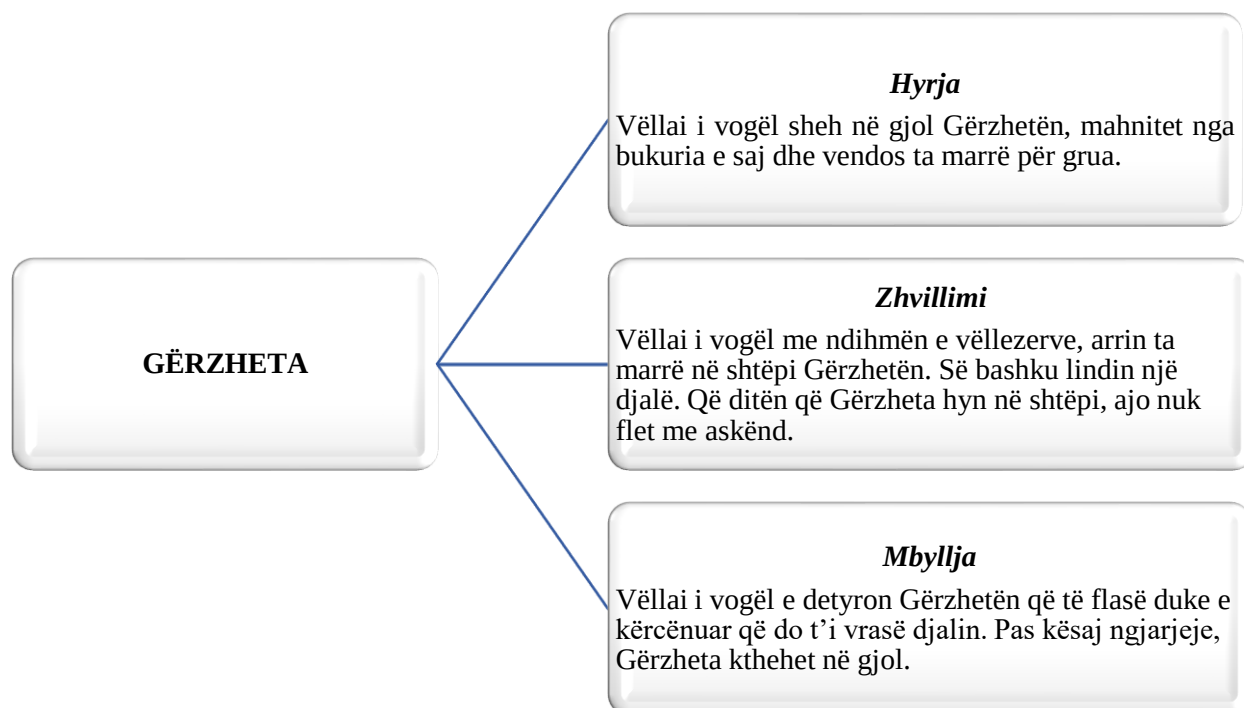
P.sh.: Tabela e mëposhtme ka klasat e ndryshueshme të fjalëve dhe kategoritë e tyre gramatikore. Nxënësit shënojnë +, kur klasa e fjalëve e ka atë kategori gramatikore, dhe – kur klasa e fjalëve nuk e ka atë kategori gramatikore.

Kategoria gramatikore/ klasat e fjalëve	Gjinia	Trajta	Numri	Rasa	Lakimi	Shkalla	Mënyra	Koha	...
Emri	+	+	+	+	+	-	-	-	-
Mbiemri	+	-	+	+	-	+	-	-	-
Përemri	+	-	+	+	-	-	-	-	-
Folja	-	-	+	-	-	-	+	+	-
Ndajfolja									
...									

Harta e tregimit

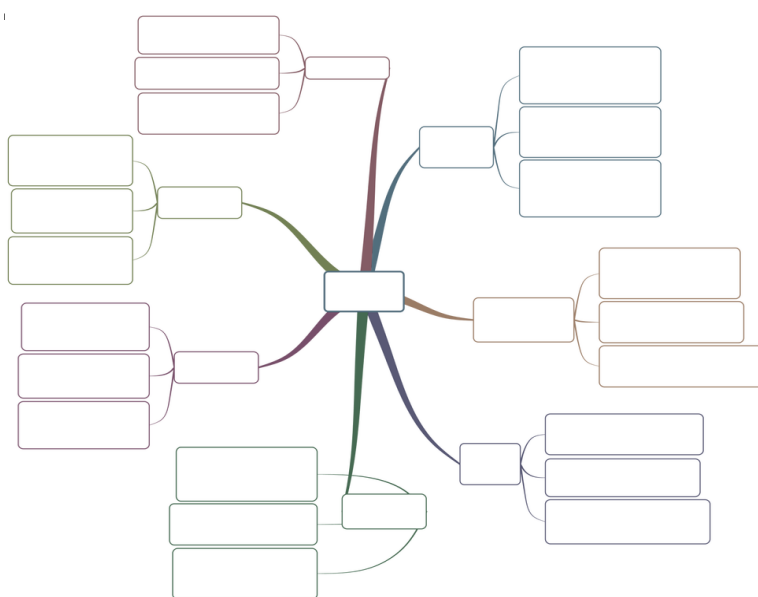
Brenda kutive plotësohet titulli i pjesës dhe shkurtimisht shkruhet hyrja, zhvillimi dhe mbyllja e tregimit, përrallës, historisë etj. Kjo teknikë i ndihmon nxënësit që të kuptojnë strukturën e një teksti të thjeshtë dhe të analizojnë atë.

Shembulli i mëposhtëm është për përrallën “Gërzheta”.

Harta e mendjes

Harta e mendjes ose e mendimit është një teknikë që bazohet mbi një mjet vizual që shërben për të paraqitur informacione, ide të ndryshme, koncepte dhe lidhjet midis tyre në një mënyrë të organizuar. Kjo teknikë përdoret për të ndihmuar në kuptimin e temave dhe në organizimin e informacionit, si dhe për të përmirësuar krijimtarinë. Hapat që ndiqen për të krijuar dhe për të përdorur një hartë mendjeje janë:

- *Zgjidhni temën ose konceptin:* Filloni me temën apo konceptin që dëshironi të eksploroni në detaje gjatë orës së mësimi. Përzgjidhni një temë të rëndësishme që do të dëshironi të paraqisni.
- *Vendosni temën qendrore:* Në qendër të hartës, vendosni temën ose konceptin qendror që po hulumtoni. Kjo është pika kryesore që do të përshkruajë temën tuaj.
- *Shtoni njohuritë ose idetë që lidhen me temën qendrore:* Rreth temës qendrore, shtoni njohuri, ide, fakte ose fragmente të tjera të informacionit që janë të lidhura me temën tuaj. Përdorni linja të drejta ose kurba për të lidhur këto koncepte me temën kryesore dhe me njëra-tjetrën në mënyrë logjike.
- *Klasifikoni ose gruponi informacionin:* Organizoni informacionin në grupime të ndryshme për të bërë më lehtë kuptimin. Për shembull, mund të klasifikoni informacionin sipas nën-temave, në rrethana historike, përparësi, veti, ndikim etj.
- *Përdorni vizatime dhe ngjyra:* Për të bërë hartën e mendjes më tërheqëse dhe të kuptueshme, përdorni ngjyra, krijoni ikona ose simbole dhe vizatoni imazhe të thjeshta për të ilustruar idetë tuaja.
- *Shtoni lidhjet dhe rrjetëzimet:* Përdorni shigjetat ose vijat për të treguar lidhjet midis koncepteve ose njohurive. Për shembull, nëse një koncept ndikon në një tjetër, përdorni një shigjetë për të treguar këtë lidhje.
- *Përdorini gjatë orës së mësimi:* Harta e mendjes mund të jetë një mjet i shkëlqyer për të paraqitur temën e mësimi dhe për të ndihmuar nxënësit të kuptojnë më mirë informacionin. Harta e mendjes mund të projektohet në ekran ose mund të punohet në fletë të mëdha nga nxënësit (në grup).

Rrjeti i diskutimit

Rrjeti i diskutimit është një teknikë që ndërtohet mbi bazën e një pyetjeje të hapur që pranon si përgjigje pozitive, ashtu edhe përgjigje negative. Kjo pyetje prek direkt thelbin e temës ose të çështjes. Mësuesi shkruan në tabelë pyetjen sipas organizuesit grafik të mëposhtëm dhe u kërkon nxënësve që për 5 minuta të shkruajnë pa pushim argumente nën të dyja përgjigjet. Kur t'i përfundojnë ato, nxënësit do të vendosin të mbajnë një qëndrim të caktuar dhe të binden për të. Përdorimi i kësaj teknike zhvillon të nxënësit aftësitë e të menduarit në mënyrë kritike dhe krijuese.

Shembull:

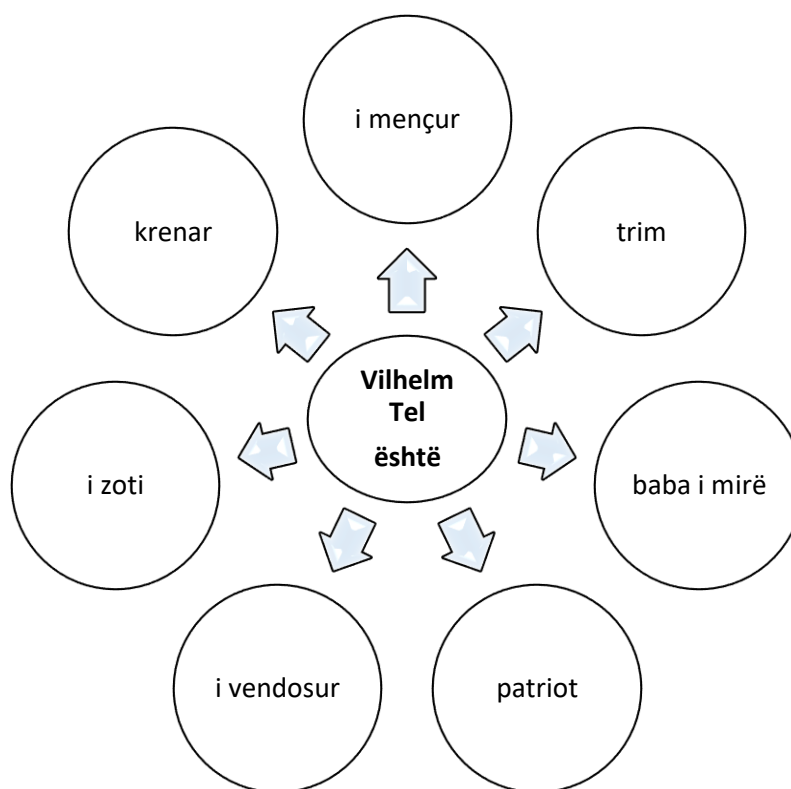
Po	<i>A duhet të bënin fëmijët sakrificën për ta blerë mandolinën? Pse?</i>	Jo
-----------	--	-----------

Kllasteri

Kjo teknikë përdoret për të grupuar ide, mendime, tipare, koncepte etj. Ajo i nxit nxënësit të mendojnë lirshëm për probleme ose koncepte të caktuara. Hapat për zbatimin e teknikës janë këta:

- Shkruhet një fjalë në qendër të një flete ose në tabelë. Bëhet një pyetje rreth saj. P.sh., shkruhet në qendër fjala “Prozë poetike” dhe bëhet pyetja “Cilat janë tiparet e prozës poetike?”
- Nxënësit shkruajnë fjalët ose frazat rreth pyetjes së bërë.

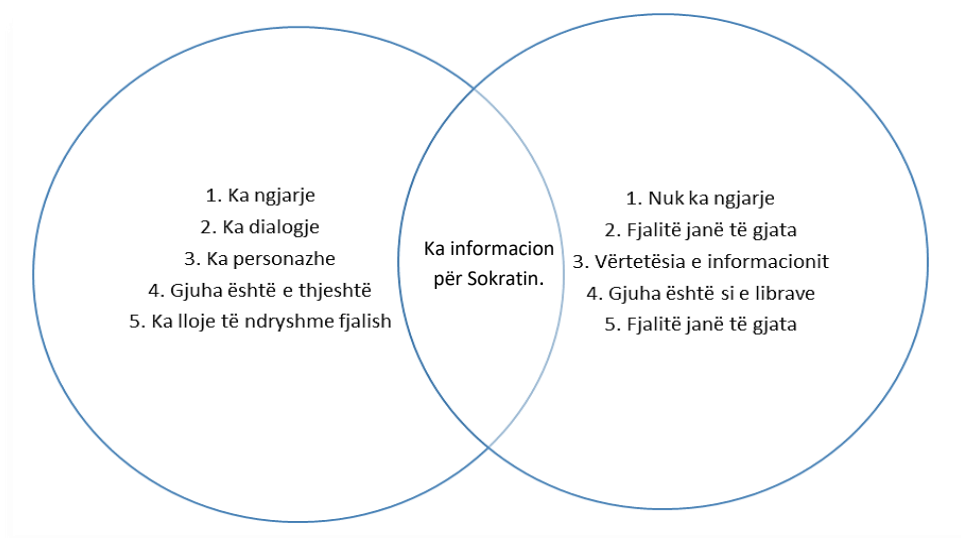
Teknika i ndihmon nxënësit që të analizojnë një koncept, një term, një fjalë etj.

Diagrami i Venit

Diagrami i Venit është një teknikë me anë të së cilës evidentohen të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet dy koncepteve, dukurive etj. Ai ndërtohet mbi dy ose më shumë rathë të mbivendosur, me një hapësirë në mes. Në pjesën që pritet shkruhen të përbashkëtat dhe në pjesët e tjera shkruhen dallimet. Kjo teknikë zhvillon te nxënësit aftësitë për të analizuar, për të krahasuar dhe për të menduar në mënyrë kritike.

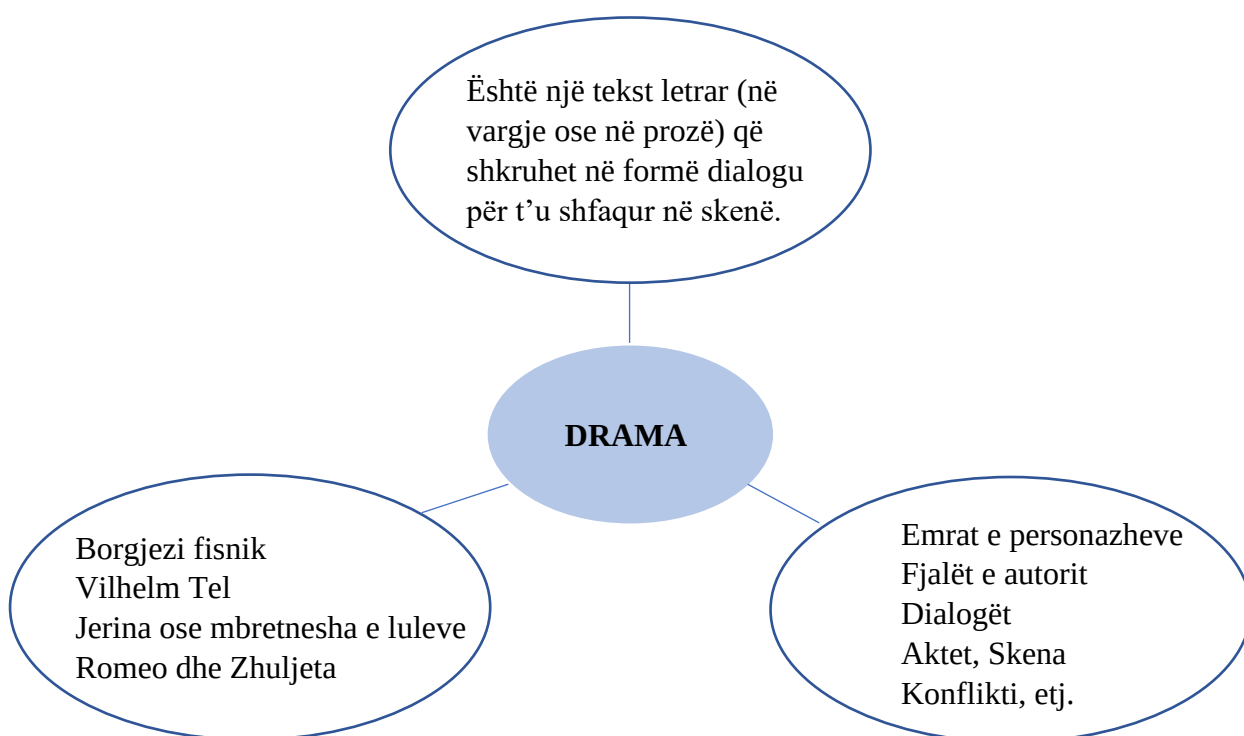
Shembull: Krahasimi i dy teksteve që trajtojnë të njëjtën tematikë.

Harta e konceptit

Kjo teknikë ndihmon në pasurimin e të kuptuarit të një fjale ose të një koncepti nga nxënësit. Hartat e konceptit janë struktura grafike që përqendrojnë vëmendjen e nxënësve në përbërësit kryesorë të një përkufizimi: klasa apo kategoria, cilësitë apo karakteristika, ilustrimet dhe shembujt.

Në paraqitjen grafike është dhënë një hartë koncepti për dramën: *Çfarë është? Cilat janë karakteristikat e dramës? Shkruani disa shembuj dramash.*

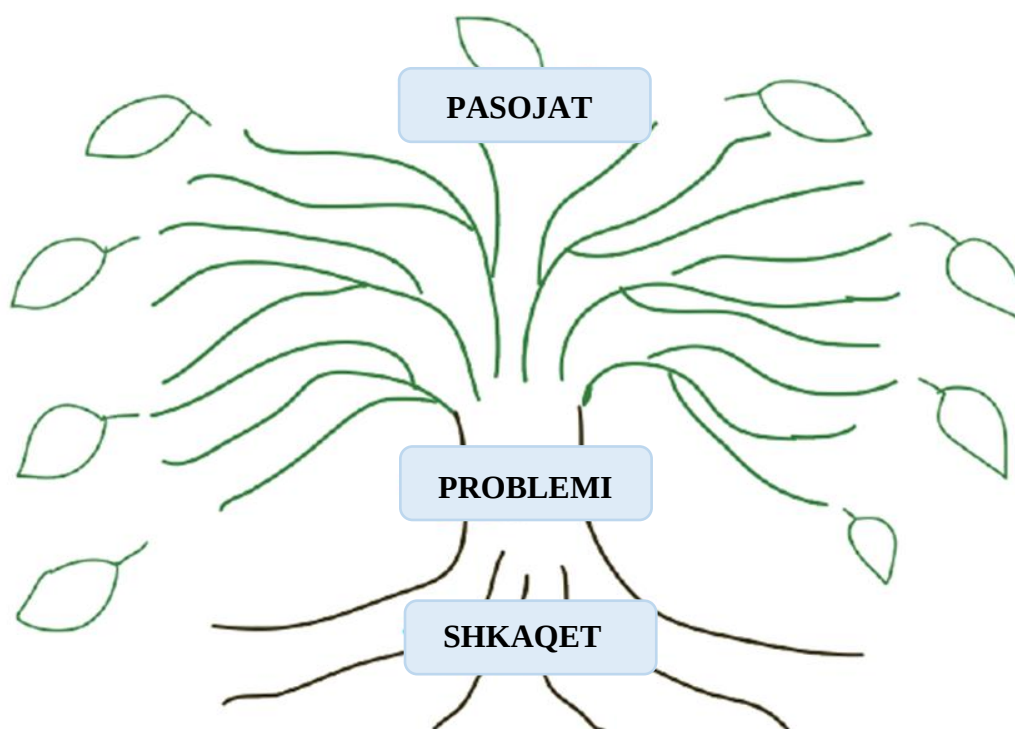

Pema e problemit

Për identifikimin e shkaqeve dhe të pasojave të problemit mund të përdoret *Pema e problemit*. Pema e problemit është metodë e paraqitjes së problemeve kryesore, bashkë me shkaqet dhe pasojat e tyre. Ajo i ndihmon nxënësit të mendojnë në mënyrë analitike dhe të gjejnë zgjidhjet e tyre për një problem. Theksi është në të kuptuarit e problemit si fillim.

- Vizatohet një pemë, me rrënjë, trung dhe degë që janë të dukshme.
- Merret një problem që është identifikuar nga nxënësit, si *p.sh.*: Nxënësit përdorin fjalë të huaja gjatë komunikimit në jetën e përditshme.
- Shënohet problemi në trungun e pemës.
- U jepen përgjigje pyetjeve: Pse e kemi këtë problem? Cilat janë shkaqet e këtij problemi? Cilat janë pasojat e këtij problemi?
- Kërkohej nga nxënësit ta vizatojnë pemën në një tabelë, diskutohen dhe shkruhen të gjitha shkaqet dhe pasojat që iu vijnë ndër mend nxënësve.
- Inkurajohen nxënësit të mendojnë më thellë, duke i identifikuar shkaqet direkte dhe indirekte dhe pasojat afatshkurta dhe afatgjata.

Më pas, nxënësit listojnë disa zgjidhje të këtij problemi, aktorët që përfshihen në zgjidhjet e problemit, si dhe përfituesit kryesorë.

INSERT (Interactive Notice System for Effective Reading and Thinking).

Kjo teknikë zbatohet si më poshtë.

Mësuesi u jep nxënësve një tekst për të lexuar. Gjatë leximit të këtij teksti, nxënësit vendosin shenjë:

- një $\surd$, kur informacioni është i njohur;
- një +, kur informacioni është i ri;
- një -, kur informacioni është i kundërt me atë, që di ;
- një ?, kur informacioni është i paqartë dhe nxënësi kërkon të dhëna shtesë.

Pas leximit nxënësit diskutojnë me njëri-tjetrin rreth shënimeve të tyre. Më pas, mund të sqarojnë me mësuesin idetë e paqarta.

Përparësitë e kësaj teknike

- Lejon nxënësit të kontrollojnë gjerësisht shkallën e tyre të të kuptuarit gjatë leximit.
- Aftësohen nxënësit të punojnë në mënyrë të pavarur.

Në lëndën e gjuhës shqipe, INSERT mund të përdoret në tema mësimore për të cilat nxënësit kanë njohuri paraprake rreth saj, si p.sh., në temën “Llojet e sinonimeve dhe antonimet”.

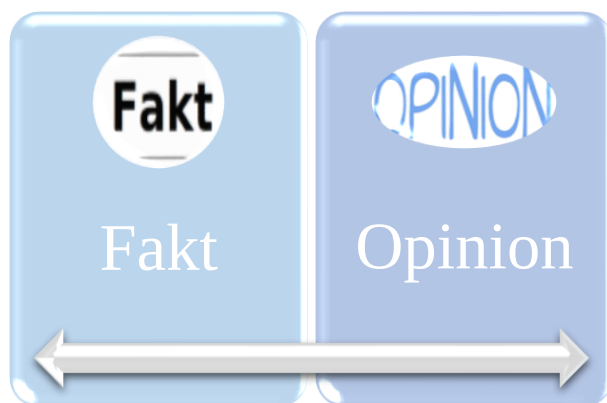
Dallimi i fakteve dhe i opinionëve

Filloni me një aktivitet i cili do t’i ndihmojë nxënësit të bëjnë dallimin mes një opinionit dhe faktit. Kërkoni nga nxënësit të shkruajnë dy opinione dhe dy fakte për veten e tyre, pa ndonjë renditje të veçantë. Ata duhet t’i shkëmbejnë shënimet me njëri-tjetrin. Më pas u kërkoni atyre ta shënojnë çdo fjali ose pohim me *F* për fakt dhe *O* për opinion. Kontrolloni saktësinë e tyre dhe diskutoni. Pas këtij aktiviteti, mësuesi mund të aftësojë nxënësit të dallojnë faktet dhe opinionet në tekste të ndryshme gjatë orëve të mësimi.

Përparësitë e kësaj teknike janë:

- *Kritika e mendimit*: Dallimi i faktit dhe i opinionit i ndihmon nxënësit të zhvillojnë aftësinë për të kritikuar dhe për të vlerësuar informacionin që marrin. Kjo i bën ata të jenë më të ndërgjegjshëm për burimin dhe natyrën e informacionit që lexojnë ose që dëgjojnë.
- *Komunikimi efektiv*: Një kuptim i qartë i dallimit mes faktit dhe opinionit ndihmon nxënësit të jenë më të aftë për të komunikuar idetë e tyre në një mënyrë të qartë dhe të argumentuar.
- *Parandalimi i dezinformacionit*: Duke kuptuar ndryshimin mes faktit dhe opinionit, nxënësit janë më të ndërgjegjshëm për manipulimet e mundshme të informacionit dhe dezinformacionin që mund të përhapet në mediat sociale, në internet etj.

- *Zhvillimi i kritikës së burimeve të informacionit:* Kjo aftësi ndihmon nxënësit të shqyrtojnë dhe të vlerësojnë burime të ndryshme informacioni dhe të kuptojnë se cilat burime janë më të besueshme dhe cilat jo.
- *Ndikimi në procesin vendimmarrës:* Njohja e dallimit mes faktit dhe opinionit përmirëson aftësinë e nxënësve për të marrë vendime të informuara, të bazuar në informacion të qartë dhe të vlerësuar.

- *Si mund t'i përkufizojmë faktet dhe opinionet dhe pse është e rëndësishme që nxënësit t'i dallojnë ato?*

- **Fakti** - Një fakt në përgjithësi i referohet një pohimi që është i vërtetë dhe mund të verifikohet si i tillë. Pra, një fakt është diçka që mund të dëshmohet se është e vërtetë.

- **Opinion** - Një opinion i referohet një bindjeje personale. Opinioni lidhet me atë se si dikush ndihet për diçka. Të tjerët mund të pajtohen ose jo me një opinion, por ata nuk mund ta vërtetojnë ose përgënjeshtrojnë atë.

Di /dua të di/mësova më shumë

Një formë e ngjashme e teknikës INSERT është teknika “Di/ Dua të di/ Mësova më shumë”, skema e të cilës është kjo:

Di	Dua të di	Mësova
...	...	...

- Në kolonën e parë, “Di”, nxënësit do të shkruajnë ato informacione që për ta janë të njohura.
- Në kolonën e dytë, “Dua të di”, do të shkruhen pyetje ose kërkesa të nxënësve, rreth çështjeve për të cilat ata kërkojnë të dinë më tepër. Pasi nxënësit lexojnë tekstin, plotësojnë kolonën e tretë “Mësova”.
- Në kolonën e tretë, “Mësova”, nxënësit do të shkruajnë një përmbledhje të informacionit të ri që përvetësuan nga teksti.

Shembull: Mbiemri e emërzuar.

Di	Dua të di	Mësova
- Mbiemri është pjesë e ndryshueshme e ligjëratës që tregon tipar. - Mbiemri ka kategoritë e gjinisë, numrit dhe rasës, si dhe përshtatet me emrin që përcakton. - Mbiemri mund të jetë i nyjshëm ose panyjshëm.	- Cilës klasë i përket mbiemri i emërzuar, emrit apo mbiemrit? - Ku dallon nga secila prej klasave? - Ku ndryshon nga emri dhe nga mbiemri?	- Mbiemri i emërzuar i përket klasës së emrave. - Nuk emërton thjesht tiparin, por vetë sendin a frymorin së bashku me tiparin. - Është i mëvetësishëm si emri dhe ka kategoritë gramatikore të tij. - Nuk merr parashtesa dhe prapashtesa kur kalon në kategorinë e emrit.

Skeda e personazhit

Skeda e personazhit është analiza që nxënësit realizojnë për personazhet e teksteve letrare (poetike, në prozë ose dramatike). Nxënësit lexojnë tekstin ose fragmentin dhe plotësojnë skedat. Më pas ato i shkëmbejnë me njërit-tjetrit (ndonjëherë edhe me ndihmën e mësuesit). Përgjigjet mund t'i shënojnë në një tabelë përmbledhëse. Përparësitë e kësaj teknike janë:

- Aftëson nxënësit që të lexojnë në mënyrë kritike.
- Aftëson nxënësit të analizojnë personazhet;
- Nxit punën në grupe.

Në varësi të personazhit, shtohen, pakësohen ose ndryshohen kolonat. P.sh., mund të shtohet një kolonë për tiparet fizike, një kolonë për cilësitë e karakterit etj. Në mënyrë tabelare kjo teknikë paraqitet si më poshtë.

Skeda e personazhit			
<i>Çfarë ndjen?</i>	<i>Shembuj dhe ilustrime</i>	<i>Si vepron?</i>	<i>Shembuj dhe ilustrime</i>

Gëzim	<i>Nuk e dinte përse ishte gëzuar, aq shumë... Gëzimi po i fashitej dalëngadalë. Ai ndjente një gëzim që nuk e kishte provuar deri tani. Kur u përmend ndjeu se po qante etj., etj.</i>	Futet në det	<i>Djali i zhvesh dhe u fut në det</i>
Panik	<i>Djalin e pushtoi përsëri paniku... Iu shfaq i dobët paniku Paniku, ashtu si herën e parë, i filloi në bark dhe zuri t'i përhapej në të gjithë trupin.</i>	Vendos të notojë	<i>Do të notoj deri sa të lodhem etj.</i>

Ditari dypjesësh

Për zbatimin e kësaj teknike: U jepet nxënësve pjesa për lexim. U thuhet atyre që të bëjnë nënvizime në pjesët që ju bëjnë përshtypje, që ju pëlqejnë, që duan të thonë diçka, apo për të cilat kanë pyetje. Pas leximit dhe nxjerrjes së citimeve ose pjesëve që u pëlqejnë, u jepet kohë nxënësve të bëjnë komentet e tyre, sipas modelit më poshtë.

Nëpërmjet kësaj teknike, nxënësit aftësohen të mendojnë në mënyrë kritike rreth tekstit që lexojnë.

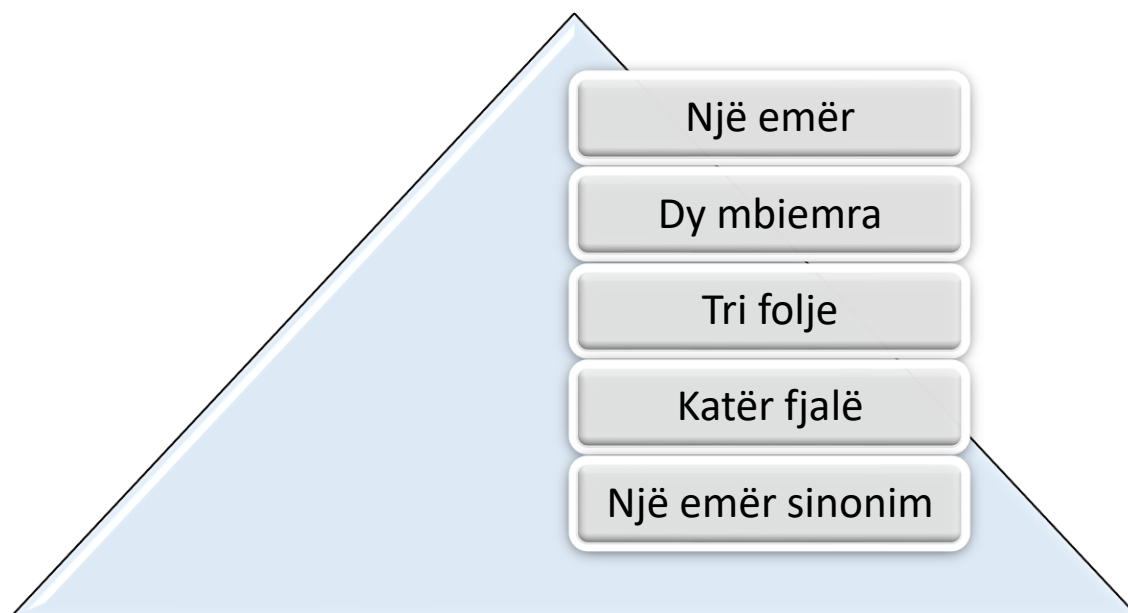
Vargjet që ju pëlqejnë më shumë	Komenti
Këtë gur ta hedhësh më lart se unë. Kurrë mos mendo se i pari jam unë.	Guri është përpjekja dhe arritjet që realizon njeriu në jetë. Poeti e këshillon të birin që t'i tejkalojë arritjet e të atit. Njeriu nuk duhet të vuajë nga vetëkënaqësia dhe mbivlerësimi për veten.

Pesëvargëshi

Është një poemë me pesë vargje dhe pa rimë. Përdoret si mjet për të inkurajuar nxënësit të reflektojnë mbi një tekst. Vargjet kanë këtë përbërje:

- Titulli që është zakonisht një emër.
- Përshkrimi që përbëhet nga dy mbiemra.

- Veprimi që përbëhet nga tri folje.
- Ndjenja që është një fjali me katër fjalë.
- Përcaktimi i thelbit që është një emër sinonim me titullin.

Kubimi

Kubimi është një teknikë që përfshin nivelet e të menduarit dhe mundëson përvetësimin e koncepteve nga të kuptuarit deri te argumentimi. Kjo teknikë mund të punohet në grupe, kryesisht në fazën e demonstrimit të rezultateve të arritura. Në çdo faqe të kubit shënohet një nga pyetje dhe nxënësit punojnë me konceptin duke iu përmbajtur pyetjes ose kërkesës në faqen e kubit. Çdo grup ose nxënës i jep përgjigje pyetjes që i bie nga lëvizja e kubit.

- *Përshkruaj*: Format, shenjat, përmasat, ngjyrat.
- *Krahaso*: Më kë ngjason? Nga se ndryshon?
- *Shoqëro*: Çfarë ju vjen në mendje?
- *Analizo*: Si është ndërtuar? Nga se përbëhet?
- *Zbato*: Ç’ mund të bëni me të? Si mund të përdoret?
- *Argumento*: Merr një qëndrim, pro ose kundër tij.

<i>Përshkruaj</i>	<i>Krahaso</i>	<i>shoqëro</i>
<i>Analizo</i>	<i>Zbato</i>	<i>Argumento</i>

Shembull: Fragment nga “Odisea”.

- *Përshkruaj*: Cilësitë fizike e cilësitë morale të Odisesë duke u bazuar në fragment.
- *Krahaso*: Me bashkëluftëtarë të tjerë në vepër, me të birin, me heronj të tjerë të Homerit etj.
- *Shoqëro*: Me figurën e Skënderbeut kur kthehet në atdhe, me Ymer Agën etj.
- *Analizo*: Sjelljet e tij gjatë peripecive rrugës për në atdhe, si në ishullin e Circias.

- *Zbato:* Ç’ mesazhe e vlera përcjell figura e tij?
- *Argumento:* Jeni dakord me hakmarrjen ndaj gjithë armiqve të tij gjatë festës, kur kthehet në shtëpi.

Tryeza e rrumbullakët

Tryeza e rrumbullakët është një teknikë bashkëpunuese e cila ka nevojë për një fletë dhe një laps që të realizohet. Letra dhe lapsi pasohen nga një nxënës te tjetri. Nxënësit janë të vendosur në mënyrë rrethore në një grup të madh ose në grupe më të vogla. Në fillim përcaktohet kahu i lëvizjes së letrës, si dhe nxënësi që do të fillojë të shkruajë ose të flasë i pari. Kur realizohet me shkrim, fleta paloset në formë fizarmonike dhe sapo plotësohet nga një nxënës, kalon te nxënësi tjetër. Gjatë kohës që kjo fletë qarkullon, asnjë nxënës nuk e hap për të lexuar çfarë ka shkruar shoku. Përmbajtja e saj lexohet në fund. Kjo teknikë edhe nëse realizohet e dukshme, bën të mundur që çdo nxënës të pasurojë fjalorin në përshkrimin e një fakti a ideje duke mos rënë në përsëritje. Në lëndën e gjuhës shqipe mund të përdoret për të përshkruar një personazh, vend, dukuri etj.

Shembull: Gjuha shqipe 8

Tema: Histori pa mbarim

Klasa mund të ndahet edhe në disa grupe. Duke përdorur secili nga një fjalë ose grup emëror ose fjali, përshkruani:

Grupi I: Mjekët e mbledhur në mbretërinë e fantastikes

Grupi II: Perandoreshën-fëmijë

Grupi III: Kaironin

Grupi IV: Vendin, mjedisin ku ndodh ngjarja.

Në përshkrimin e personazheve nxënësit mund të kenë qëndrime të ndryshme në lidhje me personazhet dhe përmes kësaj metode secili prej tyre jep qëndrimin e vet në lidhje me ngjarjet, personazhet, kohën ose vendin.

Teknika PMI

PMI (Plus, Minus, Interesante) është një teknikë për zhvillimin e aftësisë së mendimit kritik.. Kjo teknikë përdoret për të analizuar shpejt dhe në mënyrë të efektshme probleme, çështje, ide, për të marrë një vendim etj. PMI përbëhet nga tri kolona nga ku: në kolonën e parë “Plus” shënohen anët e mira (pozitive) të një ideje. Në kolonën e dytë “Minus” shënohen anët e këqija (negative) të një ideje. Në kolonën e tretë shënohet: Pse nxënësve u duket interesante kjo ide, ku hyjnë të

gjitha rezultatet e mundshme dhe të nënkuptuara, pozitive, negative apo të pasigurta si p.sh.: “Nuk jam i sigurt, por më duket interesant fakti...”.

Plus	Minus	Interesante

Shembull: Klasa VII

Tema: Rëndësia e përdorimit të gjuhës standarde në komunikim

Plus	Minus	Interesante
Njohja dhe përdorimi i gjuhës standarde na ndihmon për komunikim më të saktë dhe më të qartë. Përdorimi i gjuhës standarde ndihmon në shmangien e formave të parregullta.	Në komunikimin e përditshëm, gjuha standarde vendos një lloj distance mes dhënësit e marrësit. Përdorimi i gjuhës standarde bën që të përdoren më pak fjalë të dialekteve të shqipes.	Është e pashmangshme prania e fjalëve të reja ndërkombëtare, e formave gjuhësore të reja sepse gjuha ndryshon dhe pasurohet me kalimin e kohës.

Imagjinata e drejtuar

Teknika mësimore e imagjinatës së drejtuar zhvillon aftësinë e nxënësve për të përdorur imagjinatën e tyre në një mënyrë të strukturuar dhe të orientuar drejt një qëllimi të caktuar. Kjo teknikë synon të ndihmojë nxënësit të krijojnë dhe të shprehin ide, koncepte ose projekte të reja duke përdorur fuqinë e imagjinatës së tyre në mënyrë krijuese dhe produktive. Disa elemente kryesore të teknikës së imagjinatës së drejtuar janë:

- *Përcaktimi i qëllimit:* Në fillim të procesit është e rëndësishme të përcaktohet qëllimi i imagjinatës së drejtuar. Çfarë do të arrihet përmes kësaj teknike mësimore? Përcaktoni qëllimin dhe objektivat për imagjinatën e drejtuar.
- *Kufizimet dhe udhëzimet:* Për ta bërë imagjinatën e drejtuar më efektive, ndonjëherë është e nevojshme të vendosni kufizime ose udhëzime të caktuara. Kjo mund të përfshijë kohën, burimet ose temën e mësimit.
- *Shqyrtimi i burimeve:* Nxënësit duhet të kenë qasje në burime të ndryshme që mund t'u ndihmojnë të zhvillojnë imagjinatën e tyre. Këto burime mund të jenë libra, dokumentare, interneti etj.

- *Grupi i punës:* Në disa raste, puna në grup mund të ndihmojë në zhvillimin e imagjinatës së drejtuar. Diskutimet dhe shkëmbimi i ideve me shokët dhe shoqet e klasës mund të sjellë perspektiva (këndvështrime) të ndryshme dhe të pasura.
- *Nxitja e imagjinatës:* Teknika e imagjinatës së drejtuar mund të përfshijë aktivitete të ndryshme për të nxitur shpirtin krijues dhe imagjinatën e nxënësve, përfshirë vizatimin, dhënien e ideve, krijimin e skicave ose ndërtimin e modeleve.
- *Vlerësimi dhe reflektimi:* Pas përfundimit të projektit të imagjinatës së drejtuar, është i rëndësishëm vlerësimi i rezultateve dhe për të reflektuar mbi procesin. Ky vlerësim i ndihmon nxënësit të mësojnë nga përvoja dhe të përmirësojnë aftësitë e tyre të imagjinatës.

Shembull: Përralla “Shporta magjike”

Pas analizës së përrallës nxënësve mund t’u kërkohet të rrëfejnë cilat janë tri dëshirat e tyre nëse do të kishin një shportë magjike si ajo e djalit rom në përrallë?

Mendo, puno dyshe, thuaje

Mendo, puno dyshe, thuaje është një teknikë që ka të bëjë më të mësuarit bashkëpunues dhe nis nga një reflektim individual për t’u shpërndarë më tej në grup, dhe që nxit përmirësimin e të menduarit kritik.

Fillimisht jepet një pyetje e për një kohë shumë të shkurtër secili shkruan mendimin e tij. Më pas në çift diskutohet dhe arrihet në një përfundim të përbashkët. Formulimi dhe paraqitja me shkrim e përgjigjes ndihmon në përsosjen e mendimit, idesë dhe gjuhës me të cilën nxënësi shprehet.

Shembull: Klasa VIII

Tema: Si të realizojmë një prezantim?

- Një çift nxënësish punon me konceptin e prezantimit si produkt personal ose në grup.
- Tjetri me rregullat e përgjithshme të qëndrimit gjatë një prezantimi.
- Tjetri punon me rëndësinë e përdorimit të gjuhës standarde në një prezantim.
- Tjetri me imazhet dhe materialet ilustruese në një prezantim.
- Tjetri me rregullat e të dëgjuarit si pjesë e procesit të një prezantimi.
- Tjetri se si të vlerësojmë një prezantim.

Pyetje autorit

Kjo teknikë zbatohet në fazën e ndërtimit të njohurive të reja dhe kombinon njëkohësisht pjesë të teknikave të tjera si: *DRTA* dhe *Parashikim me terma paraprakë*. Përveç analizës së tekstit ka dhe elemente krijuese në varësi të elementeve të vetë tekstit. Ecuria e teknikës është si më poshtë:

- Tregohet titulli i mësimit dhe autori, jepen shpjegime të tjera të rëndësishme, si dhe evidentohen disa karakteristika të personazhit.

Shembull: “Kolombreja”, e autorit Dino Buxati. Karakteristika të kësaj gjallese janë: “peshkaqen”, “sulmues agresiv”, “misterioz” etj.

- Më pas nxënësve u jepen tri minuta që në çift të japin mendimet e tyre dhe të diskutojnë për njohuritë e tyre të mëparshme, për problemin pamjen, vendbanimin, ushqimin e karakteristika të tjera të mundshme të këtyre gjallesave.
- Pas bisedës pyeten nxënësit nëse ka dikush pyetje që kanë të bëjë me problemet për të cilat biseduan (pyetjet shkruhen në tabelë).
- Shpërndalet teksti dhe nxënësit këshillohen që të respektojnë ndalesat në tekst.

Para leximit, nxënësit informohen: Për pjesët e teksteve që nuk i kuptojnë, që nuk janë sqaruar sa duhet nga autori. Pas çdo ndalese gjatë leximit, nxënësit do të shtrojnë pyetje për autorin mbi ato elemente të kohës, vendit apo personazhit që nuk janë të qarta. Në mungesë të autorit të tekstit, nxënësit do t’i japin vetë përgjigjet, pasi të kenë lexuar pjesën vijuese të tekstit.

Lexohet në mënyrë individuale teksti deri te ndalesa e parë (*Babai.... zbriti nga ura e komandimit.*)

- A kemi përgjigje në pyetjet bërë autorit (nëse janë bërë pyetje)
- Çfarë ka thënë autori në këtë pjesë?
- Çfarë pyetje keni deri tani për autorin?

Shembull: Ku ndodhet nëna e djalit?

Çfarë detajesh ka sendi që ndodhet në det?

Lexohet deri te ndalesa e dytë. (... *njerëzve të gjakut të tij*)

- A zbuloi leximi i tekstit ndonjë nga pyetjet e mëparshme? Pyetjet që kanë marrë përgjigje shënohen me një shenjë përpara.
- Kishte diçka tjetër në tekst që nuk është thënë?
- A ka në këtë pjesë pyetje për autorin?

Shembull: Çfarë veçorish kishte ky djalë për të qenë i zgjedhur nga Kolombreja?

Lexohet deri te ndalesa e tretë. (... *nëse kishte ardhur Stefan Roj*)

- Jepen përgjigje për pyetjet paraprake.
- A ka pyetje për autorin?

Shembull: Pse Stefan Roj për një kohë të gjatë nuk shkoi të shihte për Kolombrenë edhe pa lejen e të atit?

Lexohet deri te ndalesa e katërt. (... të zbriste të merrej me punë të tjera)

- Jepen përgjigje për pyetjet paraprake.
- A ka pyetje për autorin?

Shembull: Pse nënës së Stefan Roit nuk ia treguan të vërtetën? A u shfaq më ndonjëherë në lundrimet e Stefan Roj Kolombreja?

Leximi i pjesës së fundit

- A kemi përgjigje në pyetjet drejtuar autorit?
- Çfarë pyetjesh kemi për autorin?
- Si përfundoi tregimi në tekst?
- Cili është mesazhi që autori i dha Stefan Roit përmes Kolombresë?

Ruaje fjalën e fundit për mua

Kjo teknikë nxit nxënësit të mendohen dhe të reflektojnë rreth leximeve të tyre. Përmes kësaj teknike krijohen mundësi për të tërhequr në diskutime nxënësit e të gjitha niveleve.

Pasi mbarohet leximi dhe është komentuar përmbajtja e fragmentit, kalohet në vlerësimin dhe interpretimin e tekstit duke përdorur teknikën “Ruaje fjalën e fundit për mua”.

U kërkohet nxënësve të gjejnë në tekst dhe t'i shkruajnë në një fletë, pjesët që u bëjnë përshtypje, i çudisin, i entuziazmojnë, i gëzojnë etj.

Në anën tjetër të letres nxënësit duhet të shkruajnë komentin e tyre, d.m.th. çfarë u bëri përshtypje. Ftohen nxënësit të lexojnë citimet që kanë zgjedhur.

Nxënësi që do të lexojë citimin e tij, fton nxënësit e tjerë të bëjnë komentet e tyre. Edhe mësuesja mund të bëjë komente, por vetëm mbasi të kenë folur disa nxënës.

Pasi nxënësve u është dhënë mundësia të komentojnë, ai që kishte zgjedhur citimin kthen fletën nga ana tjetër dhe lexon komentin. Kjo është fjala e fundit.

Vazhdohet kështu me citime nga nxënës të tjerë.

Shembull:

A'trandë fusha kur a'rrxue Balozi.

Mejherë trimi shpatën ma ka xjerrun,

kryet me neje trupit ia ka damun,

zhag për kambet trupin e ka ngrehun,

me gjith at m'nji bunar e ka mbytn.

- Unë kam zgjedhur këto vargje. Cili është komenti juaj për to?

Pasi disa nxënës japin komentet e tyre mësuesja lexon komentin e saj:

Këto vargje më entuziazmojnë, pasi Gjergji i sëmure prej nëntë vjetësh arriti të mundë Bajlozin e fuqishëm. Në këto vargje shprehet dëshira e një populli të lodhur e të tretur nga luftërat dhe nga pushtuesit, për fitore dhe liri. Në këto vargje Gjergji nuk është një njeri apo një luftëtar, por është simbol i një populli të tërë: një popull i vogël përballë një ushtrie pushtuese të fuqishme.

Karrigia e nxehtë

Karrigia e nxehtë ndihmon për të kuptuar një tekst nëpërmjet vënies së vetes në vendin e një personi apo objekti. Nxënësit duhet të kuptojnë këndvështrimet e ndryshme dhe t'i aktrojnë ato. Në karrigen e nxehtë do të luhet roli i Hektorit. Mund të zgjidhen për këtë rol nxënësit që kanë dëshirë. Nxënësit e tjerë duhet të bëjnë pyetje për qëllimin, ndjenjat apo veprimet e Hektorit në fragment, p.sh:

- Pse i mbroni me kaq devotshmëri qytetin dhe popullin tuaj?
- Ç 'vend zënë Andromaka dhe fëmijët në jetën tuaj? Pse pavarësisht dashurisë dhe lidhjes së fortë me ta, ju vendosët të shkoni në luftë?
- Cili është burimi i forcës dhe i guximit që tregoni në luftë?
- Ku ndryshoni me Akilin?
- Çfarë mendoni se mësoi njerëzimi nga ju?
- Etj.

Empatia

Përmes kësaj teknike nxënësit, duke e vënë veten në vendin e personazhit, arrijnë ta kuptojnë dhe ta analizojnë më mirë atë. Kjo teknikë nxit tek vetë nxënësit edhe reflektim të brendshëm.

Nxiten nxënësit të reflektojnë për figurën e Don Kishotit në të dyja aspektet, pozitive dhe negative, duke vendosur veten brenda kësaj figure: Sa donkishot është secili prej jush (nesh)?

Diktimi

Diktimi është një teknikë që përdoret për zhvillimin e aftësive drejtshkrimore dhe të pikësimit. Mësuesi mund të planifikojë dhe mund të realizojë diktme në orë të veçanta ose në një pjesë të orëve të drejtshkrimit, të shenjave të pikësimit ose të gramatikës (p.sh., përdorimi i shkronjës së madhe; shkrimi i fjalëve njësh, ndaras dhe me vizë në mes; përdorimi i shenjave të pikësimit në

llojet e ndryshme të fjalive; drejtshkrimi i fjalëve me prejardhje të huaj; përdorimi i nyjave i/e/të/së etj.).

Nisur nga qëllimet për të cilat zhvillohen dhe nga rrugët, mënyrat e format didaktike që përdor mësuesi, diktimit mund t'i klasifikojmë si më poshtë:

Diktim me kopjim: Nxënësit i jepet një tekst, ku mungojnë fjalë e grupe fjalësh që lidhen me një çështje drejtshkrimore apo pikësimi. Nxënësi, gjatë kopjimit mund t'i plotësojë vendet bosh, ose pret leximin (edhe për qëllime drejtshqiptimi e intonacioni) nga mësuesi dhe pastaj shkruan tekstin.

Diktim me paralajmërim: Një nga format e këtij diktimi është rasti kur nxënësve u bëhet i njohur teksti që do të shkruhet gjatë orës së diktimit, në mënyrë që ata ta lexojnë paraprakisht dhe ta njohin tekstin. Një formë tjetër e diktimit me paralajmërim është përsëritja dhe përforcimi i rregullave drejtshkrimore dhe i atyre të pikësimit, nga nxënësit bashkë me mësuesin, para zhvillimit të diktimit, gjatë të cilit nxënësit do të shkruajnë një tekst ku kërkohet zbatimi praktik i rregullave drejtshkrimore të trajtuara.

Vetëdiktim: Nxënësit mësojnë pjesë përmendsh, në poezi e në prozë. Një nga këto pjesë mund të shërbejë për diktim. Mësuesi duhet të përzgjedhë për diktim pjesë ku gjejnë përdorim rregulla drejtshkrimore e të pikësimit të trajtuara me nxënësit. Para se nxënësit të shkruajnë diktimin, udhëzohen që ta lexojnë me vëmendje pjesën e mësuar përmendsh, në mënyrë që ata të krijojnë një njohje më të mirë të formës gjuhësore të tekstit.

Sugjerohet që teksti që do të përdoret për diktim, afërsisht të përmbajë:

- në klasën V , rreth 100 fjalë;
- në klasën VI , rreth 120 fjalë;
- në klasën VII, rreth 150 fjalë;
- në klasën VIII, rreth 180 fjalë;
- në klasën IX, rreth 200 fjalë.

Kriteret e vlerësimit duhet t'u përgjigjen pyetjeve, të tilla si: *Sa i saktë është nxënësi? Cila është rëndësia e rregullës drejtshkrimore që nuk e zbaton nxënësi? Si shkruan nxënësi? Pse ka gabuar ai? etj.*

Disa mënyra të vlerësimit të diktimit janë:

- *Vlerësimi manual:* Nxënësit shkruajnë një tekst të caktuar dhe mësuesi e vlerëson atë duke identifikuar dhe korrigjuar gabimet e tyre. Mësuesi mund të japë komente për të ndihmuar nxënësit të kuptojnë gabimet dhe të përmirësojnë aftësitë e tyre në drejtshkrimin e gjuhës shqipe. Orën

tjetër të mësimit, mësuesi paraqet para nxënësve në klasë përfundimet që ka nxjerrë, duke u përqendruar në gabimet më të shpeshta të të gjithë klasës, por edhe në gabime tipike të bëra nga nxënës të veçantë. Në varësi të kohës për diskutim, mësuesi mund të paraqesë para klasës formën e pasaktë dhe kërkon që nxënësit të japin gjykimin e tyre. Mund të ndiqet edhe një formë tjetër: Mësuesi e paraqet para gjithë klasës formën e saktë dhe u lë nxënësve kohë të mjaftueshme të sjellin në kujtesë saktësinë e tyre në diktimin e kaluar. Në këtë formë, nxënësit bëjnë, në mënyrë “të padukshme”, vetëqortim dhe qortim të ndërsjellë.

- *Vlerësimi në çift*: Pasi mbaron diktimi, nxënësit ballafaqojnë në çift punën e njëri-tjetrit, diskutojnë për saktësinë dhe bëjnë ndërhyrjet e nevojshme për përmirësim, duke kërkuar edhe ndihmën e mësuesit, nëse takojnë raste për të cilat nuk arrijnë të japin zgjidhjen e duhur. Probleme të veçanta diskutohen me gjithë klasën. Në këtë rast, nuk është e nevojshme të mblidhen fletoret për t’u qortuar dhe për t’u vlerësuar me notë.

- *Vetëvlerësimi i nxënësit*: Pasi mbaron diktimi, mësuesi e pajis çdo nxënës me tekstin e saktë. Nxënësi vetëqorton dhe vetëvlerëson punën e tij. Mësuesi merr informacion për rastet ku nxënësit kanë gabuar më shumë. Edhe në këtë rast nuk është e nevojshme të mblidhen fletoret për t’u qortuar, pasi gabimet më tipike diskutohen e sqarohen me të gjithë nxënësit. Mësuesi duhet të informohet mirë për rezultatet e çdo nxënësi, pasi ai duhet të mbledhë e të grupojë, sipas dukurive, mangësitë e nxënësve, sepse kështu do të dijë ku ta përqendrojë punën e tij në ditët e javët në vazhdim. Kjo formë mund të ndihmojë nxënësit të zhvillojnë vetëreflektimin dhe aftësitë e vlerësimit të tyre.

- *Përdorimi i teknologjisë*: Ka mjete dhe programe kompjuterike që mund të ndihmojnë në vlerësimin e diktimeve të nxënësve, duke identifikuar automatikisht gabimet gramatikore dhe drejtuar nxënësit nëpërmjet një procesi të përmirësimit të ndjeshëm.

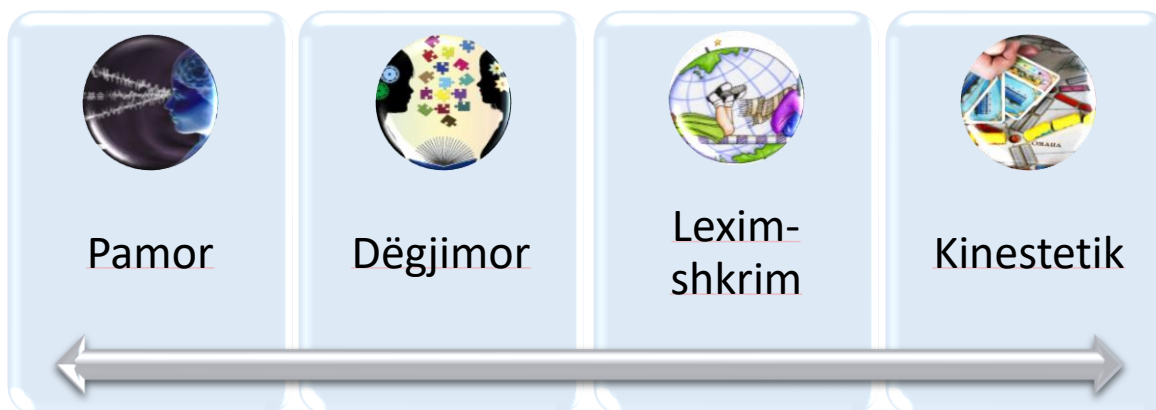
Për më tepër, është e rëndësishme të kemi parasysh që vlerësimi i diktimeve duhet të bëhet në mënyrë të drejtë dhe të saktë, duke marrë parasysh cilësinë e punës së nxënësve dhe duke përmirësuar aftësitë e tyre në shkrim. Mësuesi duhet të sigurojë kritere të qarta vlerësimi dhe të ofrojë ndihmë dhe përkrahje për nxënësit për të ndihmuar në përmirësimin e tyre në drejtshkrim dhe në përdorimin e shenjave të pikësimit.

Për vlerësimin me notë, mësuesi bazohet në rezultatet e të nxënësit, pra çfarë pritet të arrihet nga nxënësit (p.sh., përdorimi i shkronjës së madhe në emrat e përveçëm). Përqindja e fjalëve të sakta, si në tabelën e mëposhtme e orienton mësuesin për të përcaktuar notën e nxënësit në diktim.

Nota	4	5	6	7	8	9	10
Përqindja e pikëve	<25%	25-38%	39-51%	52-64%	65-77%	78-90%	91-100%

11. STILET E TË NXËNIT

Stilet e të nxënit janë një grup sjelljesh dhe qëndrimesh që ndikojnë në mënyrën se si nxënësit mësojnë ose janë mënyra me anë të të cilave nxënësit përdorin shqisat e tyre gjatë gjithë procesit të të mësuarit për të fituar aftësi të reja. Mësuesit duhet të kenë njohuri rreth stileve të të nxënit dhe të përshtatin mësimdhënien me këto stile të nxëni. Ato janë të rëndësishme për nxënësit pasi ndikojnë në përmirësimin e aftësive të tyre për të mësuar.

Si mund të identifikohen stilet e të nxënit?

Identifikimi i stileve të nxënësve nuk është gjë e lehtë për mësuesit. Disa nga strategjitë që mund të përdorë mësuesi janë:

- Instrument me nxënësit për stilet e të nxënit
- Angazhimi i nxënësve në detyra të ndryshme, për të identifikuar ku janë më të suksesshëm.
- Bashkëbisedimi me nxënësit.
- Krijimi i hapësirave në procesin mësimor që nxënësit të për zgjedhin detyra në varësi të preferencave të tyre.
- Analiza e prezantimeve të nxënësve për të vëzhguar mjetet ilustruese (video, imazhe, citimet etj.)

Mësimdhënia duhet të përputhet me stilet e të nxënit të nxënësve.

Çdo individ ka një stil të vetin të të nxënit që është po aq individual sa ç'është individuale edhe firma e tij.

Duke njohur stilet e të nxënit të nxënësve, mund ta organizojmë klasën në mënyrë të tillë që t'u përgjigjet nevojave të tyre individuale.

Katër stilet kryesore të të nxënit janë: stili pamor, stili dëgjimor, stili i lexim-shkrimit dhe stili kinestetik.

Stili pamor

Nxënësit që kanë stilin pamor të të nxënit, mësojnë më mirë kur materiali ose informacioni shoqërohet me diagrame, foto, pamje, grafikë etj.

Çfarë ju këshillohet nxënësve?

- Bëni vizatime ose harta konceptesh kur jeni duke studiuar.
- Përdorni si ndihmë shikimin e dokumentarëve ose të videove udhëzuese.
- Gjeni foto ose imazhe të tjera që lidhen me mësimin.

Çfarë ju këshillohet mësuesve?

- Nxitini nxënësit të mbajnë shënime të organizuara mirë, si p.sh., hartën e konceptit, diagramin e Venit, hartën e mendjes etj.
- Siguroni gjatë mësimdhënies: foto, grafikë, diagrame, harta, imazhe etj.

Cilat janë pikat e dobëta të nxënësve?

- Mund të "luftojnë" me pjesë të gjata teksti, pra e kanë të vështirë.
- Mund të shpërqendrohen lehtësisht nga të mësuarit e tyre nga format ose ngjyrat.

Stili dëgjimor

Nxënësit që preferojnë stilin dëgjimor, janë më efektivë kur u jepet mundësia ta dëgjojnë informacionin. Pra, ata preferojnë të mësojnë përmes dëgjimit. Këta nxënës ndonjëherë zgjedhin të mos mbajnë shënime gjatë orës mësimore në mënyrë që të ruajnë vëmendjen e tyre të pandërprerë dëgjimore, ndaj mësuesit gabimisht mendojnë se ata janë më pak të angazhuar sesa shokët e tyre të klasës

Çfarë ju këshillohet nxënësve?

- Regjistroni temat e shpjeguara dhe dëgjojin ato më vonë.
- Zgjidhni dëgjimin e informacioneve në rastet kur është e mundur.

Çfarë ju këshillohet mësuesve?

- Përdorni tregime të bazuara në ilustrime dhe në audio.
- Inkurajoni bisedat dhe skenarët e të nxënësve social në klasë.
- Lexojeni disa herë tekstin ose regjistrojeni atë paraprakisht dhe ua ofroni nxënësve për ta dëgjuar edhe në mënyrë të pavarur.

Cilat janë pikat e dobëta të nxënësve?

- Mund të shpërqendrohen nga ndryshimet në tingujt përreth tyre.
- Përpiqen të mësojnë në heshtje.
- Lodhen duke lexuar libra. Në vend të këtyre, do të përfitonin nga librat audio.

Stili i lexim-shkrimit

Në ndryshim nga nxënësit kinestetikë, nxënësi që lexojnë dhe shkruajnë nuk janë të përqendruar në lëvizjen e trupave të tyre. Këta nxënës demonstrojnë një preferencë të fortë për të mësuar për fjalën e shkruar. Nxënësit pëlqejnë të mësojnë informacionin e paraqitur në klasë në formën e materialeve dhe të prezantimeve, si dhe të kenë mundësinë për të sintetizuar përmbajtjen e mësimit me anë të detyrave me shkrim.

Çfarë ju këshillohet nxënësve?

- Mbajtja e shënimeve
- Leximi i përmbajtjes së mësimit dhe ritregimi i saj.
- Leximi dhe përmbledhja e materialeve ose e informacioneve të postuara në faqet e internetit ose në burime të tjera.

Çfarë ju këshillohet mësuesve?

- Lejoni nxënësit të bëjnë pyetje ndërsa ata ju dëgjojnë.
- Bëni pushime të shkurtra gjatë orës së mësimit që të keni vëmendjen maksimale të tyre.
- Përdorni përmbledhjen me shënime në fund të orës së mësimit.

Cilat janë pikat e dobëta të nxënësve?

- Luftojnë me të mësuarit pasiv, siç janë dëgjimi i mësuesve të tyre.
- Nuk përqendrohen në rastet kur ka shpjegime të gjata pa mbajtur shënime.

Stili kinestetik

Nxënësit që preferojnë stilin kinestetik, janë nxënës, të cilët duhet të përfshihen edhe fizikisht në procesin e të nxënësve në mënyrë që të arrijnë rezultatet e tyre më të mira. Mund të shprehën shumë mirë përmes vallëzimit dhe lëvizjes. Ata janë sportistë të fortë ose artistë dhe pëlqejnë të mësojnë duke lëvizur në hapësirën e tyre të të mësuarit

Çfarë ju këshillohet nxënësve?

- Zhvilloni imagjinatën se përmbajtja e mësimit ka zbatime nga jeta reale.
- Bëni pushime të shkurtra gjatë studimit.
- Lëvizni ndërsa studioni, në vend që të uleni në karrige.

Çfarë ju këshillohet mësuesve?

- Inkurajoni lojën me role gjatë mësimit.
- Lejoni që nxënësit tuaj të lëvizin nëpër klasë ose të dalin jashtë.
- Bëni pushime nga 2 minuta për çdo 10 minuta proces mësuesor.

Cilat janë pikat e dobëta të nxënësve?

- Përpiqen shumë që të qëndrojnë të palëvizshëm gjatë orës së mësimit.
- Kanë nevojë për përvoja fizike më shumë se sa informacione teorike për të kuptuar idetë.
- Nuk memorizojnë shkrime të gjata dhe si rrjedhojë kanë vështirësi në sintetizimin e teksteve.

12. PLANIFIKIMI KURRIKULAR DHE MODELE TË PLANIFIKIMIT TË LËNDËS

12.1. Planifikimi i mësimdhënies në lëndën e gjuhës shqipe

Planifikimi është një proces i rëndësishëm i zbatimit të kurrikulës, i cili i krijon mundësinë mësuesit të jetë krijues dhe i lirë në procesin e mësimdhënies. Për një planifikim të mirë, mësuesi duhet të njohë dokumentet kurrikulare të mëposhtme:

- Kornizën kurrikulare
- Kurrikulën bërthamë për AMU (klasat 6-9)
- Programet mësimore të gjuhës shqipe për klasat 6-9

Mësuesi gjatë planifikimit merr në konsideratë që:

- ✓ Baza e një planifikimi të suksesshëm është njohja e mirë e programit mësimor. Mësuesi duhet të zbatojë me përpikëri të gjitha kërkesat e tij.
- ✓ Rezultatet e të nxënësve, njohuritë dhe aftësitë e përcaktuara në programet e secilës klasë janë një themel i përbashkët për të gjithë mësuesit. Mësuesit përzgjedhin vetë metodat dhe

strategjitë më të përshtatshme, burimet e mundshme për t'u shfrytëzuar, llojet dhe mjetet e vlerësimit në lidhje me përmbushjen e rezultateve të të nxënësve.

- ✓ Programet e gjuhës shqipe specifikojnë orët e sugjeruara për kompetencë dhe për secilën klasë. Orët e sugjeruara përfshijnë njohuritë e reja, punët me shkrim, projektet, bisedat letrare, përsëritjet, diktimet, testimet e ndryshme etj. Përdoruesit e programit duhet të respektojnë sasinë e orëve vjetore të lëndës, kurse janë të lirë të ndryshojnë me 10% (shtesë ose pakësim) orët e rekomanduara për secilën kompetencë.
- ✓ Në lëndën e gjuhës shqipe, për përmbushjen e programeve mësimore janë të domosdoshme që nxënësit të zhvillojnë aftësitë e të folurit, të dëgjuarit, të lexuarit dhe të shkruarit, dhe jo vetëm të marrin njohuri gramatikore. Gjithashtu, nxënësit duhet të thellohen në punën e tyre me tekstet, në mënyrë që të kuptojnë, analizojnë, reflektojnë dhe vlerësojnë aspekte të ndryshme të përmbajtjes dhe të formës së tyre. Mësuesit duhet të punojnë me nxënësit për të zhvilluar aftësitë e tyre.
- ✓ Zhvillimi i kompetencave gjuhësore nuk mund të konceptohet pa nxitjen dhe pa angazhimin e nxënësve për të lexuar tekste të llojeve të ndryshme, letrare dhe jo letrare. Mësuesit e gjuhës shqipe duhet të punojnë shumë me nxënësit për t'u nxitur dashurinë e tyre për librin dhe për krijimin e një marrëdhënieje të përhershme me leximin. Për këtë mund të përdorin bibliotekën e shkollës, bibliotekat e klasave, si dhe leximin e e-librave (kur është mundësia).
- ✓ Planifikimi i burimeve dhe i mjeteve ndihmëse të mësimdhënies dhe të nxënësve është i rëndësishëm në planifikimin e të mësuarit. Burimet e ndryshme të informacionit, si, libra artistikë, revista, enciklopedi, etj., dhe teknologjia e informacionit dhe e komunikimit pasurojnë të nxënësve dhe mësimdhënien.

Në vëmendje!

Shembujt e mëposhtëm të planifikimeve vjetore, të periudhës dhe ditore synojnë të ilustrojnë metodologjinë dhe logjikën e planifikimit kurrikular të lëndës. Mësuesit duhet të ndërtojnë planet duke u bazuar në programin mësimor të lëndës, në nevojat dhe veçoritë e nxënësve, në tekstin mësimor dhe burimet e tjera të të nxënësve etj., duke bashkëpunuar dhe ndarë përvojat me kolegët.

12.2. Llojet e planifikimeve

Planifikimi i mësimdhënies për lëndën e gjuhës shqipe përfshin:

- Planifikimin vjetor

- Planifikimin për secilën periudhë (shtator-dhjetor; janar-mars; prill-qershor)
- Planifikimin ditor

Në fillim të vitit shkollor mësuesi duhet të dorëzojë në drejtorinë së shkollës *planin vjetor* të lëndës, i cili shërben si një kornizë e ndarjes së përgjithshme të përmbajtjes lëndore dhe të orëve mësimore, si edhe *planin e periudhës së parë* (shtator- dhjetor). Planet e periudhës së dytë dhe të tretë dorëzohen para fillimit të secilës periudhë.

Gjatë vitit, sipas rrethanave që i krijohen, mësuesi mund të bëjë ndryshime në planin fillestar mësimor. Mësuesi mund të vendosë të përparojë më ngadalë nga sa e ka parashikuar, kur vë re se nxënësit e tij hasin vështirësi. Në këtë mënyrë mësuesi planifikon duke u bazuar në përparimin e nxënësve dhe në vështirësitë e hasura në periudhat paraardhëse, duke u përqendruar te arritjet e kompetencave kyç dhe të lëndës.

Më poshtë janë dhënë sqarime rreth planeve të mësipërme, për të cilat ASCAP ka hartuar disa formate **sugjeruese**.

12.3. Planifikimi vjetor i lëndës

Për planifikimin vjetor të lëndës, mësuesi, përveç programit mësimor duhet edhe të njohë edhe tekstin që ka përzgjedhur për atë vit shkollor. Natyrisht, realizimi i programit është qëllimi i vërtetë i mësuesit, kurse teksti mësimor i përzgjedhur është një mjet për ta përmbushur këtë qëllim. Kur mësuesi sheh se teksti nuk i ka dhënë vendin e mjaftueshëm përvetësimit të një rezultati të nxënë të programit, ai e plotëson vetë këtë mungesë të tekstit, duke përdorur burime të tjera të nxënë.

Plani vjetor është një plan sintetik. Mësuesi planifikon orët dhe përmbajtjen kryesore lëndore për tri periudha. Periudhat janë:

- periudha e parë: shtator- dhjetor;
- periudha e dytë: janar - mars;
- periudha e tretë: prill- qershor.

Formati i planit mësimor vjetor përmban këto rubrika:

- **Kompetenca:** Në këtë kolonë, renditen kompetencat e programit. Gjatë çdo ore mësimi nxënësit zhvillojnë kompetencat. Përcaktimi i orëve për një kompetencë nuk nënkupton që nxënësit punojnë vetëm ato orë për ndërtimin dhe zhvillimin e një kompetence, por gjatë atyre orëve, koha mësimore përdoret më shumë për njohuritë dhe aftësitë e saj.
- **Shpërndarja e përmbajtjes kryesore të lëndës sipas tri periudhave:** Në këtë kolonë vendoset përmbajtja kryesore e lëndës që do të zhvillohet në secilën periudhë dhe për secilën tematikë.

Gjithashtu, vendoset edhe totali i orëve për secilën periudhë, ku përfshihen njohuri, projekte, përsëritje, biseda letrare, teste etj.

Model i një plani vjetor në lëndën e gjuhës shqipe, klasa IX (shembull)

KOMPETENCAT	SHPËRNDARJA E PËRMBAJTJES SË LËNDËS		
	SHTATOR – DHJETOR	JANAR–MARS	PRILL–QERSHOR
Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme (8 orë)	2 orë (tekste jo letrare: reklamë, udhëzim)	3 orë (tekste letrare: poezi, tregime)	3 orë (tekste jo letrare: kronikë, fjalim) - Përcaktimi i dëgjuesit të një teksti (<i>Kujt i drejtohet teksti?</i>). - Dallimi i vërtetësisë së një teksti.
Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar (7 orë)	3 orë (filmi, leximi, interneti) Elementet e komunikimit jo verbal dhe rëndësia e tyre gjatë të folurit.	3 orë (mjedisi, teatri, poezia) Rëndësia e përdorimit të gjuhës standarde gjatë të folurit. Lidhja e letërsisë me artet: muzika, piktura, skulptura, koreografia, filmi etj.	1 orë (muzika) Organizimi i një diskutimi ose i një debati.
Të lexuarit e teksteve letrare dhe jo letrare (65 orë)	25 orë - Tekste letrare (shqipe dhe botërore),	20 orë - Tekste jo letrare	20 orë - Tekste letrare - Proza poetike. - Subjekti i një proze. - Tiparet kryesore të disa teksteve në prozë (tregimi, novela, romani).

70% e orëve tekste letrare Për tekstet letrare, mësuesi përzgjedh nga teksti mësimor, tekste poetike, tekste në prozë dhe tekste dramatike.	- Gjinitë letrare dhe tiparet kryesore të tyre. - Figuracioni letrar. - Elementet kryesore e stilit dhe të gjuhës. - Rima dhe strofat në një tekst poetik. - Vargu i lirë në një poezi. - Tiparet e poezisë lirike. - Tiparet e poezisë epike.		- Rrëfimtari, veta dhe koha e rrëfimit. - Elementet e strukturës së një teksti dramatik. - Monologu, dialogët në një tekst dramatik.
30% e orëve tekste letrare			
Të shkruarit për qëllime formale dhe funksionale (20 orë)	7 orë - Shkrimi i një poezie ose i një proze poetike, ose i një tregimi rreth një teme të caktuar, të përcaktuar nga mësuesi ose të zgjedhur nga vetë nxënësit. - Dramatizimi me shkrim i një tregimi të shkurtër.	6 orë - Ese. - Plan veprimtarish për ngjarje, festa e përvjetorë të ndryshëm (p.sh., me rastin e një përvjetori të hapjes së shkollës së tij, me rastin e një feste lokale etj.). - CV.	7 orë - Përshkrimi i mbresave të nxënësit gjatë nëntë viteve të shkollës. - Kthimi i një poezie në një tregim ose në prozë poetike. - Njoftim ose ftesë formale (p.sh., një ftesë për ceremoninë e mbarimit të shkollës 9-vjeçare).

	- Përshkrimi i përvojës së parë si spektator në një shfaqje dramatike.		
Përdorimi i drejtë i gjuhës (60 orë)	23 orë - Sintaksë	21 orë - Morfologji, - Fjalëformim	16 orë - Drejtshkrim - Leksikologji dhe semantikë
Orë përsëritje për provimet kombëtare të arsimit bazë (15 orë)		7 orë përsëritje për provimet kombëtare të arsimit bazë	8 orë përsëritje për provimet kombëtare të arsimit bazë

Shënim: Ky model është orientues. Ai nuk përkon me tekstet shkollore të gjuhës shqipe. Mësuesi, kur harton planin vjetor duhet t'i referohet edhe tekstit shkollor që ka zgjedhur.

Në modelin e mësipërm janë përfshirë:

- Orët e projektit lëndor ose ndërlëndor
- Testet për të tria periudhat. Sugjerohet që mësuesi të mos e planifikojë testin në fund të periudhës, për të shmangur ngarkesën e nxënësve. P.sh., testi i periudhës së parë mund të zhvillohet në fillim të dhjetorit.
- Orët e bisedave letrare ose leximeve jashtë klase. Veprat ose fragmentet për bisedat letrare duhet të jenë letërsisë shqipe dhe botërore, të periudhave të ndryshme, të gjinive të ndryshme, të autorëve të ndryshëm. Mësuesi duhet të prezantojë që në fund të vitit shkollor, veprat që do të zhvillojë me nxënësit gjatë vitit të ardhshëm shkollor, në mënyrë që nxënësit të kenë mundësi t'i lexojnë ata gjatë pushimeve verore, ose mund t'i prezantojë në fillim të vitit shkollor. Është e rekomandueshme që veprat për biseda letrare të jenë nga fondi i librave që ka biblioteka e shkollës.

12.4. Planifikimi sipas periudhave

Planifikimi i periudhës është një planifikim më afatshkurtër dhe më i detajuar i mësimdhënies. Ky lloj planifikimi kërkon që mësuesi të përcaktojë me kujdes rezultatet e të nxënës të kompetencave kyç dhe rezultatet e të nxënës të kompetencave të lëndës, të cilat do t'i realizojë brenda periudhës, në varësi të cilave përcakton dhe përmbajtjet mësimore që do të zhvillojë gjatë kësaj periudhe, orët mësimore brenda të cilave ato do të realizohen, duke planifikuar paraprakisht situatat e të nxënës përmes të cilave do të mundësohet zhvillimi i kompetencave, burimet e të nxënës, metodologjitë e mësimdhënies, si dhe llojet e vlerësimit dhe instrumentet vlerësuese.

Plani i një periudhe është analitik dhe në të detajohen temat mësimore që do të zhvillohen përgjatë saj. Mësuesi harton planin e periudhës përkatëse në fillim të saj dhe e dorëzon në drejtorinë e shkollës para fillimit të periudhës. Ky plan hartohet duke iu përmbajtur programit dhe tekstit mësimor përkatës.

Në planet sipas periudhave planifikohen të gjitha orët. Mësuesit janë të lirë të bëjnë ndryshimet e tyre hap pas hapi në varësi të specifikave të lëndës së tyre.

Formati i planit të një periudhe

Formati i planit të një periudhe përmban rubrikat e mëposhtme. Në format janë dhënë shembuj të organizimit të orëve mësimore. Duke qenë se gjuha shqipe zhvillohet 5 orë në javë, sugjerohet që dy ditë lënda të zhvillohet nga 2 orë të njëpasnjëshme (45+ 45 minuta) dhe në një orë 45- minuta. Siç shihet testi përmbledhës nuk është planifikuar në fund të periudhës.

Shembull: Klasa VIII²

Rezultatet e të nxënës sipas kompetencave kyç
Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit Nxënësi: - shpreh mendimin e vet për një temë të caktuar me gojë ose me shkrim, si dhe në forma të tjera të komunikimit;
Kompetenca e të menduarit Nxënësi: shpreh mendimin e tij për një punim letrar apo artistik duke dalluar ndryshimet dhe

² Shembulli nuk përkton me tekstet shkollore të lëndës së gjuhës shqipe. Ai shërben për të orientuar mësuesit në hartimin e planit të periudhës.

analogjitë ndërmjet krijimeve të ngjashme;

2. ...

Kompetenca

Rezultatet e të nxënit sipas kompetencave të lëndës

Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Nxënësi:

- jep mendimet dhe gjykimet e tij rreth teksteve që dëgjon;
-

Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

Nxënësi:

- zgjedh formën e përshtatshme për të përcjellë informacionin, idetë, ndjenjat dhe pikëpamjet e tij;
- ...

Të lexuarit

-

Nr.	³ Kompetenca	Nr./k	Temat mësimore	Situata e të nxënit	Burimet
1.	F	1	Komunikimi dhe rëndësia e tij	Komunikimi në jetën e përditshme	Teksti mësimor
2.	L /letrar prozë	1/1	Fragment nga “Kronikë në gur” Kadare	Fëmijëria jonë	
3.	L /letrar Prozë	2/2	Fragment nga “Kronikë në gur” Kadare	Fëmijëria jonë	
4.	PDGJ	1	Emri (Morfologji)	Pushimet e mia	
5.	PDGJ	2	Gjinia e emrit. Gjinia asnjënjëse (Morfologji)	Pushimet e mia	
6.					

³ D- Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

F- Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

L- Të lexuarit e teksteve letrare dhe jo letrare

SH- Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale

PDGJ-Përdorimi i drejtë i gjuhës

12	SH	1	Të shkruarit e përmbledhjes - Përmbledhja e përrallës	Struktura e një teksti dhe përmbledhja e tij	...
13	SH	2	Të shkruarit e përmbledhjes - Përmbledhja e përrallës	Shkrimi i përmbledhjes së një teksti	...
34	...	...	Projekt “...” (ora e dytë)		...
35	...	...	Projekt “...” (ora e tretë)		...
50	SH	...	Qortime të punëve me shkrim		Punët me shkrim
54.	SH	...	Test përmbledhës për periudhën e parë		
64					

Metodologjia dhe veprimtaritë e nxënësve

Gjatë orëve të mësimi do të përdoren metoda, teknika dhe strategji të tilla si: diskutim për njohuritë paraprake, kubimi, diagrami piramidal, lexim i drejtuar, imagjinata e drejtuar, parashikim me terma paraprakë, harta e konceptit, rrjeti i diskutimit, pyetje autorit, ditari e të nxënësve, pyetja sjell pyetjen, stuhi mendimi, diagrami i Venit etj.

Nxënësit do të punojnë në grupe të vogla dhe të mëdha, në çift, në mënyrë të pavarur dhe individuale etj.

Vlerësimi

Disa nga teknikat dhe instrumentet e vlerësimit do të jenë: vlerësim i vazhdueshëm me gojë, vlerësim i punëve me shkrim, vlerësim i projekteve, teste, vlerësim i bisedave ose i leximeve jashtë klase, vlerësim i diktimit/eve etj.

Plani i periudhës ka këto rubrika:

Rezultatet e të nxënësve sipas kompetencave kyç

Në këtë rubrikë mësuesi do të vendosë rezultatet e të nxënësve të kompetencave kyç, të cilat do të zhvillohen nga nxënësit përgjatë temave mësimore, të zhvilluara gjatë kësaj periudhe. Mësuesi i përzgjedh këto rezultate në programin mësimor, te rubrika “Rezultatet kryesore të të nxënësve, sipas kompetencave kyç që realizohen nëpërmjet lëndës së gjuhës shqipe”. Këto rezultate të nxënësve janë

për shkallë mësimore, kështu që mësuesi duhet të përzgjedhë vetëm rezultatet që mund të përmbushen përgjatë një viti shkollor.

Rezultatet e të nxënës sipas kompetencave të lëndës

Në këtë rubrikë vendosen rezultatet e të nxënës sipas kompetencave të lëndës , të cilat do të arrihen nga nxënësi nëpërmjet zhvillimit të këtyre temave mësimore. Mësuesi i përzgjedh këto rezultate të nxënës nga programi mësimor. P.sh., *gjatë periudhës së parë, nga kompetenca “Përdorimi i drejtë i gjuhës” mund të zhvillohen vetëm tema nga morfologjia, prandaj mësuesi do të përzgjedhë vetëm rezultate të nxënës që kanë lidhje me morfologjinë.*

Nxënësi:

- *përcakton klasat e fjalëve dhe kategoritë e tyre gramatikore;*
- *dallon mënyrat e formimit të fjalëve në gjuhën shqipe.*

Numri rendor

Këtu vendosen numrat për temat mësimore. Totali i numrave në planin e periudhës përkon me numrin e orëve që janë përcaktuar në planin vjetor të lëndës ose të modulit.

Kompetenca

Në këtë rubrikë shënohen kompetencat mbi të cilat është ndërtuar programi i lëndës. Këtu mund të specifikohen edhe ndarjet:

- *tekste letrare dhe tekste jo letrare (70 %- 30%).*
- *tekst letrar poetik, në prozë, dramatik (afërsisht 12, 30, 37).*
- *morfologji, sintaksë, leksikologji dhe semantikë, fonetikë, drejtshkrim.*

Tema mësimore

Në këtë rubrikë shënohen të gjitha temat mësimore që do të zhvillohen gjatë periudhës. Mësuesi, përveç temave që i korrespondojnë tekstit mësimor, planifikon edhe orë për projektin, orë për testin ose detyrën përmbledhëse, orë për përmbledhjet ose përsëritjet etj.

Situata e të nxënës

Në këtë rubrikë vendosen situatat e të nxënës që mësuesi parashikon të realizojë gjatë periudhës, të cilat mund të ndryshohen dhe plotësohen përgjatë zhvillimit të lëndës. Situatat e të nxënës mund t'i përkasin një teme mësimore, disa temave mësimore, ashtu sikurse mund të ketë tema mësimore

për të cilat mësuesi nuk zhvillon situata të nxëni. Me situatë të nxëni kuptohet ndërtimi i njohurive nëpërmjet një situatë praktike ose reale.

Metodologjia dhe veprimtaritë e nxënësve

Në këtë rubrikë mësuesi vendos teknikat dhe metodat e mësimdhënies (p.sh., harta e konceptit, parashikimi me terma paraprakë, grupet e ekspertëve, punë në grup etj.) që do të përdoren gjatë zhvillimit të këtyre temave në një periudhë të caktuar (jo shumë e detajuar sepse e tillë kjo rubrikë detajohet në planifikimin ditor).

Vlerësimi

Këtu vendosen teknikat e vlerësimit që do të përdoren gjatë zhvillimit të këtyre temave në një periudhë të caktuar si p.sh., vlerësimi i përgjigjeve me gojë; vlerësimi i punës në grup; vlerësim mes nxënësish; vlerësim i aktivitetit gjatë debateve në klasë; vlerësim i detyrave të shtëpisë; vetëvlerësim; intervistë me një listë treguesish; vëzhgim me një listë të plotë treguesish; prezantim ose punë me gojë ose me shkrim, projekt kurrikular etj. Kjo rubrikë detajohet në planifikimin ditor.

Burimet

Në këtë rubrikë mësuesi vendos burimet që do të përdoren për arritjen e rezultateve të të nxënit si p.sh., teksti i nxënësit, libri digjital, vepra të ndryshme etj. Kjo rubrikë nuk plotësohet në mënyrë shumë të detajuar, pasi e tillë do të plotësohet në planin ditor.

12.5. Planifikimi ditor

Mësuesi planifikon çdo orë mësimore. Në përgatitjen e një plani ditor mësuesi duhet të përcaktojë rezultatet e pritshme të asaj ore mësimi, të përgatisë veprimtaritë mësimore, të përzgjedhë metodat dhe strategjitë, të përzgjedhë burimet e të nxënit, të përcaktojë teknikat e vlerësimit të përshtatshme për klasën, të parashikojë punën me klasën, grupet, nxënës të veçantë, të parashikojë lidhjen me lëndët e tjera etj.

Në ndryshim nga planifikimi tradicional, në planifikimin e kurrikulës me kompetenca kemi këto ndryshime:

Planifikimi (tradicional) i orës së mësimimit	Planifikimi bazuar në kompetenca i orës së mësimimit
--	---

Në planifikim përcaktohet çfarë bën mësuesi për të realizuar mësimin.	Në planifikim përcaktohet çfarë bëjnë nxënësit ndërsa realizohet mësimi (situatat, veprimtaritë, detyrat).
Mësimi përqendrohet pothuajse te përmbajtja.	Mësimi përqendrohet mbi proceset dhe veprimtaritë.
Mësimi ka pothuajse të njëjtin organizim të orës së mësimin.	Mësimi nuk ka të njëjtën metodologji gjithmonë. Organizimi varet nga rezultatet e të nxënit që duhen përmbushur
Roli i mësuesit është kryesisht ligjërues (shpjegon).	Roli i mësuesit është organizator dhe theksi vihet te bashkëveprimi i nxënësve.

Rubrikat e planit ditor

Më poshtë jepet formati i sugjeruar i një plani ditor:

- Fusha (Gjuhët dhe komunikimi)
- Lënda (Gjuhë shqipe)
- Shkalla (shënohet shkalla, duke iu referuar kornizës kurrikulare, III dhe IV)
- Klasa (shënohet klasa)
- Tema mësimore (shënohet tema mësimore)
- Situata e të nxënit (këtu shkruhet shkurtimisht tema e situatës së të nxënit), nëse mësuesi ka planifikuar një situatë. Nëse mësuesi nuk planifikon situatë për atë temë mësimi, nuk do të shkruajë asgjë në këtë rubrikë.
- Rezultatet e të nxënit (këtu vendosen rezultatet e temës mësimore që nxënësi do të arrijë gjatë orës së mësimin).
- Fjalët ose konceptet kyç të temës mësimore.
- Burimet që do të përdoren gjatë orës së mësimin.
- Lidhja me fushat e tjera ose me temat ndërkurrikulare, nëse ka.
- Metodologjia ose veprimtarinë e nxënësve (metodologjia për arritjen e rezultateve të të nxënit të orës së mësimin dhe veprimtaritë e nxënësve lidhen me situatën e të nxënit, nëse është planifikuar një e tillë).
- Vlerësimi (shënohen nivelet e arritjes dhe teknikat e vlerësimit).

- Detyrat e shtëpisë (shënohen detyrat e shtëpisë, nëse do të jepen).

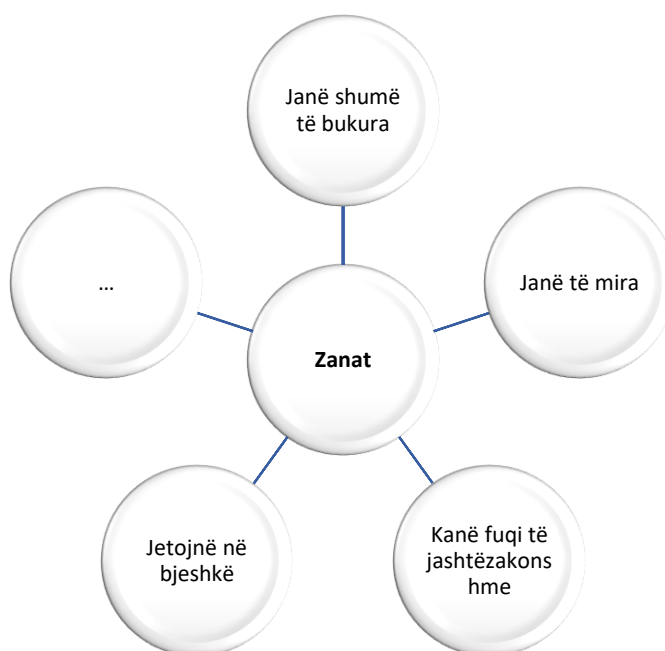
12.6. Modele planifikimi ditor

- a) Modeli i mëposhtëm është për dy orë të njëpasnjëshme në klasën e gjashtë (Të lexuarit, tekst letrar).

Fusha: Gjuhët dhe komunikimi	Lënda: Gjuhë shqipe	Shkalla: III	Klasa:VI
Tema mësimore: Mitrush Kuteli “Fuqia e Mujit” , Shënim: Ky tekst mund të punohet 2 orë mësimi.		Situata e të nxënit: Këngët tona legjendare	
Rezultatet e të nxënit Nxënësi: - tregon brendinë e tekstit duke u përqendruar në pjesët kryesore; - ndan tekstin në pjesë dhe e përmbledh çdo pjesë me një fjali; - analizon figurën e Mujit dhe të zanave; - lidh jetën dhe përvojat e tij me ato të personazheve; - dallon hiperbolën në tekst dhe tregon funksionin që kryen; - shpreh dhe argumenton pëlqimet e tij për tekstin që lexon.		Fjalët kyç: , Cikli i Kreshnikëve, Muji, Halili, zanat, hiperbola.	
Burimet: Teksti i nxënësit, foto dhe ilustrime nga Cikli i Kreshnikëve.		Lidhja me fushat/lëndët e tjera ose me temat ndërkurrikulare: Art pamor, histori.	
Metodologjia dhe veprimtaritë e nxënësve			
Organizimi i orës së mësimi: Lidhja e temës me njohuritë e mëparshme të nxënësve Diskutim			

Mësuesi i pyet nxënësit rreth njohurive të tyre dhe rreth informacionit të mbledhur për Ciklin e Kreshnikëve.

- Çfarë dini ju për Ciklin e Kreshnikëve?
- Cilat janë personazhet e këtij cikli?
- Për çfarë luftojnë Muji dhe Halili?
- Çfarë dini ju për zanat? Si i imagjinoni ato? (*klaster*)

Ndërtimi i njohurive të reja

a) Prezantim i disa fotove për nxitjen e imagjinatës së nxënësve

Mësuesi prezanton disa foto nga Cikli i Kreshnikëve dhe kërkon nga nxënësit përshtypjet e tyre.

- Ç' përshtypje ju bëjnë këto foto?
- Si portretizohet Muji? Çfarë ju pëlqen më shumë te ai?

b) Prezantimi i pjesës së re

Mësuesi zhvillon një bisedë hyrëse në të cilën prezanton titullin e pjesës, autorin (Mitrush Kutelin) dhe përpjekjet dhe vlerat e tij në përshtatjen e disa këngëve të Ciklit të Kreshnikëve në prozë, në vëllimin “Tregime të moçme shqiptare”.

c) Parashikim me terma paraprakë

Mësuesi prezanton para nxënësve 5 fjalë kyç dhe kërkon nga nxënësit të krijojnë një histori me to (nxënësit mund të punojnë edhe në grupe). Fjalët kyç janë: Muji, foshnja, zana, gji, fuqi, ëndërr.

Nxënësit prezantojnë punët e tyre.

d) Kuptimi i tekstit

→ Lexim i pjesës nga nxënësit

Nxënësit lexojnë me kujdes tekstin. Mësuesi i udhëzon që nxënësit të nënvizojnë fjalët që nuk ua dinë kuptimin dhe janë të panjohura për ta. Më pas mësuesi sqaron kuptimin e tyre dhe kërkon nga nxënësit të ndërtojnë fjali me to (bjeshkë, kreshnik, kullotë, mriz, nginj etj.).

→ Pyetje rreth brendisë së tekstit

Mësuesi pyet ose nxit nxënësit të bëjnë pyetje:

- Çfarë ndodhi pas mesnate?
- Çfarë po bënte Muji?
- Si e pritën zanat për kujdesjen e Mujit ndaj foshnjave?
- Çfarë u kërkoi Muji zanave?
- Sa fuqi merr Muji prej zanave?
- Si përfundon kjo ngjarje? A ishte në ëndërr Muji?

Shënim: Çdo përgjigje duhet shoqëruar me ilustrime nga teksti (fragmenti).

→ Ndarja e tekstit në pjesë dhe vënia e një titulli për çdo pjesë.

Mësuesi ndan nxënësit në çifte (sipas tavolinave) dhe u kërkon të ndajnë tekstin në pjesë dhe t'i vënë një titull çdo pjese. P.sh.:

- Muji përkundi foshnjat e zanave.
- Zanat i thonë Mujit që të kërkojë çfarë të dojë prej tyre?
- ...

e) Interpretimi dhe vlerësimi

→ Analizë personazhesh

Sa personazhe prezantohen në këtë tekst? Cilët janë ata?

Muji

- Cili është personazhi kryesor në këtë tekst?
- Çfarë është Muji?

- Ku duket mirësia e tij?
- Pse Muji zgjedh t'u kërkojë fuqi zanave?
- A e vlerëson Muji ndihmën e zanave? Çfarë u ofron në këmbim atyre?

Zanat

- Si përshkruhen zanat në këtë tekst?
- Janë krijesa reale apo imagjinare?
- Si i imagjinoni ju ato?
- Si mendoni ju, pse zanat i kishin lënë foshnjat? Kishin punë apo për të provuar Mujin? Ku duket kjo? *(kur thonë që e njohin Mujin dhe se ndihmojnë njerëzit e mirë).*

Ora e dytë

→ Lidhja e tekstit me përvojat e nxënësve (diskutim)

- Si do të vepronit ju në vend të Mujit?
- Çfarë do t'u kërkonit zanave? Pse?

f) Gjuha e fragmentit

→ Nxënësit gjejnë fjalët me të cilat realizohet përshkrimi i natyrës dhe veprimet e Mujit. Fjalët i ndan sipas klasave: emra ose folje

Klasat e fjalëve	Emër	Folje
Përshkrimi i natyrës	Shkëmb, bjeshkë, rriz etj.	
Veprimet e Mujit		Përkund, kap, shkul

Mësuesi orienton nxënësit që përshkrimi i natyrës bëhet me emra, ndërsa veprimet shprehen me folje.

→ Hiperbola (hartë koncepti)

- Nga shembujt e përdorimit të foljeve për veprimet e Mujit, kalohet te figura e hiperbolës. Mësuesi bën një hartë koncepti për hiperbolën (Çfarë është? Cili është funksioni? Shembuj).
- Hiperbola në fragment (Nxënësit gjejnë në fragment rastet e përdorimit të hiperbolës në fragment).
- Nxënësit kujtojnë shembuj të përdorimit të hiperbolës nëpër përralla.

Prezantimi dhe demonstrimi i rezultateve të arritura

→ Ditari dypjesësh

Mësuesi fton nxënësit që në një fletë fletoreje të ndarë me një vizë në mes. Në njërën anë ata mund të shkruajnë ndonjë pjesë, fjali ose shprehje që ju pëlqen më shumë dhe në anën tjetër mund të shkruajnë një koment ose një arsye pse ju pëlqen. Më pas nxënësit prezantojnë gjetjet ose shënimet e tyre.

Pjesa që më pëlqen	Argumenti
Kur të jem ngushtë, do t'ju thërras të vini të më jepni dorën; kur t'ju fyejë ndokush, të më thërrisni e unë do të hidhem t'ju marr krahun.	Kjo pjesë më pëlqen sepse....

Vlerësimi: Mësuesi vlerëson aftësitë për të kuptuar, për të interpretuar dhe për të vlerësuar tekstin e Mitrush Kutelit, si dhe për të analizuar personazhet e tekstit.

Niveli 2:

- tregon me fjalë të thjeshta brendinë e tekstit;
- përcakton 1-2 tipare të Mujit dhe të zanave;
- përkufizon hiperbolën;
- shpreh pëlqimet e tij për tekstin që lexon.

Niveli 3:

- ndan tekstin në pjesë dhe e përmbledh çdo pjesë me një fjali;
- analizon figurën e Mujit dhe të zanave;
- lidh jetën dhe përvojat e tij me ato të personazheve;
- dallon hiperbolën në tekst;
- shpreh pëlqimet e tij për tekstin që lexon, dhe jep një argument për pëlqimet e tij.

Niveli 4:

- analizon figurën e Mujit dhe të zanave, duke i konkretizuar me shembuj nga fragmenti;
- lidh jetën dhe përvojat e tij me ato të personazheve;
- dallon hiperbolën në tekst dhe tregon funksionin që kryen;
- shpreh dhe argumenton pëlqimet e tij për tekstin që lexon.

Detyrë shtëpie: Përkthyeri personazhin e Mujit, duke u ndalur te pamja e tij e jashtme.

b) Modeli i mëposhtëm është për një orë mësimi (45 minuta) në klasën e tetë.

Fusha: Gjuhët dhe komunikimi	Lënda: Gjuhë shqipe	Shkalla: IV	Klasa: VIII
Tema mësimore: “Lule dielli” Dritëro Agolli Ora e parë		Situata e të nxënit: Piktura e Van Gogh “Lule dielli”	
Rezultatet e të nxënit Nxënësi:. - analizon poezinë nga ana kuptimore; - interpreton ndjesitë që i shkakton leximi i poezisë; - shpjegon funksionin e figurave stilistike në poezi; - liston elementet metrike në poezi.		Fjalët kyç: poezi, lule dielli, diell, bukuri	
Burimet: teksti shkollor, përvoja të nxënësve		Lidhja me fushat e tjera ose me temat ndërkurrikulare: - Arti pamor - Identiteti kombëtar dhe njohja e kulturave	
Metodologjia dhe veprimtaritë e nxënësve Bashkëbisedim, lexim shprehës i poezisë, pyetje –përgjigje, ruaje fjalën e fundit për mua			
Organizimi i orës së mësimi: - Lidhja e temës me njohuritë e mëparshme të nxënësve: Bashkëbisedim Nxënësve u kërkojmë që të shprehin pëlqimet ose opinionet e tyre pikturën e Van Gogh me titullin “Lule dielli” : <i>A ju pëlqen kjo pikturë? Pse? Çfarë mendoni që e bën këtë pikturë kaq të pëlqyer dhe me vlerë? A ju pëlqen luledielli? Pse?</i> - Ndërtimi i njohurive të reja • A njihni ndonjë shkrimtar që i ka shkruar poezi lules së diellit? • Disa të dhëna për jetën dhe veprën e Dritëro Agollit? Leximi i poezisë bëhet dy herë nga nxënësit, duke kërkuar një lexim me intonacion dhe shprehës. Nëse ka fjalë dhe shprehje të reja bëhet shpjegimi i tyre.			

Nxënësve u kërkohet ta ndajnë poezinë në dy pjesë duke përcaktuar dy gjendje të saj: një të gëzueshme e një të trishtuar. Autori në dy strofat e para jep verën kur kjo lule lulëzon dhe momentet kulminante të ditës kur dielli shkëlqen duke dhënë kështu momentet e bukura për të. Veçohen detajet që japin lulëzimin dhe bukurinë e lules dhe si diskutohet se pse janë përzgjedhur ato nga Agolli.

Në dy strofat e tjera pasqyrohet vjeshta, e trishtuar, dhe mbrëmja kur lulja mbyll ciklin e saj të lulëzimit e “trishtohet”.

- Me çfarë mund ta paralelizojmë ciklin e jetës së lules së diellit? Pse?
- Pse autori nuk e përmend asnjëherë fjalën “luledielli”? *Autori qëllimisht përpiket të mos e thotë emrin e lules por t’i japë lexuesit çdo tipar të saj që ideja të krijohet vetë e lexuesi ta identifikojë përmes tipareve e veprimeve.* Nxënësit japin përshtypjet e tyre duke ilustruar e argumentuar me vargje
- Cili është qëllimi i autorit? A ka arritur ai të përçojë te ju disa ndjesi?

Bashkëbisedim:

- Ç’ ndjesi ju krijoi kjo poezi? Pse ju krijoi këto ndjesi? Çfarë ndjesish ju transmeton poeti për ikjen e kohës dhe ndryshimet që ndodhin te qeniet e gjalla?

Figurat stilistike

- Cilat janë elementet njerëzore në përshkrimin e lules? Me cilat figura realizohet kjo? Cili është funksioni i metaforave dhe i personifikimit.

Përmes metaforës dhe sidomos personifikimit (duke shpirtëzuar gjëra pa jetë) autori i jep shpirt e tipare njerëzore lules. *Këta qerpikë ia lyen (tipare njerëzore); Kthen kokën, se do me zemër.*

Metrika

- Cili është lloji i strofës dhe i vargut? A ka rimë poezia? Cila vargje rimojnë me njëra-tjetrën?
- Pse është përdorur trepikëshi në fund të poezisë? Si do ta vazhdonit ju poezinë?

Prezantimi dhe demonstrimi i rezultateve të arritura

Teknika: Ruaje fjalën e fundit për mua:

Emrin tënd ia dhe për mbiemër, o diell,

Ia dhe ta mbajë përjetë!

Qerpikët e saj nën të kaltrin qiell,

Pikojnë vesë e verdhë mesditës së qetë.

- Unë kam zgjedhur këto vargje. *Cili është komenti juaj për to?*

Nxënësit komentojnë vargjet e mësipërme.

Vlerësimi: Mësuesi vlerëson nxënësin duke u bazuar në nivelin e përmbushjes së rezultateve të të nxënit.

Nxënësi:

Niveli 2:

- demonstroi të kuptuarit e poezisë duke iu përgjigjur pyetjeve që lidhen me të;
- shpreh pëlqimet e tij për poezinë;
- dallon metaforat në poezi;
- dallon llojet e strofave në poezi.

Niveli 3:

- analizon përgjithësisht mirë poezinë nga ana kuptimore;
- interpreton me fjalë të thjeshta ndjesitë që i shkakton leximi i poezisë;
- dallon figurat stilistike në poezi dhe shpjegon me ndonjë gabim funksionet e metaforave dhe personifikimit.
- liston elementet metrike në poezi.

Niveli 4:

- analizon poezinë nga ana kuptimore;
- interpreton qartë dhe me gjuhë shprehëse ndjesitë që i shkakton leximi i poezisë;
- shpjegon funksionin e figurave stilistike në poezi;
- liston elementet metrike në poezi.

Detyrë shtëpie: Krahasoni imazhin që krijon poezia e D. Agollit me pikturën e V. Gogh.

13. VLERËSIMI I NXËNËSVE NË LËNDËN E GJUHËS SHQIPE

Vlerësimi i nxënësve është procesi gjatë të cilit mblidhen të dhëna dhe gjykohet për vlerën e arritjes së rezultateve të të nxënit (njohuri, shkathtësi, qëndrime) bazuar në nivelet e arritjes.

Qëllimi kryesor i vlerësimit të nxënësve në lëndën e gjuhës shqipe është përmirësimi i përmbushjes së rezultateve të të nxënit nga nxënësi dhe i vetë procesit të të nxënit. Vlerësimi i nxënësve mbështetet në rezultatet e të nxënit, njohuritë dhe aftësitë e programeve mësimore të gjuhës shqipe dhe mësuesi nuk ka të drejtë të vlerësojë nxënësit për ato rezultate që nuk përshkruhen në program.

Më poshtë përshkruhen disa ndër parimet kryesore të vlerësimit të nxënësve në lëndën e gjuhës shqipe:

- Vlerësimi duhet të jetë i drejtë, i paanshëm dhe i barabartë, duke u dhënë të gjithë nxënësve mundësinë për të demonstruar tërësinë e dijeve, aftësive dhe mundësive të tyre.
- Vlerësimi duhet të ofrojë informacion mbështetës për nxënësin.
- Vlerësimi duhet të ushqejë aftësitë e nxënësve për të transferuar dijet e tyre në përvoja jetësore.
- Vlerësimi duhet të nxisë pjesëmarrjen aktive dhe vetëvlerësimin e nxënësve për të reflektuar mbi të nxënit e tyre.
- Vlerësimi duhet të mundësojë mundësi të barabarta për zhvillimin dhe përmirësimin e nxënësve.
- Vlerësimi duhet të përfshijë jo vetëm matjen, por dhe interpretimin e gjykimin.
- Vlerësimi duhet të jetë pjesë integrale e të gjithë orës së mësimi dhe jo një moment në fund të saj.
- Vlerësimi duhet t'u komunikohet rregullisht prindërve/kujdestarëve dhe nxënësve në një mënyrë sa më kuptimplotë.

Vlerësimi i nxënësve me nevojë të veçanta

Vlerësimi i nxënësve me nevojë të veçanta duhet të bëhet në mënyrë të tillë që t'u japë atyre mundësinë të demonstrojnë çfarë dinë dhe mund të bëjnë në përmbushje të rezultateve të të nxënit. Për këtë qëllim mësuesi duhet të përshtatë detyrat/veprimtaritë vlerësuese me mundësitë dhe nevojat që këta nxënës kanë. Këto modifikime mund të përfshijnë:

- Ndryshimin/përshtatjen e formateve alternative të pyetje/përgjigjeve, p.sh. një formë të përgjigjes më të thjeshtuar (bazuar në disa pika orientuese) në vend të një eseje që duhet të përgatisin nxënësit.
- Modifikime të veprimtarive vlerësuese, p.sh. duke thjeshtuar gjuhën e përdorur, ose duke përdorur një format tjetër të pyeturi.
- Përshtatje të procesit të vlerësimit, p.sh., duke i dhënë kohë shtesë nxënësit, me pauza të ndërmjetme, duke përdorur teknologji specifike etj.
- Përshtatje të udhëzimeve në varësi të nevojave që kanë, p.sh., me nxënësit me disleksi, me nxënësit me vështirësi në komunikim etj.

Procedurat dhe teknikat e vlerësimit për nxënës me nevoja të veçanta duhet të diskutohen herë pas here me prindërit dhe vetë nxënësit. Prindërit duhet të kuptojnë se si ndikojnë këto procedura dhe teknika të përshtatura në vlerësimin e punës së nxënësve.

13.1. Teknika dhe instrumente të vlerësimit të nxënësve në lëndën e gjuhës shqipe

Lënda e gjuhës shqipe vetë karakterin e saj ndërdisiplinor mundëson forma të shumta vlerësimi. Mësuesi zhvillon vetë dhe ndihmon nxënësit të zhvillojnë një larmi mënyrash vlerësimi. Disa ndër format e vlerësimit të nxënësit në lëndën e gjuhës shqipe janë:

- *Vlerësimi individual* (p.sh., vlerësimi i një nxënësi, me gojë ose me shkrim);
- *Vlerësimi në grup* (grupi 5-6 nxënës ose më shumë apo më pak);
- *Vlerësime në çift dhe vetëvlerësimi* (p.sh. shoku i bankës vlerëson detyrën apo përgjigjen e shokut dhe anasjelltas apo nxënësi vlerëson veten për realizimin e detyrës, diktimit, punës me shkrim etj.)
- Etj.

Këto forma vlerësimi duhet t'u krijojnë mundësi të gjithë nxënësve të vlerësohen në atë mënyrë që është më e përshtatshme për to.

Disa ndër teknikat dhe strategjitë për vlerësimin e nxënësve në gjuhën shqipe janë:

- *Pyetjet e mbyllura dhe pyetjet e hapura*, të cilat shërbejnë për të nxitur nxënësit të shprehin idetë e tyre në lidhje me temën e mësimit. Për hartimin e pyetjeve, mësuesit mund të përdorin edhe llojet e pyetjeve që përdor PISA për të vlerësuar aftësitë e të lexuarit të nxënësve. Të pyeturit nuk shërben për të përcaktuar se kush e di përgjigjen e saktë, por është një proces që shërben për të mbështetur nxënësin, për t'i dhënë kompetenca atij, duke bërë që të shkohet drejt përgjigjes në rrugë të ndryshme. *Në mënyrë që të zhvillojnë aftësi të larta të të menduarit, nxitini nxënësit të parashtrojnë pyetje, jo vetëm të kërkonin prej tyre përgjigjen.*
- *Diskutime në grup*, të cilat shërbejnë për të vlerësuar aftësitë e nxënësve për të shprehur mendimet e tyre dhe për të dëgjuar pikëpamjet e të tjerëve.
- *Prezantime*, gjatë të cilat nxënësit prezantojnë punën e tyre para klasës për t'u vlerësuar.
- *Debate*, të cilat mund të organizohen mbi tema të ndryshme gjuhësore që i nxitin nxënësit të argumentojnë dhe të mbrojnë mendimet e tyre.
- *Teste të shkurtra*, të cilat kanë disa pyetje që shërbejnë për të vlerësuar një grup njohurish dhe aftësish të nxënësve.

- *Punë me shkrim*, të cilat janë lloje të ndryshme tekstesh letrare dhe jo letrare, sipas programit mësimor.
- *Bisedat letrare*, të cilat u japin mundësi nxënësve të lexojnë dhe të punojnë në mënyrë të pavarur me një tekst letrar.
- *Diktimet*, të cilat shërbejnë që nxënësit të përmirësojnë aftësitë e tyre për të zbatuar rregullat drejtshkrimore dhe rregullat e përdorimit të shenjave të pikësimit.
- *Projektet* (shihni rubrikën e projekteve).
- *Testet* (shihni rubrikën e testeve).
- Etj.

Vlerësimi i esesë

Ndryshe nga një ushtrim matematike apo fizike që ka një zgjidhje të vetme, një ese përbëhet nga një numër i shumtë elementesh. Më poshtë janë renditur dy modele sugjeruese për vlerësimin e esëve.

Model 1

Nota 10

Një ese duhet vlerësuar me notën 10, kur është shumë origjinale, është jashtëzakonisht e strukturuar dhe e detajuar, ka një rrjedhë logjike mendimi dhe është shumë bindëse (mund të ketë një ose dy gabime sipërfaqësore).

Kjo ese:

- i përmbahet temës, e cila zhvillohet dhe mbështetet me shembuj, ilustrime, fakte ose detaje të shumta;
- ka strukturë të qartë dhe organizim logjik;
- ka strukturë të saktë të paragrafëve;
- ka rrjedhë logjike midis fjalive dhe paragrafëve;
- ka strukturë të saktë të fjalive;
- ka përdorim të saktë dhe të përshtatshëm të gjuhës shqipe standarde (nuk ka fjalë të huaja, trajta të ligjërit bisedor, fjalë dialektore etj.), duke përfshirë edhe shenjat e pikësimit dhe rregullat gramatikore dhe drejtshkrimore;
- ka origjinalitet dhe stil në mendimet dhe idetë e shprehura.

Nota 9

Një ese vlerësohet me notën 9, kur tema është trajtuar mirë dhe ka një strukturë të organizuar. Kjo ese nuk ka aq origjinalitet dhe stil sa një ese e cila vlerësohet me notën 10, por është e qartë dhe interesante (mund të ketë disa gabime sipërfaqësore, që nuk e prekin kuptimin e fjalive).

Kjo ese:

- i përmbahet temës, por mund të ketë nevojë për disa shpjegime apo argumente shtesë;
- ka strukturë të qartë dhe organizim logjik;
- ka strukturë të qartë të paragrafëve;
- ka rrjedhë të mirë logjike midis fjalive dhe paragrafëve;
- fjalitë kanë strukturë të saktë;
- ka përgjithësisht përdorim të saktë të gjuhës shqipe standarde (nuk ka fjalë të huaja, trajta të ligjërimit bisedor, fjalë dialektore etj.), duke përfshirë edhe shenjat e pikësimit dhe rregullat gramatikore dhe drejtshkrimore;
- ka më pak origjinalitet dhe stil sesa një ese që vlerësohet me notën 10.

Notat 7 dhe 8

Kjo është një ese, e cila tregon aftësitë e nxënësit për të shkruar në gjuhën shqipe standarde, por nuk e ka origjinalitetin dhe rrjedhshmërinë e esesë që vlerësohet me notën 10 dhe nuk ka zhvillimin dhe organizimin e esesë që vlerësohet me notën 9. Dallimet kryesore midis notës 7 dhe 8 janë sasia e detajeve të përdorura për të zhvilluar idenë kryesore, si dhe rëndësia që i jepet trajtimit të temës. Gabimet drejtshkrimore, gramatikore apo në përdorimin e shenjave të pikësimit hasen më shpesh në këto ese.

Kjo ese:

- përgjithësisht i përmbahet temës, e cila mbështetet me detaje të rëndësishme (ndonjëherë këto detaje mund të mungojnë);
- ka strukturë të mirë (mund të ketë disa gabime në strukturimin e esesë);
- ka organizim të mirë të paragrafëve (mund të ketë disa gabime në strukturimin e paragrafëve);
- ka rrjedhë logjike midis fjalive dhe paragrafëve, por ndonjëherë mund të mungojë;
- fjalitë kanë strukturë të mirë, por mund të ketë fjalë apo fjali që përsëriten;
- ka përdorim të saktë të gjuhës standarde, por ka edhe përdorim të disa fjalëve dialektore ose fjalë të ligjërimit bisedor;
- ka pak gabime gramatikore, drejtshkrimore apo në vendosjen e shenjave të pikësimit;
- ka më pak origjinalitet dhe stil sesa një ese që vlerësohet me notën 9 ose 10.

Notat 5 dhe 6

Kjo ese vlerësohet me notën 5 ose 6, sepse ka një strukturë të dobët dhe mungojnë detajet që mbështesin argumentet dhe idetë e shfaqura. Në këtë ese mund të shohim që nxënësi shpesh largohet nga tema.

Në këtë ese:

- trajtimi i temës është i paqartë ose është i papërshtatshëm për lexuesin;
- nxënësi nuk jep fakte apo detaje për të mbështetur argumentet e tij;
- paragrafët dhe fjalitë përgjithësisht nuk kanë një rend logjik;
- ka disa fjali që nuk kanë strukturë të saktë;
- ka fjalë që përdoren gabimisht dhe vihen re shumë dialektizma, klishe etj.;
- ka gabime të shpeshta drejtshkrimore, gramatikore dhe në vendosjen e shenjave të pikësimit;
- origjinaliteti në trajtimin e temës, pothuajse mungon.

Nota 4

Një ese vlerësohet me notën 4 sepse:

- tema nuk trajtohet përgjatë esesë;
- nuk ka strukturë (nuk ka hyrje, zhvillim dhe mbyllje);
- nuk është e strukturuar në paragrafë;
- nuk ka rrjedhë logjike midis fjalive;
- nuk përdoret gjuha shqipe standarde;
- ka gabime të rënda drejtshkrimore, gramatikore dhe në përdorimin e shenjave të pikësimit;
- nuk ka aspak origjinalitet në idetë e shprehura.

Model 2

Kriteret për vlerësimin e esëve

Kriteri 1: ideja dhe argumentimi 2 pikë

Mësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- e ka kuptuar qartë nga pikëpamja përmbajtësore dhe artistike tekstin e dhënë;
- interpreton në mënyrë analitike pjesën;
- i mbështet idetë e veta me shembuj nga teksti i dhënë;
- përdor detaje mbështetëse;
- ka qartësi mendimi.

Kriteri 2: struktura e esesë 1 pikë

Mësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- respekton elementet e strukturës së esesë:
- hyrjen
- zhvillimin
- përfundimin

Nxënësi merr 1 pikë nëse përgjigjen e dhënë e strukturon sipas skemës së mësipërme. Nëse mungon njëra prej tyre, ai do të marrë 0 pikë për këtë rubrikë.

Kriteri 3: stili dhe origjinaliteti 1 pikë

Mësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- shprehet me një gjuhë eseistike;
- ka fjalor të pasur;
- stil origjinal;
- strukturon qartë përgjigjen nga pikëpamja gramatikore dhe fjalëformimi.

Kriteri 4: Larmia sintaksore 1 pikë

Mësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- zotëron sintaksën;
- ka aftësi për të ndërtuar fjali që janë të sakta;
- përdor fjali që ndryshojnë në modele, gjatësi dhe ritëm;
- strukturon qartë përgjigjen nga pikëpamja sintaksore.

Kriteri 5: Saktësia drejtshkimore 1 pikë

Mësuesi do të shikojë nëse nxënësi:

- ka saktësi drejtshkimore;
- përdor si duhet shkronjën e madhe;
- përdor si duhet shenjat e pikësimit.

13.2. Përdorimi i niveleve të arritjeve dhe vlerësimi i bazuar në kritere

Vlerësimi bazuar në kritere u siguron nxënësve informacion rreth cilësive, karakteristikave dhe aspekteve të një detyre/veprimtarie vlerësuese e cila përdoret për të matur arritjen e rezultateve të nxënit.

Vlerësimi bazuar në kritere:

- Lidh rezultatet e të nxënit me detyrat/veprimtaritë për përmbushjen e tyre.
- Përcakton nivelet e performancës së nxënësve referuar niveleve të arritjeve.

- I ndihmon nxënësit të kuptojnë pritshmëritë.
- U jep nxënësve mundësi të vlerësojnë performancën e tyre.

Kriteri përcakton karakteristikat e performancës, por nuk përcakton “sa mirë” i demonstrojnë nxënësit këto karakteristika – e cila është detyrë e niveleve të arritjeve.

Nivelet e arritjeve shprehin rezultatet e ndryshme që arrijnë nxënës të ndryshëm në përpjekjet e tyre për të përmbushur arritjen e dëshiruar (e pritshme) prej tyre në një lëndë. *Për të përcaktuar nivelin e arritjes së nxënësit duhen bërë një sërë vëzhgimesh dhe duhen përdorur një sërë instrumentesh vlerësimi të cilat duhet t’i shërbejnë progresit të nxënësit.*

Mësuesi duhet t’i krijojë çdo nxënësi mundësinë e të nxënës në të gjitha nivelet, sikurse t’i japë mundësinë që të demonstrojë arritjet e tij në të gjitha nivelet. Kjo do të thotë që mësuesi:

- të mundësojë situata të nxënës në përputhje me rezultatet e të nxënës.
- të përzgjedhë veprimtari mësimore gjatë të cilave nxënësit demonstrojnë nivelin e tyre të arritjeve dhe u krijohet mundësi për progres.
- të vlerësojë nxënësit në përputhje me nivelet e tyre të arritjeve (performancën).

Në veçanti, nivelet e arritjeve ndihmojnë mësuesin për të planifikuar mësimdhënien individuale, punën e diferencuar me nxënësit, për të ndikuar pozitivisht në progresin e tij dhe për të raportuar të nxënës e nxënësit.

Mësuesi duhet të ketë të qartë dallimet ndërmjet niveleve të arritjeve, të shprehura si më poshtë:

- *Niveli 1:* Nxënësit në këtë nivel demonstrojnë një shkallë të pamjaftueshme të zotërimit dhe zbatimit të njohurive, shkathtësive dhe qëndrimeve.
- *Niveli 2:* Nxënësit në këtë nivel zotërojnë njohuri, aftësi dhe qëndrime dhe i zbatojnë ato në situata të përcaktuara/të njohura; ata kryejnë detyra sipas modeleve të ofruara.
- *Niveli 3:* Nxënësit në këtë nivel zotërojnë njohuri, aftësi dhe qëndrime dhe i zbatojnë ato në situata analoge ose të ngjashme; ata shprehin qëndrimin e tyre personal, duke vepruar më shumë në nivelin e pohimeve dhe konkluzioneve të formuluar se sa në nivel analize.
- *Niveli 4:* Nxënësit në këtë nivel zotërojnë njohuri, aftësi, qëndrime dhe i zbatojnë ato në mënyrë të pavarur dhe krijuese, në situata të reja dhe të panjohura për ta; ata janë të aftë të zgjidhin situata problemore të ndryshme, të mbrojnë pikëpamjet dhe qëndrimet e tyre bazuar në argumente.

Për të përcaktuar nivelet e arritjes për temën mësimore, mësuesi bazohet në nivelet e arritjes së kompetencave lëndore për shkallë mësimore dhe në rezultatet e të nxënës të orës mësimore.

(Shihni zbërthimin e niveleve të arritjeve te modeli i planifikimit ditor apo te modeli i testit)

13.3. Llojet e vlerësimeve

Vlerësimi i nxënësit kryhet nëpërmjet:

- A. Vlerësimi të vazhduar
- B. Vlerësimi me test/detyrë përmbledhëse
- C. Vlerësimi me projekt kurrikular

A. Vlerësimi i vazhduar (për të nxënë)

- Vlerësimi i vazhduar për të nxënë është pjesë e mësimdhënies dhe motivon përparimin e nxënësit në të gjitha aspektet e të nxënës, në situata të ndryshme të njohura dhe të panjohura.
- Vlerësimi i vazhduar bazohet në vëzhgimet dhe në gjykimet e mësuesit mbi përgjigjet me gojë ose me shkrim, punët në grup, diskutimet, vetëvlerësimin e nxënësit, vlerësimin e nxënësit nga nxënësi, pjesëmarrjen në aktivitete dhe në debatet në klasë, vlerësimin e detyrave të shtëpisë apo të klasës etj.
- Mësuesi vlerëson nxënësin me notë në regjistër, vetëm pasi është siguruar që ky vlerësim është objektiv dhe shpreh shkallën e qëndrueshmërisë së performancës së nxënësit për një periudhë të caktuar kohe. Për këtë qëllim, mësuesi mban shënime të cilat e ndihmojnë atë për të gjykuar në lidhje me vendosjen e notës dhe për të argumentuar në çdo kohë, objektivitetin e vlerësimit të tij me notë në regjistër.
- Mësuesi shënon në regjistër të paktën 3 (tri) vlerësime me notë për çdo periudhë për lëndët që zhvillohen me 3 ose më shumë orë në javë.
- Mësuesi nxjerr notën e vlerësimit të vazhduar për çdo periudhë duke u bazuar në notat e nxënësit në regjistër dhe në shënimet që ka mbajtur. Mësuesi merr në konsideratë balancën ndërmjet njohurive, shkathtësive, qëndrimeve, ashtu siç përshkruhet në rezultatet e të nxënës në programin lëndor.
- Mësuesi ka përgjegjësi për të informuar prindërit dhe nxënësin për ecurinë dhe mundësinë e nxënësit për progres.

B. Vlerësimi me test/detyrë përmbledhëse

Vlerësimi me test/detyrë përmbledhëse përdoret për të mbledhur prova dhe të dhëna që tregojnë nëse mësimdhënia ka realizuar qëllimin e saj, me synim monitorimin dhe raportimin e progresit. Testi/detyra përmbledhëse siguron informacion nëse përparimi i nxënësve është në rrugën e duhur apo duhen ndërmarrë hapa për zgjidhjen e ndonjë problemi të mundshëm.

Si dhe kur realizohet testi/detyra përmbledhëse?

- Vlerësimi me test ose me detyrë përmbledhëse kryhet në pjesën e fundit të periudhës.
- Mësuesi ka lirinë të përcaktojë vetë nëse do të zhvillojë test apo detyrë përmbledhëse, sipas specifikave të lëndës.
- Testi/detyra përmbledhëse planifikohet nga mësuesi, kur përmbyllet një grup rezultatesh të nxëni dhe mësuesi është *i lirë ta vendosë vetë se kur do ta zhvillojë atë*.
- Testi/detyra përmbledhëse është 45 minuta.
- Drejtoria e shkollës menaxhon organizimin e testeve ose detyrave përmbledhëse sipas një grafiku, në mënyrë që të mos ngarkohet nxënësi në fund të periudhës.
- Testi/detyra përmbledhëse ***jo domosdoshmërisht*** bëhet në fund të periudhës. Mësuesi e përcakton vetë kohën se kur do ta zhvillojë atë.
- Në momentin kur mësuesi ***vlerëson testet/detyrat përmbledhëse, i vendos*** notat në regjistër.
- Mësuesi duhet ***të ruajë deri në përfundim të vitit shkollor*** testet ose detyrat përmbledhëse.

Duke qenë se nxënësi në fund të klasës së nëntë (në provimet kombëtare të arsimit bazë), në lëndën e gjuhës shqipe vlerësohet me test, sugjerohet që për vlerësimin e nxënësve të përdoret kryesisht testi.

B.1. Hartimi i testit

Qëllimi kryesor i çdo testimi është përcaktimi i asaj se çfarë nxënësit dinë dhe janë në gjendje të bëjnë. Nëpërmjet tij sigurohet informacion i vlefshëm rreth efektivitetit të procesit të mësimdhënies për të mbështetur të nxënit e nxënësve dhe progresin e tyre.

Një nga format e vlerësimit të arritjeve të nxënësve në shkollë është testi dhe në raport me format e tjera të vlerësimit, kjo formë është më objektive dhe krijon mundësinë:

- të përcaktohet niveli i arritjeve të nxënësve për një periudhë të caktuar;
- të dallohen konceptet në të cilat nxënësit shfaqin dobësi;
- të monitorohet progresi ose jo, i nxënësve në raport me vlerësimin paraardhës.

Hapat për hartimin e një testi janë:

Përcaktimi i njohurive dhe i rezultateve të të nxënit të kompetencave që do të vlerësohen (% e pikëve që do të zënë në test, e cila është në koherencë me % që kanë në programin e gjuhës shqipe).

Përcaktimi i peshës së niveleve të vështirësisë së testit: Në hartimin e një testi, rëndësi të veçantë ka përdorimi i niveleve të arritjeve, si një strukturë hierarkike e aftësive të të menduarit, dhe një

mjet për të matur thellësinë njohëse të të mësuarit të nxënësve (shih rubrikën për nivelet e arritjeve më lart).

Kur hartojmë një test duhet të kemi parasysh që ai të jetë i vlefshëm për të gjithë. Nëse ne do të hartonim një test me pyetje kryesisht të nivelit bazë (ulët), atëherë ne nuk do t'u jepnim mundësi nxënësve të shfaqnin siç duhet aftësitë e tyre mendore.

E kundërta do të ndodhte nëse do të hartoheshin kryesisht pyetje të nivelit të lartë. Në rastin e parë ne do të diskriminojmë nxënësit me arritje të larta dhe në rastin e dytë nxënësit me arritje të ulëta.

Niveli i vështirësisë së testit në lëndën e gjuhës shqipe, rekomandohet të jetë:

- ✎ Nga 40% deri në 30% - Niveli bazë
- ✎ Nga 40% deri në 45% - Niveli mesatar
- ✎ Nga 20% deri në 25% - Niveli i lartë

Tabela e përmbajtjes së testit (tabela e specifikimeve – Blueprint)

Për të hartuar një test, mësuesi duhet të ketë kujdes që së pari të përgatisë tabelën e përmbajtjes së testit. Kjo tabelë përmban njohuritë, rezultatet e të nxënësve sipas kompetencave, kapitujve, tematikave, peshat (në %) si dhe pikët për pyetjet sipas niveleve të arritjeve.

Tabela është themelore për ndërtimin e një testi të mirë. Ajo, jo vetëm siguron që testi do të provojë (testojë) të gjithë përmbajtjen e rëndësishme dhe proceset, por gjithashtu është e rëndësishme në planifikimin dhe organizimin e mësimit.

Tabela e specifikimeve të testit nuk duhet të bëhet kufizuese që mësuesi të drejtojë vëmendjen kryesisht drejt përllogaritjeve. Për hartimin e saj është i rëndësishëm përcaktimi i njohurive dhe rezultateve të të nxënësve që do të vlerësohen me test, si dhe përcaktimi i pyetjeve sipas niveleve të vështirësisë.

Që të ndërtohet tabela e përmbajtjes së testit për periudhën, fillimisht duhet të nxjerrim përqindjet (peshat) që zë çdo kompetencë/ kapitull, njohuritë dhe rezultatet e të nxënësve që zhvillohen përgjatë asaj periudhe.

Për shembull,

Në rast se testi i periudhës do të përmbajë 30 pikë dhe gjatë kësaj periudhe zhvillohet kompetenca/ kapitulli A me 19 orë, kompetenca/ kapitulli B me 7 orë, atëherë për secilën prej tyre llogaritet pesha në përqindje dhe pikët që do të kenë në test. Totali i orëve të periudhës është 26 orë.

Kompetenca/ kapitulli A (p.sh., të lexuarit) ka 19 orë: $26 \text{ (orët e periudhës)} = 74\% = (74\% \times 30 \text{ pikë totali}) = 22 \text{ pikë}$

kompetenca/ kapitulli B ka 7 orë: 26 (orët e periudhës) = 26% = (26% x 30 pikë totali) = 8 pikë
Kjo do të thotë që kompetenca/kapitulli A do të ketë numrin më të madh të pikëve në test. Me të njëjtën logjikë veprohet për peshat e njohurive dhe rezultateve të nxënësve.

Për ndarjen në nivele të pikëve, veprohet si më poshtë:

Nëse peshat për secilin nivel do të jenë 40% - Niveli 1; 40% - Niveli 2; dhe 20% - Niveli 3, atëherë pikët sipas niveleve do të jenë:

Kompetenca/ kapitulli	% & nr. i pikëve	Pikët e ndara në nivele		
		Niveli 2	Niveli3	Niveli 4
Kompetenca/ kapitulli A	74% - 22 pikë	22 x 40% = 9 pikë	22 x 40% = 9 pikë	22 x 20% = 4 pikë
kompetenca/ kapitulli B	26% - 8 pikë	8 x 40% = 3 pikë	8 x 40% = 3 pikë	8 x 20% = 2 pikë
Totali	30	12	12	6

Shënim: Përlllogaritja e peshave dhe pikëve orienton mësuesin dhe mbështet hartimin e një testi të mirë, por duhet bërë kujdes të mos shndërrohet në një proces kufizues për mësuesin gjatë hartimit të testit.

Konvertimi i pikëve në notë

Pasi përcaktohet totali i pikëve të një testi, atëherë bëjmë konvertimin e tyre në notë, duke përcaktuar përqindjet mbi bazën e të cilave llogariten pikët që do të shërbejnë si kufiri i poshtëm dhe intervalet e tyre për notat nga 4 në 10.

Nota	4	5	6	7	8	9	10
Përqindja e pikëve	<25%	25-38%	39-51%	52-64%	65-77%	78-90%	91-100%

Në rastin tonë totali i pikëve është 30. Llogarisim 30 pikë x 24% = 7 pikë. Pra 7 pikë është kufiri maksimal i pikëve për të cilën nxënësi nuk merr notë kaluese. Pikët e mbetura ndahen në 6 intervale për notat nga 5 në 10.

30-7=23, 23 / 6 = 4 pikë secili interval. Për intervalin e fundit (nota 10) do të ketë 3 pikë.

Nota	4	5	6	7	8	9	10
Pikët	0-7	8-11	12-15	16-19	20-23	24-27	28-30

Llojet e pyetjeve në test dhe kriteret e hartimit të tyre

Rregulla bazë për të gjitha formatet e pyetjeve

Në hartimin e pyetjeve, duhet të respektohen disa rregulla bazë si më poshtë:

- sigurohuni të matni njohuritë dhe aftësitë më të rëndësishme të periudhës;
- formuloni pyetje të qarta dhe koncize;
- sigurohuni që pyetja i përgjigjet qëllimit të caktuar;
- shmangni pyetjet e papërshtatshme në formë e përmbajtje;
- shmangni pyetjet e vështira të pajustificuara;
- shmangni pyetjet me kuptime të tjera logjike veç kuptimit që synojmë;
- vendosni të parat pyetjet më të lehta.

Pyetjet dhe llojet e tyre

Pyetjet në një test janë objektive, gjysmë objektive dhe subjektive. Pyetjet janë objektive, kur për to vlerësues të ndryshëm arrijnë në të njëjtin vlerësim, duke u bazuar në një çelës përgjigjesh të sakta. Pyetjet janë gjysmë objektive, kur përgjigja mund të jepet në formën e një fjalie të vetme ose të disa fjalive. Ndërsa pyetjet subjektive kanë këto karakteristika:

- përgjigje të lira, të cilat mbështeten mbi një material;
- nuk ka kufizime në lidhje me gjatësinë ose stilin e përgjigjes (megjithëse kjo mund të përcaktohet në një farë mase);
- nuk kërkohet ndonjë strukturim i ngurtë i përgjigjes, megjithëse pyetja vetë duhet të jetë specifike dhe pa shumëkuptimësi.

Llojet e pyetjeve objektive

a) *Pyetjet me përgjigje alternative (pyetje me 2 variante zgjedhjeje) marrin përgjigjet:*

- po/jo;
- e vërtetë - e gabuar.

Shembull:

Kjo pjesë është përrallë.

- V ____
- G ____

b) Pyetjet me zgjedhje të shumëfishtë (me alternativa)

Këto pyetje kanë një trung (rrënja) në formën e një pyetjeje apo të fjalie të paplotë dhe disa alternativa (tre ose katër), një prej të cilave është e vërtetë dhe pjesa tjetër janë alternativa “hutuese”. Rekomandohen katër alternativa. Përdorimi i shumë alternativave do të ishte i pakuptimtë.

Për hartimin e këtyre pyetjeve ndiqen rregullat e mëposhtme:

- *Trungu (rrënja) duhet të jetë një pyetje apo një pohim?* Të dyja strukturat janë të pranueshme. Disa hartues preferojnë të zgjedhin një strukturë dhe ta ruajnë atë vazhdimisht, por disa të tjerë i përdorin të dyja strukturat.
- Sigurohuni që trungu i pyetjes shpreh në mënyrë të plotë një çështje, në mënyrë që nxënësit të dinë mirë të bëjnë atë çfarë shpresohet prej tyre, para se të lexojnë alternativat.
- Shmangni përdorimin e fjalëve mohuese. Nxënësit në përgjithësi nuk e shohin “NUK” në një trung pyetjeje. Nëse ajo duhet përdorur patjetër është mirë ta dalloni duke e theksuar (*bold*) ose duke e kapitalizuar (NUK).
- Sigurohuni që të gjitha përgjigjet janë afërsisht në të njëjtën gjatësi, gramatikë apo vështirësi konceptimi.
- MOS jepni alternativa që janë pjesërisht të sakta ose i mbivendosen përgjigjes së saktë.
- MOS përdorni alternativat “*të gjitha më sipër*” apo “*A dhe B*”, të cilat e bëjnë pyetjen të vështirë në mënyrë të panevojshme për nxënësit.
- Përdorni udhëzime me gojë për ata që kanë vështirësi leximi.
- Përdorni shkronja të mëdha shtypi për të shënuar alternativat.
- Renditini alternativat sipas rendit alfabetik.

Shembull:

Cila nga fjalitë e mëposhtme tregon më së miri atë që ndodh mes elefantit dhe krokodilit në këtë ngjarje?

1 pikë

- A) Ata janë duke konkurruar me njëri-tjetrin.
- B) Ata kanë xhelozë për njëri-tjetrin.
- C) Ata janë mirënjohës ndaj njëri-tjetrit.
- D) Ata janë dashamirës për njëri-tjetrin.

c) Pyetjet me plotësim

Këto janë pyetje në formën e një fjalie që i mungon një pjesë, e cila mund të jetë fjalë a togfjalësh. Mund të jetë edhe një pjesë teksti, me pjesë të paplotësuara. Vendosja e pjesëve të munguara i jep kuptimin e duhur fjalisë apo tekstit kuptimin e plotë. Ndërtoni fjalinë në mënyrë që përgjigja e vërtetë të jetë e shkurtër dhe vetëm një. Pjesën që mungon është më mirë ta vendosni në fund të fjalisë se sa në fillim të saj.

Shembull:

Në muret e kalasë së Shkodrës u muros _____

d) Pyetjet me kombinime (me çiftime)

Në këto pyetje:

- zgjidhen çifte fjalësh që kombinohen nga dy lista të dhëna;
- nxënësi duhet të bëjë lidhjen korrekte mes tyre;
- variantet e dhëna në një anë duhet të jenë më të shumta se në anën tjetër.

Pyetjet gjysmë objektive

Këto pyetje kërkojnë përgjigjen e një pyetjeje direkt ose plotësim të një fjalie të paplotë. P.sh.:
Fabula është _____

Shembull 1

A mendoni se fjalja e fundit e tregimit “Dhurata” është një mbyllje e përshtatshme? Shpjegojeni përgjigjen, duke demonstruar të kuptuarin tuaj për mënyrën se si lidhet fjalja e fundit me kuptimin e tregimit.

Shembull 2

Si mendoni, a e vrau luani i pikturuar djaloshin? Shpjegoni përgjigjen tuaj, duke demonstruar se e keni kuptuar domethënien e fabulës.

Shembull 3

Si mendoni, a e vrau luani i pikturuar djaloshin? Shpjegoni përgjigjen tuaj, duke demonstruar se e keni kuptuar domethënien e fabulës.

Shembull 4

Fjalja e fundit e tregimit thotë: “Në vend të saj mjeshtri ka fituar diçka shumë më të shtrenjtë dhe më të vyer për zemrën e tij”.

Kjo fjali mund t'i referohet sigurisë së plakut se nipi i tij do të vazhonte traditën e familjes duke u bërë një prodhues i kukullave "Kokeshi". Ç' gjëje tjetër mund t'i referohet ajo?

Shembull 5

Edhe pse epikatekina ndodhet në çokollatë, e cila prodhohet nga kakao, teksti nuk e përmend çokollatën. Pse, sipas mendimit tuaj, autori zgjodhi të përdorë një fotografi dhe një titull që tregon çokollatën?

Shembull 6

*Gjeni dy fakte që janë përdorur në tekst.
Çfarë vlere i japin ato tekstit, në sytë e lexuesit?*

Pyetjet subjektive

a) Eseja e strukturuar:

- ka për qëllim kufizimin e përgjigjes;
- forma e përgjigjes kufizohet nga mënyra sesi ndërtohet pyetja. P.sh.: *Përshkruaj në jo më shumë se 100 fjalë personazhin e Rinës në rrëfenjën "Rinë Katerinëza" të Kutelit*.

Shembull

*Ky tregim është shkruar më shumë se dy mijë e pesëqind vjet më parë. A mendoni se ndjenjat dhe reagimet e babait në lidhje me të birin janë tipike edhe në ditët tona?
Krahasoni qëndrimin e tij me atë të prindërve të sotëm. Për të dhënë përgjigjen, mbështetuni te tregimi.*

b) Eseja e pastrukturuar i jep mundësi nxënësit të demonstrojë:

- aftësi në përdorimin e gjuhës;
- fuqinë e analizës;
- aftësi në përzgjedhjen e përgjigjes;
- aftësi argumentuese;
- etj.

Kërkesa e esesë duhet të jetë sa më e qartë. Për këtë ka rëndësi folja e përdorur: përshkruaj, argumento, vlerëso... etj.

Shembull

Argumentoni pse është e rëndësishme që ta ruajmë dhe ta pasurojmë gjuhën shqipe?

Pikët dhe kriteret e pikëzimit të pyetjeve

Pikët janë **tregues të nivelit të arritjeve**. Qëllimi i vendosjes së tyre është marrja dhe dhënia e informacionit në lidhje me arritjet e nxënësve. **Sistemi analitik** është më i përshtatshmi për pikëzim. Ai bazohet në vendosjen e pikëve për elemente të caktuara të përgjigjes. **Sistemi analitik** i pikëzimit ka **2 kërkesa**: caktimi i pikëve për çdo pyetje të testit dhe hartimi i skemës së pikëzimit.

Vlerësimi me pikë i pyetjeve objektive dhe gjysmë objektive

- Pyetjet po/jo; e vërtetë/ e gabuar vlerësohen me 1 pikë.
- Pyetjet me çiftim; për çdo çiftim të saktë nxënësi merr 1 pikë
- Pyetjet me plotësim: për çdo plotësim nxënësi merr 1 pikë.
- Pyetjet me zgjedhje të shumëfishtë: për çdo përgjigje të saktë nxënësi merr 1 pikë.
- Pyetjet me përgjigje të shkurtër: për çdo kërkesë nxënësi merr 1 pikë.

P.sh.: për pyetjen me 2 pikë “Gjeni figurën letrare dhe tregoni funksionin e saj”, nxënësi:

- vlerësohet me 0 pikë nëse nuk jep asnjë përgjigje;
- vlerësohet me 1 pikë, nëse gjen vetëm figurën letrare;
- vlerësohet me 2 pikë nëse gjen figurën letrare dhe funksionin e saj.

Llogaritja e kohës së testit

Mësuesi duhet të vlerësojë kohën që i duhet nxënësit për t’iu përgjigjur të gjitha pyetjeve. Mbi këtë kohë ai duhet të shtojë kohë, për efekt të faktorëve të mëposhtëm:

- Nxënësi është më i ngadaltë në procedurat e përgjigjeve dhe të zgjidhjeve.
- Nxënësi është nën presion.
- Nxënësi bën gabime dhe i duhet t’i rikthehet zgjidhjes së saktë.
- Nxënësi përgjithësisht ndjek rrugë më të gjatë zgjidhje dhe arsyetimi.
- Nxënësi shpesh verifikon për herë të dytë ose më tepër përgjigjet ose zgjidhjet.
- Mësuesi duhet të ketë parasysh që të shmangë zgjatjet e panevojshme.

Shumë nga vlerësimet e shkurtra (pak pyetje) mund të na japin një pamje më të saktë të asaj çfarë nxënësi di në krahasim me një vlerësim të gjatë (shumë pyetje). E thënë më ndryshe duhet të shmangim zgjatjen e panevojshme të një testi. Zgjatja e panevojshme të shmang nga qëllimi kryesor, krijon konfuzion dhe presion për nxënësin. Mësuesi duhet të konsiderojë një sërë faktorësh të tjerë si socialë e psikologjikë, që lidhen me kohën, vendin, rëndësinë e testit, si dhe me moshën, gjininë dhe përkatësinë kulturore-sociale të nxënësit.

Më poshtë është dhënë një tabelë orientuese për kohën që i duhet nxënësit për një pyetje ose kërkesë në test.

Lloji i pyetjes	Koha e përafërt
Pyetje me <i>po/jo</i> ose me <i>e vërtetë/ e gabuar</i>	20-30 sekonda
Pyetje me alternativa	40-60 sekonda
Pyetje me plotësim (1 fjalë ose disa grup fjalësh)	40-60 sekonda
Pyetje me kombinime (me çiftime)	2-4 minuta
Pyetje me përgjigje të shkurtra	2-4 minuta
Ese me përgjigje të kufizuar	15-20 minuta
Ese me përgjigje të zgjeruar	35-50 minuta

MODELE TESTESH (45 MINUTA)

Klasa VI

Periudha: ...

Testi ka 30 pikë

Në test vlerësohen:

- Të lexuarit e teksteve letrare
- Të shkruarit
- Përdorimi i drejtë i gjuhës

Përqindja e pikëve përcaktohet duke iu referuar afërsisht peshës që kanë në program.

Të lexuarit e teksteve letrare (70 orë)

Të shkruarit (25 orë)

Përdorimi i drejtë i gjuhës (60 orë)

Plotësimi i tabelës së specifikimeve

Kompetencat	Pikët	Rezultatet e të nxënit	Niveli II i arritjes së kompetencave	Niveli III i arritjes së kompetencave	Niveli IV i arritjes së kompetencave

Të lexuarit	13 pikë	- identifikon kohën e ngjarjeve; - dallon kuptimin e fjalëve; - lidh personazhet me jetën e tij; - dallon figurën letrare;	P2;P5; P6; P8. (4 pikë)		
		- emërton llojin e tekstit; - analizon personazhet; - përcakton elementet e strukturës së tekstit (hyrje, zhvillim dhe mbyllje); - përcakton qëllimin e tekstit;		P1; P3; P7; P4. (7 pikë)	
		- gjykon veprimet e personazheve.			P3; P8. (2 pikë)
Të shkruarit	4 pikë	zbaton rregullat drejtshkrimore gjatë të shkruarit	P9. (1 pikë)		
		shkruan një fund tjetër të logjikshëm për tekstin;			P9. (3 pikë)
Përdorimi i drejtë i gjuhës	13 pikë	dallon kallëzuesin; dallon fjalinë e thjeshtë; gjen kryefjalën; dallon klasat e fjalëve;	P10; P14, P13; P17. (6 pikë)		
		dallon fjalinë e përbërë me nënrenditje;		P11;P 13; P15 (4 pikë)	

		tregon me se shprehet kryefjala; përcakton funksionin e fjalëve në fjali			
		formon fjali bashkërenditëse shtuese formon fjali me ndajshtim dhe përcaktor			P12; P16 (3 pikë)
Pikët total të testit	100% = 30 pikë		11 pikë 37%	11 pikë 37%	8 pikë 26%

Test: Periudha ...

Lënda: Gjuhë shqipe

Klasa: VI

Djaloshi dhe shqiponja

(krijim folklorik)

Kur po binte gjethi, një i ri kishte dalë për gjah në male. Një shqiponjë që vinte rrotull mbi kokën e tij, ndali në një shkrep shkëmbor. Kjo shqiponjë që ishte jashtëzakonisht e bukur, kishte mbërthyer për sqepi një gjarpër. Pas pak, shqiponja u ngrit sërish fluturimthi nga kreshta dhe u drejtua për andej nga kishte follenë.

Djaloshi u mbërthye nëpër shkëmbinj dhe u ngjit lart deri në majën e shkëmbit ku ndodhej foleja e shqiponjës. Aty pa të voglin e shqiponjës duke luajtur me gjarprin e plagosur. Në një moment gjarpri lëvizi me shpejtësi trupin duke nxjerrë dhëmbët e vegjël, gati për të futur në trupin e zogut të shqiponjës, helmin e vet të tmerrshëm.

Me shpejtësi dhe me guxim, djaloshi rrëmbeu zogun e shqiponjës dhe iu drejtua rrugës së kthimit për në shtëpi.

Papritur djali gjuetar ndjeu mbi kokë një rrahje kërcënuese krahësh dhe një hije e madhe e zezë e mbuloi. Ishte shqiponja nënë që qëndroi përballë tij.

- Përse e rrëmbeve tim bir? - klithi rëndë Shqiponja.

- I vogli tani është imi, sepse e shpëtova nga gjarpri, - iu përgjigj djali

- Më kthe djalin tim, - gjëmoi shpendi i madh, - dhe në këmbim unë do të të jap mprehtësinë e syve dhe forcën e krahëve të mi. Ti do të bëhesh i pamposhtur dhe do të njihesh nën emrin tim.

Marrëveshja u pranua. Djali i ri dorëzoi të voglin e shqiponjës. Kjo e fundit u rrit dhe fluturon gjithmonë mbi kokën e djalit, pranë tij. Djaloshi u bë një burrë i madh i fortë që luftonte bishat e egra dhe armiqtë e atyre anëve.

Gjatë gjithë këtyre përpjekjeve të tij, shqiponja besnike e shihte dhe e udhëhiqte nga lart. Të mahnitur nga kjo bashkëjetesë e pazakontë e gjuetarit të njohur me shpendin e bukur, njerëzit nisën ta quanin atë djalë dhe pasardhësit e tij me emrin "Shqiptar", që do të thotë Bir i Shqiponjës dhe mbretërinë e tij, Shqipëri, ose Toka e Shqiponjave.

Lexoni me vëmendje tekstin dhe përgjigjuni pyetjeve të mëposhtme.

1. Ky tekst është:

1 pikë

- A) tregim;
- B) legjendë;
- C) gojëdhënë;
- D) fabul.

2. Ngjarjet zhvillohen gjatë:

1 pikë

- A) dimrit;
- B) pranverës;
- C) vjeshtës;
- D) verës.

3. Kjo pjesë ka për qëllim të rrëfejë:

1 pikë

- A) zemërgjerësinë dhe shpirtmadhësinë e njeriut ndaj kafshëve;
- B) që gjarpërinjtë përfaqësojnë dinakërinë dhe të keqen;
- C) që bota shtazore ka të njëjtat ndjenja si ajo njerëzore;
- D) origjinën e emrit "shqiptar".

4. Nënvizoni në tekst hyrjen, zhvillimin dhe mbylljen.

3 pikë

5. Gjeni figurën letrare të përdorur në shprehjen “një rrahje kërcënuese krahësh”. **1 pikë**

6. Cili është kuptimi i fjalës “klithi” në fjalinë “... klithi rëndë Shqiponja”. **1 pikë**

7. Shkruani një tipar të djalit dhe një të shqiponjës. **2 pikë**

8. Si e gjykoni veprimin e shqiponjës në fragmentin e mëposhtëm? Ju çfarë do të kishit bërë në vendin e saj? **3 pikë**

“Më kthe djalin tim, - gjëmoi shpendi i madh, - dhe në këmbim unë do të të jap mprehtësinë e syve dhe forcën e krahëve të mi. Ti do të bëhesh i pamposhtur dhe do të njihesh nën emrin tim”.

9. Shkruani një fund tjetër për tekstin duke ndjekur linjën logjike të tij. **4 pikë**

10. Dalloni fjalinë e thjeshtë në fragmentin e dhënë. **1 pikë**

- A) Në një moment gjarpri lëvizi me shpejtësi trupin duke nxjerrë dhëmbët e vegjël.
- B) Me shpejtësi dhe guxim, djaloshi rrëmbeu shpendin dhe shpëtoi zogun e shqiponjës.
- C) Pastaj mori shqiponjën e vogël dhe iu drejtua rrugës së kthimit në shtëpi.
- D) Kur po binte gjethi, një i ri kishte dalë për gjah në male.

11. Në fjalitë e mëposhtme qarkoni fjalinë e përbërë me nënrenditje. **1 pikë**

- A) Ai lëvizi me shpejtësi trupin, gati për të injektuar në trupin e shqiponjës, helmin e vet të tmerrshëm.
- B) Djaloshi nxori harkun dhe shigjetën, qëllloi mbi gjarprin dhe e vrau atë.
- C) Papritur djali gjuetar ndjeu mbi kokë një rrahje kërcënuese krahësh dhe një hije e madhe e mbuloi.
- D) Ishte shqiponja nënë që qëndroi përballë tij.

12. Formoni një fjali me bashkërenditje shtuese.

1

pikë

13. Identifikoni kryefjalën në fjalinë e mëposhtme dhe thoni me se shprehet.

2 pikë

Një djalë dorëzoi shqiponjën e vogël.

14. Gjeni kallëzuesin e fjalisë së mëposhtme.

1 pikë

Kjo shqiponjë ishte jashtëzakonisht e bukur.

15. Për fjalët e nënvizuara përcaktoni funksionin e tyre në fjali.

2 pikë

Aty pa të voglin e shqiponjës duke luajtur me gjarprin e ngordhur.

16. Formoni fjali ku fjala shqiptar të përdoret një herë si ndajshim dhe një herë si përcaktor me drejtim.

2 pikë

17. Thoni klasat e fjalëve të nënvizuara.

3 pikë

Në një moment ai lëvizi me shpejtësi trupin duke nxjerrë dhëmbët e vegjël.

Nota	4	5	6	7	8	9	10
------	---	---	---	---	---	---	----

Pikët	0-7	8- 11	12-15	16- 19	20- 23	24-27	28-30
-------	-----	-------	-------	--------	--------	-------	-------

Klasa VII

Periudha: ...

Testi ka 34 pikë

Në test vlerësohen:

- Të lexuarit e teksteve joletrare
- Të shkruarit
- Përdorimi i drejtë i gjuhës

Përqindja e pikëve përcaktohet duke iu referuar afërsisht peshës që kanë në program.

Të lexuarit e teksteve letrare (70 orë) 14 pikë

Të shkruarit (25 orë) 3 pikë

Përdorimi i drejtë i gjuhës (60 orë) 13 pikë

Kompetencat	Pikët	Rezultatet e të nxënit	Niveli II i arritjes së kompetencave	Niveli III i arritjes së kompetencave	Niveli IV i arritjes së kompetencave
Të lexuarit	14 pikë	- përcakton llojin e tekstit - përcakton kohën e ngjarjes; - gjen një figurë letrare; - lidh jetën e tij me ngjarjen e tekstit.	P1; P2; P7; P10. (5 pikë)		
		- përcakton llojin e tekstit; - analizon personazhin; - analizon tekstin;		P1; P4; P5; P9. (6 pikë)	

		- jep gjykime për tekstin; - identifikimi i idesë kryesore.			P3; P6. (3 pikë)
Të shkruarit	3 pikë	- përshkruan portretin e personazhit.			P11. (3 pikë)
Përdorimi i drejtë i gjuhës	13 pikë	- gjen antonimet; - dallon kuptimin e fjalëve; - përcakton klasën e fjalëve.	P7; P8; P15. (5 pikë)		
		- përcakton shkallën e mbiemrit; - dallon llojin e përemrit; - dallon foljen dhe kohën e saj; - gjen trajtën e shkurtër.		P12; P13; P14; P16; P17 (6 pikë)	
		- përcakton rasën e trajtës së shkurtër; - formon fjali me formë të pashtjelluar.			P17; P18. (2 pikë)
Pikët total të testit	100% = 30 pikë		10 pikë 34%	12 pikë 40 %	8 pikë 26%

Test: Periudha

Lënda: Gjuhë shqipe

Klasa: VII

Letra e Abraham Linkolnit për mësuesin e djalit të tij.

Mësues i nderuar,

Im bir fillon shkollën sot. Pas pak, gjithçka për të do të jetë e çuditshme dhe e re, prandaj do të doja ta trajtonit atë butësisht. Është një aventurë që do ta marrë me vete nëpër të gjitha kontinentet. Të tilla aventura ndoshta mund të përfshijnë luftëra, tragjedi dhe fatkeqësi. Ta jetosh këtë jetë duhet besim, dashuri dhe kurajë.

Për këtë, i dashur mësues, do t'ju lutesha ta merrnit përdore e t'i mësoni gjëra që do t'i duhen t'i dijë, por butësisht nëse mundeni.

Mësojeni se për çdo armik ekziston një mik.

Mësojeni se jo të gjithë njerëzit janë të drejtë dhe se jo të gjithë njerëzit janë të sinqertë. Megjithatë, mësojeni se për çdo faqezi ka një hero dhe se për çdo politikan egoist ka një lider të përkushtuar. Mësojeni nëse mundeni se 10 centë të fituar kanë shumë më tepër vlerë se një dollar i gjetur. Në shkollë, mësues, është shumë më e ndershme të dështosh se të mashtrosh.

Mësojeni atë si të humbë hijshëm dhe si t'i gëzohet fitores kur ai fiton.

Mësojeni të jetë i mirë me njerëzit e mirë dhe i ashpër me njerëzit e ashpër. Mundohuni t'i qëndrojnë sa më larg zilisë, nëse do të mundeni dhe mësojini sekretin e një buzëqeshjeje të çiltër.

Mësojeni, po të jetë e mundur, si të qeshë kur të jetë i trishtuar dhe se të derdhësh lot nuk është aspak turp.

Mësojeni se mund të ketë dështim të ndershëm dhe fitore të turpshme.

Mësojeni t'i përqeshë cinikët.

Mësojeni nëse mundeni, që të zbulojë mrekullinë e leximit të librave, por gjithashtu, jepini edhe kohën e mjaftueshme për të kundruar misterin e përjetshëm të fluturimit të zogjve në qiell, të bletëve në diell e të luleve mbi një kodër të gjelbër.

Mësojeni të këtë besim në idetë e tij edhe nëse të gjithë do t'i thonë se janë të gabuara.

Mundohuni t'i mësoni birit tim forcën për mos e ndjekur turmën edhe kur të gjithë vrapojnë pas fitimtarit.

Mësojeni të dëgjojë me vëmendje çdo njeri, por gjithashtu të shoshitë të gjithë atë që dëgjon në sitën e të vërtetës dhe të marrë veç të mirën.

Lejojeni të këtë kurajën për të qenë i padurueshëm. Lejoheni të këtë durimin për të qenë trim.

Mësojeni atë të këtë besim të plotë te vetvetja, sepse vetëm atëherë ai do të këtë besim të plotë të njerëzimi.

Këto janë kërkesat, mësues, por ju bëni më të mirën që mundeni. Ai është një fëmijë i vogël dhe i mirë. Dhe është biri im.

Lexoni tekstin dhe përgjigjuni pyetjeve të mëposhtme.

1. Teksti i mësipërm është:

1 pikë

- A) një letër zyrtare;
- B) një faqe nga ditari i presidentit;
- C) një letër personale;
- D) një letër e hapur.

2. Letra e Linkoln është shkruar:

1 pikë

- A) për ditën e parë të shkollës;
- B) për përfundimin e vitit shkollor;
- C) në mes të vitit shkollor;
- D) gjatë pushimeve verore.

3. Sipas Abraham Linkoln, mësuesi në shkollë duhet të përqendrohet:

1 pikë

- A) në përvetësimin e njohurive të sakta nga nxënësit;
- B) në zhvillimin e aktiviteteve shkollore argëtuese;
- C) në ndërtimin aftësive dhe vlerave që u duhen nxënësve për jetën;
- D) në ndërtimin e marrëdhënieve korrekte mes nxënësve në klasë.

4. Linkoln kërkon që mësuesi ta edukojë të birin:

1 pikë

- A) sipas dëshirës së vetë djalit;
- B) duke e trajtuar si të veçantë;
- C) butësisht, por sipas normave;
- D) rreptësisht në pjesën më të madhe të kohës.

5. Lidhni tiparin me shprehjen e Linkoln.

3 pikë

a) I ndershëm
gabuar.

Mësojeni të këtë besim në idetë e tij dhe kur i thonë se janë të

- b) I drejtë Mësojeni se 10 centë të fituar kanë më tepër vlerë se një dollar i gjetur.
- c) Këmbëngulës Mësojeni të jetë i mirë me njerëzit e mirë dhe i ashpër me njerëzit e ashpër.

6. Çfarë nënkupton shkruesi i letrës në këtë fragment?

2 pikë

“Mësojeni nëse mundeni, të zbulojë mrekullinë e leximit të librave, por gjithashtu, jepini edhe kohën e mjaftueshme për të kundruar misterin e përjetshëm të fluturimit të zogjve në qiell, të bletëve në diell e të luleve mbi një kodër të gjelbër”

7. Cila është figura letrare që përdoret më shumë në këtë tekst? Cili është mjeti gjuhësor me të cilin është realizuar?

2 pikë

8. Cili është kuptimi i foljes “shoshit” sipas fragmentit të mëposhtëm?

1 pikë

“...Të shoshitë të gjithë atë që dëgjon në sitën e të vërtetës dhe të marrë veç të mirën”.

9. Gjeni në këtë letër:

2 pikë

a) formulën e hapjes:-----

b) përfundimin:-----

10. Shprehni dy kërkesa për mësuesit tuaj.

2 pikë

11. Përshkruani shkurtimisht portretin e mësuesit tuaj të parë.

3

pikë

12. Mbiemri i nënvizuar në fjalinë “Në shkollë, është shumë më e ndershme të dështosh se të *mashtrosh* “ është në shkallën: **1 pikë**

- A) pohore;
- B) krahasore e sipërisë;
- C) sipërore;
- D) krahasore e barazisë.

13. Në fjalinë “Këto janë kërkesat, mësues, por ju bëni më të mirën që mundeni.”, fjala e nënvizuar është përemër: **1 pikë**

- A) vetor;
- B) pronor;
- C) i pacaktuar;
- D) dëftor.

14. “Ju” , në fjalinë “ *Ju bëni më të mirën*” është: **1 pikë**

- A) Pjesëz;
- B) përemër vetor;
- C) trajtë e shkurtër;
- D) pasthirmë.

15. Cilës klasën i përket fjalët e nënvizuara? **3 pikë**

Pas pak, gjithçka për të do të jetë e çuditshme dhe e re, prandaj do të doja ta trajtonit atë butësisht.

16. Dalloni foljen në mënyrën lidhore dhe përcaktoni kohën e saj. **2 pikë**

Lejoheni të ketë durimin për të qenë trim.

17. Në fjalinë e dhënë gjeni trajtën e shkurtër dhe thoni rasën. **2 pikë**

Mësojeni se mund të ketë dështim të ndershëm dhe fitore të turpshme.

18. Ndërtoni një fjali ku të përdorni formën e pashtjelluar përcjellore të foljes “ mësoj.” **1 pikë**

Nota	4	5	6	7	8	9	10
Pikët	0-7	8- 11	12-15	16- 19	20- 23	24-27	28-30

C. *Projekti kurrikular*

Projekti kurrikular është pjesë e vlerësimit të nxënësit. Çështjet kryesore që lidhen me planifikimin dhe zhvillimin e projektit kurrikular, janë:

- Mësuesi planifikon dhe organizon një projekt të shtrirë gjatë gjithë vitit shkollor pra në të tria periudhat. Mësuesi që kur planifikon projektin duhet të ketë në mendje vlerësimin e tij. Vlerësimi nuk është diçka që ndodh vetëm në fund të projektit, mësuesi vlerëson nxënësit dhe përgjatë zhvillimit të tij.
- Projekti si veprimtari integruese me karakter kërkimor e krijues, nxit zhvillimin e aftësive të larta të të menduarit, aftësive të komunikimit, të bashkëpunimit, të përdorimit të TIK-ut, të sipërmarrjes, të zbatimit të njohurive në situata dhe probleme të jetës reale etj. Projekti nxit të nxënësit dhe mësimdhënies me në qendër nxënësin përmes së cilës nxënësit në mënyrë të pavarur ose/dhe si një anëtar i një grupi hulumtojnë mbi një çështje të caktuar ose një problem të lidhur me jetën reale.
- Projekti kurrikular mund të jetë lëndor ose ndërnlëndor, mund t’i përkasë një fushe të nxëni ose të shtrihet në më shumë se një fushë të nxëni.
- Drejtoria e shkollës menaxhon kohën e prezantimit dhe të vlerësimit të projektit kurrikular që të shmanget mbingarkesa e nxënësve në fund të vitit shkollor.
- Nota e projektit kurrikular shënohet në regjistër në kolonën përkatëse.
- Projektet e nxënësve ruhen deri në fund të vitit shkollor.
- Planifikimi dhe zbatimi në mënyrë efikase i një projekti kërkon që mësuesi të përcaktojë qartë detyrën mësimore në detaje për çdo grup dhe nxënës (është mjaft e rëndësishme që secili nxënës të jetë i përfshirë dhe i angazhuar me detyra të përcaktuara); të paraqesë rezultatet e të nxënësit që do të arrihen nëpërmjet projektit; të paraqesë hollësisht çdo fazë të realizimit të

projektit; të qartësojë nxënësit për arritjen përfundimtare të projektit; të qartësojë nxënësit për kriteret e vlerësimit të projektit; të vëzhgojë dhe të japë gjykimin e tij në mënyrë të vazhdueshme për ecurinë e zbatimit të projektit.

- Për realizimin e projektit shfrytëzohen përvojat vetjake të nxënësve, njohuritë dhe aftësitë lëndore dhe njohuritë e marra nga burime të ndryshme. Realizimi i një projekti kërkon përdorimin e më shumë se një metode dhe teknike, si: vrojtimi, studimi i rastit, intervista, puna në grup, puna individuale, përpunim informacioni statistikor etj.
- Stadet/ fazat kryesore që ndiqen për realizimin e një projekti janë:
 - ✎ Përcaktohet çështja ose problemi për të cilin do të hulumtohet, në mënyrë që të jetë i menaxhueshëm në kohë.
 - ✎ Përcaktohen detyrat që duhet të realizohen për të grumbulluar të dhënat e nevojshme nga puna e secilit nxënës.
 - ✎ Grumbullohet materiali dhe/ose mjetet e nevojshme.
 - ✎ Përpunohen dhe analizohen të dhënat e grumbulluara.
 - ✎ Nxirren përfundime dhe përgjithësime nga të dhënat e grumbulluara dhe përgatitet produkti përfundimtar.
 - ✎ Prezantohen gjetjet dhe përfundimet e projektit ose prezantohet produkti i krijuar.
- Për planifikimin e një projekti mësuesi ndërton planin e projektit, rubrikat kryesore të të cilit paraqiten më poshtë. Në varësi të tematikës së projektit dhe specifikave të tij, mësuesi mund të pasurojë planin me rubrika të tjera. Mësuesi planifikon në planin e tij ditë orë të planifikuar të projektit sikurse vepron me orët e tjera mësimore.
- Rubrikat kryesore të planit të një projekti kurrikular përfshijnë:
 - ✎ *Tema e projektit:* Përcaktohet nga mësuesi në bashkëpunim me nxënësit.
 - ✎ *Kohëzgjatja e projektit/orët mësimore:* Nëse projekti është ndërlëndor, përcaktohet kontributi i çdo mësuesi dhe orët mësimore për secilën lëndë.
 - ✎ *Klasa/t pjesëmarrëse:* Përcaktohet klasa ose klasat në rast se ka disa klasa.
 - ✎ *Rezultatet e të nxënit:* Përfshijnë njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet që do të zhvillohen përmes veprimtarive të projektit.
 - ✎ *Konceptet kryesore që do të përdoren gjatë zhvillimit të projektit:* Përcaktohen konceptet që duhet të zotërojnë nxënësi për realizimin e këtij projekti).
 - ✎ *Partnerët:* Përcaktohen nëse ka, p.sh., nëse projekti në lëndën e gjuhës shqipe ka si qëllim që nxënësit të hulumtojnë për përdorimin e fjalëve të huaja gjatë komunikimit të

përditshëm, një ekspert i gjuhës (mund të jetë prind i një nxënësi) mund të jetë një partner pjesëmarrës në projekt.

- ✎ *Veprimtaritë kryesore:* Përcaktohen veprimtaritë që do të realizohen gjatë projektit.
- ✎ *Burimet kryesore të informacionit* (Mësuesi duhet të orientojë nxënësit drejt përdorimit të burimeve të larmishme dhe të duhura të informacionit. Në lëndën e gjuhës shqipe një burim i çmuar informacioni, përveç internetit, hartave dhe teksteve të ndryshme si enciklopeditë, revistat, etj., janë vëzhgimet në natyrë).
- ✎ *Tematika e orëve të planifikuara të planit mësimor:* Në këtë rubrikë vendoset tema për çdo orë mësimore të projektit. P.sh., nëse projekti planifikohet në 6 orë atëherë duhet vendosur tematika për të gjashta orët mësimore.
- ✎ *Përshkrimi i produktit të projektit:* Kjo rubrikë duhet të përfshijë shkurtimisht llojin e produktit që pritet të realizohet në përfundim të projektit dhe mënyrën e prezantimit të tij.
- ✎ *Vlerësimi i nxënësve dhe reflektimi:* Mësuesi përcakton kritere për vlerësimin e projektit të cilat ia komunikon nxënësit që në fillim të projektit. P.sh., kriteret mund të përcaktohen në lidhje me trajtimin e përmbajtjes në përmbushje të tematikës, përdorimin e burimeve të informacionit, përgatitjen e produktit, prezantimin e tij etj., në varësi të rezultateve të të nxënit.

Më poshtë janë dhënë disa shembuj kriteresh për vlerësimin e projektit.

A është fokusuar përmbajtja e projektit te çështja/problemi i identifikuar për shqyrtim?
A është lidhur tema e projektit me situata nga jeta reale?
A i kanë zbatuar nxënësit konceptet e marra në lëndën përkatëse?
A kanë mbledhur të dhëna bazuar në burime të mjaftueshme informacioni?
A kanë bashkëpunuar nxënësit për të zhvilluar aftësitë komunikuese, vetëmenaxhuese dhe organizuese?
.....

Vetëvlerësimi dhe vlerësimi i nxënësve nga njëri-tjetri

Sigurimi i të dhënave nga burime të ndryshme vlerësimi është thelbësore për të nxënit që bazohet në projekte. Përfshirja e nxënësve në vlerësimin e projektit nxit motivimin dhe përmirëson të

nxënit e drejtuar prej tyre. Vetëvlerësimi dhe vlerësimi i nxënësve nga njëri-tjetri nxit nxënësit të reflektojnë mbi pikat e tyre të dobëta dhe të forta, në mënyrë që të fokusojnë përpjekjet e tyre të mëtejshme. Nxitja e nxënësit për t'u përfshirë në vendosjen e kritereve për vlerësimin e punës së tij e kalon një pjesë të përgjegjësisë tek nxënësi. Kjo ndjeshmëri e përdorur me më shumë theks tek zhvillimi i nxënësit dhe vetëkuptimi, krahasuar thjesht me qëllimin për të arritur tek një notë, bën që vetëvlerësimi të kontribuojë në mundësitë e nxënësit për të strukturuar procesin e tij të nxënimit. Kjo rrit më tej zotërimin e nxënësit mbi procesin e të nxënimit.

Vlerësimi i shokut mund të shtojë edhe një dimension tjetër në zhvillimin e nxënësit nga pikëpamja e njohjes mbi veten. Nxënësit gjatë konsultimeve me shokët e tyre për marrjen dhe dhënien e sugjerimeve për përmirësim, marrin më shumë përgjegjësi për atë që bëjnë dhe mënyrën si e realizojnë. Në këtë mënyrë ata mendojnë në mënyrë analitike mbi natyrën e performancës së shokut të tyre. Projektet si detyra që përfshijnë një kombinim të aftësive të nxënies të tilla, si kërkimi, planifikimi, projektimi dhe përfundimi janë shembuj të mirë. Kjo gjithashtu praktikohet në ato situata ku nxitet një shkallë e lartë e ndërveprimit të nxënësit.

Ka shumë tema interesante për projekte në lëndën e gjuhës shqipe që mund të ndihmojnë nxënësit të zhvillojnë aftësitë e tyre gjuhësore dhe të eksplorojnë temat që u interesojnë. Më poshtë janë dhënë disa shembuj:

- Analiza e një romani për fëmijë
- Krijimi i një tregimi të shkurtër
- Analiza e gjuhës që përdoret në reklamat e produkteve për fëmijë
- Analiza e gjuhës që përdoret në tekstet e këngëve për fëmijë
- Krijimi i një faqeje interneti për autorë të njohur të letërsisë për fëmijë
- Podcaste gjuhësore, në të cilat nxënësit diskutojnë temat gjuhësore, shpërndajnë poezi, diskutojnë librat e tyre të preferuar.
- Blogu letrar
- Shqyrtimi i korrektësisë së informacionit në internet, ku nxënësit mund të analizojnë dhe të vlerësojnë burimet e besueshme në krahasimi me burimet që janë më pak të besueshme.
- Ndërtimi i një fjalori elektronik të thjeshtë
- Zhvillimi i lojërave edukative gjuhësore
- Analiza e komunikimit në video- lojërat për fëmijë
- Etj.

Shembull projekti

Më poshtë përshkruhet modeli i një projekti kurrikular me shtrirje gjithë vjetore, për lëndën e gjuhës shqipe për klasën IX.

Fusha: Gjuhët dhe komunikimi

Lënda: Gjuhë shqipe

Shkalla: IV

Klasa: IX

Tema e projektit: Libër kujtimesh për shkollën 9- vjeçare (projekt i shtrirë gjatë gjithë vitit)

Rezultatet e të nxënit

(Ora I dhe II do të zhvillohen në periudhën shtator- dhjetor)

Ora I

Nxënësi:

- analizon rëndësinë që ka një libër kujtimesh në përfundim të shkollës 9- vjeçare;
- argumenton se çfarë rubrikash mund të përfshihen në një libër kujtimesh;
- përcakton kontributin që mund të japë në hartimin e një libri kujtimesh.

Ora II

Nxënësi:

- hulumton dhe analizon modele të ndryshme të një libri kujtimesh;
- liston llojet e materialeve (teksteve) që mund të ketë një libër kujtimesh;
- përcakton strukturën që do të ketë prezantimi i çdo nxënësi në librin e kujtimeve;
- harton pyetje për intervista të ndryshme për mësues, staf drejtues dhe/ose prindër;
- përcakton faqosjen, fotot dhe ilustrimet e përbashkëta në një libër kujtimesh.

Ora III

(Ora III dhe IV do të zhvillohen në periudhën e dytë, janar-mars)

Nxënësi:

- shkruan hyrjen e një libri me kujtime;
- shkruan intervista të ndryshme;
- vlerëson punët e tij dhe të shokëve të klasës.

Ora IV

Nxënësi:

- shkruan një jetëshkrim të shkurtër personal;
- rrëfen ngjarje nga jeta e tij;
- shkruan tekste të ndryshme përshkruese duke respektuar strukturën e tyre.

Orët V- VI (nëse klasa pak nxënës, projekti realizohet në 5 orë)

(Orët V- VI do të zhvillohen në periudhën prill-maj. Do të bëhet prezantimi i librit.)

Nxënësi:

- sintetizon dhe përmbledh tekste rrëfyese, përshkruese etj. (për librin e kujtimeve);
- redakton shkrime të ndryshme;
- prezanton me një gjuhë të qartë punën e tij, duke përdorur edhe TIK-un.
- vlerëson punimet e shokëve të klasës, si dhe vetëvlerëson punimet e tij.

Njohuritë dhe aftësitë kryesore që do të përdoren gjatë zhvillimit të projektit

- Përshkrimi i mbresave gjatë nëntë viteve të shkollës për t'i ndarë me shokët dhe shoqet, me mësuesit dhe me prindërit.
- Shkrimi i rrëfimeve personale duke përshkruar ose reflektuar mbi veten, mbi përvojat personale, ngjarjet e kaluara ose çështje personale.
- Shkrimi i CV-je.
- Shkrimi i një interviste.

Lidhja me fushat e tjera: Shoqëria dhe mjedisi, Teknologjia dhe TIK-u.

Numri i orëve që do të shfrytëzohen për realizimin e projektit: 5- 6 orë

Numri i nxënësve në projekt: Të gjithë nxënësit e klasës.

Përshkrim i projektit dhe i veprimtarive që do të zhvillohen në të.

- Prezantohet tematika, qëllimet, rezultatet e të nxënit, veprimtaritë kryesore të projektit, si dhe produkti përfundimtar i tij.
- Ndahen grupet e punës dhe përcaktohen detyrat kryesore për çdo grup.
- Hulumtohen dhe studiohen modele të librave të kujtimeve (hulumtime në internet, botime etj.)

- Përcaktohet struktura që ka një libër kujtimesh, si dhe listohen llojet e materialeve (shkrimeve) që përfshihen në të.
- Realizohen intervista të shkurtra ose mbledhen mbresa me stafin drejtues të shkollës, mësuesin kujdestar dhe mësuesit e klasës.
- Përzgjidhen fotot që do të përfshihen në librin e kujtimeve.
- Përcaktohet struktura e prezantimit të çdo nxënësi në librin e kujtimeve (foto, CV e shkurtër, kujtimi më i bukur, miku më i veçantë, mësuesi i dashur etj.).
- Analizohen dhe vlerësohen materialet që do të përfshihen në libër.
- Realizohet dizajni i kopertinës, faqosja e materialeve në librin e kujtimeve.

Ora I

Gjatë orës së parë diskutohet për rëndësinë që ka një libër kujtimesh, si dhe çfarë mund të përfshihet në të. Prezantohen tematika, qëllimet, rezultatet e të nxënit, veprimtaritë kryesore të projektit, si dhe produkti përfundimtar i tij. Ndahen grupet e punës dhe përcaktohen detyrat kryesore për çdo grup. Nxënësit shprehen për kontributin që mund të japin në hartimin e librit të kujtimeve.

Mësuesi udhëzon nxënësit për detyrat e orës së ardhshme:

- Grupi 1: hulumton strukturat, llojet e shkrimeve që kanë librat e kujtimeve dhe përcakton strukturën që do të ketë libri.
- Grupi 2: hulumton se si prezantohet çdo nxënës i klasës në libër dhe përcakton strukturën e prezantimit të çdo nxënësi.
- Grupi 3: hulumton se çfarë materialesh të tjera mund të përfshihen në libër dhe harton pyetjet për intervistat që do të realizohen me stafin drejtues, mësues ose prindër.
- Grupi 4: hulumton faqosjet dhe fotot e një libri kujtimesh dhe përzgjedh fotot e përbashkëta që do të përfshihen në librin e kujtimeve.

Ora II

Nxënësit (çdo grup) sjellin materialet e përcaktuara gjatë orës së parë. Grupet vlerësohen për to.

Përcaktohen detyrat për orën e ardhshme dhe udhëzohen nxënësit për to.

- Grupi 1: Shkruan hyrjen e librit të kujtimeve.
- Grupi 2: Shkruan intervistat me stafin drejtues të shkollës.
- Grupi 3: Shkruan intervistat me mësuesit e klasës.
- Grupi 4: Shkruan intervistën me mësuesin kujdestar (mbresa, opinione etj.).

Ora III

Nxënësit (çdo grup) sjellin materialet e përcaktuara gjatë orës së dytë. Nxënësit diskutojnë rreth tyre dhe plotësojnë detyrat e njëri-tjetrit. Grupet vlerësohen për punën e kryer.

Përcaktohen detyrat për orën e ardhshme dhe udhëzohen nxënësit për to. Çdo nxënës do të ketë një ose dy faqe të tijat në libër në të cilin do të ketë:

- Foto të spikatura në shkolla 9- vjeçare.
- Një jetëshkrim i shkurtër personal.
- Rrëfime kujtimesh te rubrika “Kujtimi më mbresëlënës”.
- Përshkrim te rubrika “Shoku/shoqja më i/e veçantë”.
- Përshkrim te rubrika “Mësuesi më i dashur”.

Për orën IV përgatitet një draft i parë i pikave të mësipërme.

Ora IV

Nxënësit (çdo grup) sjellin materialet e përcaktuara gjatë orës së tretë. Nxënësit vlerësohen për to. Orën IV, nxënësit japin një ide përfundimtare mbi mënyrën e vendosjes së materialeve, dizajnit, fotove dhe hapësirës që do kenë nxënësit në librin e kujtimeve.

Përcaktohen detyrat për orën e ardhshme dhe udhëzohen nxënësit për to.

- Grupi 1, 2 dhe 3: Redaktimi i librit të kujtimeve.
- Grupi 4: Faqosja e librit.
- Çdo nxënës sintetizon materialet e përgatitura për orën e katërt dhe prezanton në power point faqen/ et e tij.

Orët V- VI (nëse klasa ka pak nxënës, projekti mund të realizohet në 5 orë)

Gjatë orës së pestë prezantojnë në fillim dy grupet. Më pas çdo nxënës prezanton faqen/et e tij, me anë të një prezantimi në power point. Nxënësit diskutojnë dhe vlerësojnë punët e njëri-tjetrit.

Përshkrim i produktit të projektit: Produkti përfundimtar është një libër kujtimesh. Secili nxënës prezanton materialin personal në një minutazh të caktuar me projektor.

Vlerësimi

Ky projekt për të tria periudhat do të vlerësohet me 40 pikë.

- Periudha e parë- 10 pikë
- Periudha e dytë- 15 pikë
- Periudha e tretë- 15 pikë

Në **periudhën e parë** nxënësit (sipas detyrave të grupit) do të vlerësohen si më poshtë.

Niveli 2

Nxënësi:

- përshkruan rëndësinë që ka një libër kujtimesh;
- liston 1-2 rubrika që mund të përfshihen në një libër kujtimesh;
- harton disa pyetje të thjeshta për një intervistë.

Niveli 3

Nxënësi:

- analizon rëndësinë që ka një libër kujtimesh;
- analizon modele të ndryshme të një libri kujtimesh;
- përcakton kontributin që mund të japë në hartimin e një libri kujtimesh;
- harton një intervistë të thjeshtë për mësuesit ose drejtuesit e shkollës.

Niveli 4

Nxënësi:

- argumenton rëndësinë që ka një libër kujtimesh;
- hulumton dhe analizon modele të ndryshme të një libri kujtimesh;
- përcakton strukturën që do të ketë libri i kujtimeve;
- argumenton kontributin që mund të japë në hartimin e një libri kujtimesh.
- harton një intervistë me pyetje të qarta dhe të sakta për mësuesit ose drejtuesit e shkollës.

Vlerësimi me pikë sipas niveleve është dhënë në tabelën e mëposhtme.

Niveli	Pikë
Niveli I (0%- 24%)	0- 2 pikë
Niveli II (25%- 50%)	3- 5 pikë
Niveli III (60%- 80%)	6- 8 pikë
Niveli IV (90%- 100%)	9-10 pikë

Në **periudhën e dytë** nxënësit (sipas detyrave të grupit) do të vlerësohen si më poshtë.

Niveli 2

Nxënësi:

- shkruan me një gjuhë të thjeshtë një jetëshkrim të shkurtër personal;
- rrëfen shkurtimisht një ngjarje nga jeta e tij;

- shkruan një tekst të thjeshtë e të shkurtër përshkrues.

Niveli 3

Nxënësi:

- shkruan me gjuhë të thjeshtë hyrjen e një libri me kujtime;
- realizon dhe shkruan intervista të shkurtra;
- shkruan një jetëshkrim të shkurtër personal, një tekst të shkurtër rrëfyes ose një tekst përshkrues duke respektuar strukturën e tij;
- jep disa gjykime rreth punëve të tij dhe të shokëve të klasës.

Niveli 4

Nxënësi:

- shkruan qartë dhe saktë hyrjen e një libri me kujtime;
- realizon dhe shkruan intervista të ndryshme, duke respektuar strukturën dhe rregullat gramatikore e drejtshkrimore;
- shkruan një jetëshkrim të shkurtër personal, një tekst përshkrues ose rrëfen ngjarje nga jeta e tij, duke respektuar strukturën dhe rregullat gramatikore e drejtshkrimore;
- vlerëson punët e tij dhe të shokëve të klasës.

Vlerësimi me pikë sipas niveleve është dhënë në tabelën e mëposhtme.

Niveli	Pikë
Niveli I	0- 4 pikë
Niveli II	5- 8 pikë
Niveli III	9- 12 pikë
Niveli IV	13- 15pikë

Në **periudhën e tretë** nxënësit do të vlerësohen si më poshtë:

Niveli 2

Nxënësi:

- përmbledh me një gjuhë të thjeshtë idetë kryesore një tekst rrëfyes ose përshkrues;
- bën 2-3 korrigjime të vogla të punët e tij ose të shokëve të klasës;
- realizon një prezantim të thjeshtë, duke iu përmbajtur temës së tij.

Niveli 3

Nxënësi:

- përmbledh një tekst rrëfyes ose përshkrues;
- redakton mirë punët e tij ose të shokëve të klasës;

- realizon një prezantim të mirë që i përmbahet temës.

Niveli 4

Nxënësi:

- sintetizon dhe përmbledh tekste rrëfyese, përshkruet etj.;
- redakton shkrime të ndryshme;
- prezanton me një gjuhë të qartë punën e tij, duke përdorur edhe TIK-un.

Vlerësimi me pikë sipas niveleve është dhënë në tabelën e mëposhtme.

Niveli	Pikë
Niveli I	0- 3 pikë
Niveli II	4- 8 pikë
Niveli III	9- 12 pikë
Niveli IV	13- 15 pikë

Vlerësimi i nxënësve me notë në projekt, bëhet duke u mbështetur në pikët që mësuesi ka mbajtur shënim gjatë të tria periudhave. Nota përlllogaritet sipas pikëve që ka marrë nxënësi përgjatë tri periudhave. Nota e projektit hidhet në regjistër, në kolonën përkatëse.

Nota	Pikë
4 (0- 24%)	0-9 pikë
5	9- 14 pikë
6	15- 20 pikë
7	21- 25 pikë
8	26- 30 pikë
9	31- 35 pikë
10	36-40 pikë

13.4. Vlerësimi lëndor i nxënësit

Vlerësimi i të nxënësit të nxënësit realizohet nëpërmjet:

- a) Vlerësimin periodik;
- b) Vlerësimin përfundimtar.

A. Vlerësimi periodik

Vlerësimi periodik është dokumentimi në regjistër i rezultateve të vlerësimit të nxënësve për secilën periudhë. Ai përmban 2 (dy) nota:

- a) Notën e vlerësimit të vazhduar,
- b) Notën e vlerësimit me test ose me detyrë përmbledhëse.

B. Vlerësimi përfundimtar

- 1. Vlerësimi përfundimtar realizohet me notë, në përfundim të vitit shkollor.
- 2. Nota përfundimtare vjetore përmbledh notat vjetore si më poshtë:
 - a) Notën vjetore të vlerësimit të vazhduar për tri periudha.
 - b) Notën vjetore të vlerësimit me test/detyrë përmbledhëse për tri periudha.
 - c) Nota e vlerësimit të projektit.
- 3. Peshat në përqindje sipas vlerësimeve janë:

	<i>Pesha në përqindje klasat X-XII</i>
<i>Vlerësimi i vazhduar</i>	40%
<i>Vlerësimi me test/detyrë përmbledhëse</i>	40%
<i>Vlerësimi i projektit kurrikular</i>	20%

- 4. Hapat për njehsimin e notës përfundimtare vjetore janë:
 - a) Nota vjetore e vlerësimit të vazhduar (NVv) përcaktohet duke u bazuar në tri notat e vlerësimit të vazhduar të periudhave, duke gjykuar në mënyrë progresive.
 - b) Nota vjetore e vlerësimit me test/detyrë përmbledhëse (NTp/Dp) përcaktohet duke u bazuar në tri notat e vlerësimit me test/detyrë përmbledhëse të periudhave, duke gjykuar në mënyrë progresive.

- c) Nota e vlerësimit të projektit (NVp) përcaktohet në përfundim të projektit duke u bazuar në procesin e realizimit të projektit dhe në produktin përfundimtar.
- d) Shumëzohet secila prej notave me përqindjen përkatëse. Mblidhen këto prodhime dhe shuma rrumbullakoset me numër të plotë (p.sh., 8,8 $\approx$ 9).
- e) Formulatat për llogaritjen e notës përfundimtare janë:
- *Nota përfundimtare në klasat X-XII* = (NVv x 0.4) + (NTp/Dp x 0.4) + (NVp x 0.2)
- f) Dokumentimi në regjistër i rezultateve të vlerësimit të të nxënësve sipas periudhave është si në tabelën më poshtë:

Shembull:

Periudha e parë shtator – dhjetor		Periudha e dytë janar - mars		Periudha e tretë prill - qershor		Vlerësimi vjetor			Nota përfundimtare
NVv	NTp/Dp	NVv	NTp/Dp	NVv	NTp/Dp	NVv	NTp/Dp	NVp	
6	6	8	7	8	7	8	7	9	8

$$(8 \times 0.4) + (7 \times 0.4) + (9 \times 0.2) = 7.8$$

Nota përfundimtare është 8.

13.5. Ndryshime pozitive që sjell vlerësimi i bazuar në kompetenca

Në tabelën e mëposhtme janë dhënë disa anë pozitive që sjell vlerësimi i bazuar në kompetenca për nxënësit, prindërit dhe mësuesit.

Për nxënësit	Për mësuesit	Për prindërit
Vlerësimi i bazuar në kompetenca:		
Siguron informacion për pikat e forta dhe mundësitë për zhvillim.	Siguron të dhëna të hollësishme për aspekte të ndryshme të të nxënësve.	Siguron informacion të detajuar dhe specifik për arritjet e fëmijës.
Mbështet dhe nxit procesin e të nxënësve.	Krijon mundësi të gjykojë më mirë për arritjet e nxënësve.	Krijon mundësi që prindërit të përfshihen në procesin e të nxënësve të fëmijës.

Lehtëson nxënësit dhe shmang presionin e notës në mënyrë të vazhdueshme.	Lehtëson vëmendjen e tij nga notat e vazhdueshme duke u përqendruar më shumë te të nxënësit e nxënësve.	Krijon më shumë mundësi për mbështetje rreth të nxënësit të fëmijëve të tyre.
Ç bën “mitin” e notës.	Shmang subjektivizmin në vlerësim.	Krijon mundësi që prindërit të interesohen më shumë për përparimin e nxënësve në vazhdimësi.
Siguron vetëbesim te nxënësit.	Siguron të dhëna nga burime të ndryshme për të motivuar nxënësin.	Krijon mundësi që të vlerësohen jo vetëm arritjet, por edhe përpjekjet që bëjnë fëmijët e tyre.
Krijon mundësi për vetëvlerësim dhe forma të larmishme vlerësimi.	Me organizimin e veprimtarive gjithëpërfshirëse gjatë zhvillimit të mësimit me dy orë të njëpasnjëshme lehtësohet shumë si proces.	Krijon mundësi që prindërit të japin mendimin e tyre për vlerësimin e fëmijës së tyre.
Motivon zhvillimin e kompetencave të të nxënësit (kompetencave kyç dhe lëndore).	Nxit rritjen profesionale të mësuesit.	Krijon mundësi që fëmijët e tyre të aftësohen edhe në zgjidhjen e situatave në jetën e përditshme.
Bazohet në nivele arritjesh të njëjta për të gjithë.	Krijon mundësi që mësuesi të jetë objektiv dhe transparent për të gjithë.	Krijon mundësi që prindërit të ndërgjegjësohen për vlerësimin e fëmijës së tyre.
Zhvillon talente dhe u jep mundësi të gjithë nxënësve të tregojnë aftësitë e tyre.	Siguron gjykime dhe mbështet vendimmarrje mbi bazën e të dhënave të shumta që siguron.	Krijon mundësi që prindërit të sigurojnë informacione mbi bazën e të dhënave që mësuesi siguron nga burime të ndryshme.
E bën nxënësin më “miqësor” me lëndën.	E bën lëndën më “të dashur” për nxënësin.	E bën shkollën dhe mësuesit më “të pëlqyeshëm” për fëmijët e tyre.

14. BIBLIOGRAFIA

- IZHA, 2014, Korniza kurrikulare e arsimit parauniversitar.
- IZHA, 2014, Kurrikula bërthamë AMU, klasat 6-9.
- IZHA, 2014-2018, Programet e lëndës së gjuhës shqipe, me kurrikulën e bazuar në kompetenca, klasat 6-9.
- IZHA, 2015, Korniza e vlerësimit të nxënësit.
- IZHA, 2016, Nivelet e arritjes (arsimi bazë).
- Udhëzimi i MAS-it, nr. 17, datë 05.07.2022 “Për vlerësimin e nxënësve në sistemin arsimor parauniversitar”.
- Mësimdhënia me në qendër nxënësin, QTKA, 2005.
- Vlerësimi i nxënësit: Manual për mësuesin, IKT, 2009, Tiranë.
- Vaça, R, Vaça, J. 2009, Content Area Reading (Pearson International Edition).
- Topkins, E, G, 2006, Literacy for the 21-th century (Pearson).
- Musai, B. Mësimdhënia dhe të nxënit ndërveprues (CDE).
- Musai, B. Si të shkruajmë ese (CDE).
- Metoda të mësimdhënies: Manual për mësuesit e rinj, AEDP.
- Topkins, E, G, 2008. Teaching Writing (Pearson).
- European Journal of Education, Vol46, No. 3, (2011). Key Competences in Europe: interpretation, policy, formulation and implementation. e_1491 289..306.
- CIDREE. (2008). A toolkit for the European citizen. The implementation of key competences. Challenges and opportunities. for the European.
- Gordon, J., Rey, O., Siewiorek, A., Vivitsou, M., & von Reis Saari, J. KeyCoNet 2012 Literature Review: Key competence development in school education in Europe.
- Case network report, Nr.87. (2009): Key competences in Europe: Opening doors for lifelong learners across the school curriculum and teacher education. Toolkit for teachers.
- Schagen S. (2011). Ministry of education. Implementation of the New Zealand Curriculum: Synthesis of Research & Evaluation.
- http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/109EN.pdf
- http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/130EN.pdf
- <https://data.oecd.org/pisa/reading-performance-pisa.htm>